

Stroomlijnen Kennis Landschap

Delen is vermenigvuldigen

Alterra-rapport 2254
ISSN 1566-7197

Noor Dessing en Paul Kersten

Stroomlijnen Kennis Landschap

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van het Platform Kennisuitwisseling van het Landschapsmanifest, in opdracht van het ministerie van EL&I.
Projectcode BO-11-003 Recreatie, Stad-land en Landschap

Stroomlijnen Kennis Landschap

Delen is vermenigvuldigen

Noor Dessing en Paul Kersten

Alterra-rapport 2254

Alterra, onderdeel van Wageningen UR
Wageningen, 2011

Referaat

Noor Dessing en Paul Kersten, 2011. *Stroomlijnen Kennis Landschap ; delen is vermenigvuldigen*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2254. 102 blz.; 1 tab.; 1 fig.; 9 ref.

Dit onderzoek beschrijft de analyse van en de behoefte aan kennisuitwisseling van het Landschapsmanifest / Stichting Platform Landschap. Vier deelonderzoeken zijn gerealiseerd: een internetenquête onder leden van het Landschapsmanifest, een informatiescan naar bestaande kennis en kennisuitwisseling, een werkbijeenkomst en een context-inventarisatie van kennisuitwisseling.

Op basis hiervan is het exacte probleem rond kennisuitwisseling beschreven: het ontbreken van een gemeenschappelijke kennisinfrastructuur, beperkte aanvulling van de kennisvoorraad en beperkt gebruik van beschikbare kennis en (virtuele) werkgroepen voor de dagelijkse werkzaamheden.

Het onderzoek geeft een advies in de vorm van een menukaart met denkbare acties en een voorstel voor prioritaire acties.

Dit advies is gericht aan de Stichting Platform Landschap, de organisatie die in de plaats gekomen is van het Landschapsmanifest.

Trefwoorden: kennisinfrastructuur landschap, kennisvoorraad, kennisflow, landschapsactiviteiten.

ISSN 1566-7197

Dit rapport is gratis te downloaden van www.alterra.wur.nl (ga naar 'Alterra-rapporten'). Alterra Wageningen UR verstrekt geen gedrukte exemplaren van rapporten. Gedrukte exemplaren zijn verkrijgbaar via een externe leverancier. Kijk hiervoor op www.rapportbestellen.nl.

© 2011 Alterra (instituut binnen de rechtspersoon Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek)
Postbus 47; 6700 AA Wageningen; info.alterra@wur.nl

- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor commerciële doeleinden en/of geldelijk gewin.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Alterra-rapport 2254

Wageningen, december 2011

Inhoud

Afkortingen en begrippen	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	15
1.1 Aanleiding en achtergrond	15
1.2 Doelstelling van het project	16
1.3 Leeswijzer	16
2 Aanpak van het onderzoek	19
2.1 Inzichten vanuit het vakgebied kennismanagement	19
2.2 Vier werkmethoden	21
3 Analyse van de onderzoeksresultaten	23
3.1 Conclusies uit het gebruikersonderzoek (de enquête)	23
3.2 Informatiescan naar bestaande kennis en kennisuitwisseling	25
3.3 Onderzoek naar wensen en gebruiksmogelijkheden	26
3.4 Contextanalyse via interviews	27
3.5 Algemene waarnemingen	29
3.6 Denkkader kennisgebruik voor landschapsactiviteiten	30
4 Advies: menukaart en prioritaire acties	37
4.1 Menukaart	37
4.2 Prioritaire acties	39
Literatuur	41
Bijlage 1 Gebruikersonderzoek via internetenquête	43
1. Conclusies uit de enquête	44
2. Rechte uitdraai van de enquêteresultaten	49
Bijlage 2 Informatiescan naar bestaande kennis en kennisuitwisseling	87
1. Kennis en kennisontsluiting	87
2. Kennisuitwisseling	91
Bijlage 3 Onderzoek naar wensen en gebruiksmogelijkheden (werkbijeenkomst)	94
Bijlage 4 Contextanalyse via interviews	101

Afkortingen en begrippen

- **Basisstructuur landschap**
Kennisinfrastructuur voor landschap met initiatieven, weblogs, themagroepen, links, virtueel huis van het landschap, 'best practices', database kennissen, beschikbaarheid geo-informatie, beschikbare planvormings-methoden, kenniswolk voor databases over landschap.
- **Competentie**
Een combinatie van kennis, houding en vaardigheden, die nodig is om een bepaalde taak te verrichten.
- **Flowfacilitator**
Facilitator van de kennisuitwisseling op een netwerksite. Begeleiden van inbreng in combinatie van initiatieven nemen om discussies te starten.
- **Kennis**
Kennis wordt breed opgevat.
Het gaat zowel om wetenschappelijke als praktische kennis en kunde en zowel om impliciete als expliciete kennis, zowel om inhoudelijke kennis als om proceskennis en zowel om op allerlei dragers (analoog, digitaal, virtueel) vastgelegde kennis als om kennis en ervaring in de hoofden van mensen en groepen.
- **Kennisinfrastructuur**
De voorraad van kennis (beschikbare kennis) en de kanalen om de kennis te verkrijgen of te verwerken.
- **Kennisflow**
Bij kennisflow gaat het om bewegingen van kennis, b.v. persoonsgebonden kennis expliciet maken en combineren met bestaande expliciete kennis voor een beheersvraagstuk in het veld. Belangrijk is dat de ontwikkelde nieuwe kennis wordt vastgelegd.
- **Kennismanagement als vakgebied**
Bestudeert de manier waarop door mensen kennis wordt gemaakt, bewerkt en doorgegeven, zowel in de praktijk als in een meer theoretisch opzicht
- **Kennismanagement binnen organisaties**
Het effectief doen verlopen van de kennisstromen in de organisatie om de doelen van de organisatie te bereiken.
- **Kennisnetwerk**
De organisatie van informatie en data, structuren en hun interactie, via blogs, links, themagroepen, kenniswolken voor kennissystemen over landschap etc.
- **Kennisstelsel**
De organisatie van informatie en data, structuren en hun interactie, met de nadruk op databestanden.
- **Kennisvoorraad**
Bestaande expliciete en persoonsgebonden kennis. Meer concreet datasystemen, geo-informatie, beschreven 'best practices' (expliciete kennis) en kennis in de hoofden van mensen (persoonsgebonden kennis).
- **LM: Landschapsmanifest**
- **SPL: Stichting Platform Landschap**
- **Werkterrein landschap**
Dit werkterrein beslaat praktische en beleidsgerichte uitdagingen in planning, bescherming, vernieuwing, inrichting en beheer van landschappen.
Internationaal gaat het om de versterking van kennisuitwisseling en gezamenlijke projecten, mede in het licht van de Europese Landschapsconventie.

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling

Dit project is uitgevoerd binnen het kader van het Platform Kennisuitwisseling van het Landschapsmanifest, in opdracht van en gesubsidieerd door het ministerie van EL&I. Het project vloeit voort uit het Akkoord van Apeldoorn (2008). In uitwerkingsactie 1B van dit akkoord is onder meer afgesproken dat de ondertekenaars of partners van het Landschapsmanifest bevorderen dat kennis en kunde over landschap (nationaal en internationaal) wordt versterkt en gedeeld. In september 2011 is besloten om het Landschapsmanifest in een andere vorm voort te zetten, en wel als netwerkorganisatie onder de naam Stichting Platform Landschap. Uitwisseling van kennis en ervaringen, discussies en het elkaar ontmoeten staan in het Platform centraal. Het netwerk kan nuttig zijn voor het smeden van gelegenheidscoalities.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn onverminderd van toepassing voor de Stichting Platform Landschap.

Het project beoogt de analyse van de behoefte aan kennis en kennisuitwisseling, en het eventueel opzetten van een kennisinfrastructuur voor de partners van het Landschapsmanifest.

Het motto hierbij is: DELEN = VERMENIGVULDIGEN.

De doelgroep is het geheel van de deelnemers aan het Landschapsmanifest. De resultaten van het onderzoek kunnen ook benut worden door anderen die bezig zijn met landschap.

De doelstelling is drieledig:

1. Het definiëren van het exacte probleem rond kennisuitwisseling en het analyseren van mogelijke oplossingen en kansen.

Het onderzoek heeft de volgende definitie van het exacte probleem rond kennisuitwisseling.

Er is geen gemeenschappelijke kennisinfrastructuur; hiermee ontbreekt het aan een plaats waar kennis kan worden opgehaald uit of kan worden toegevoegd aan de kennisvoorraad. Veel kennis is beschikbaar, maar dit is hierdoor onvoldoende bekend.

Inhoudelijke kennisuitwisseling wordt belangrijk gevonden en vooral vormgegeven via themabijeenkomsten en excursies. De nadruk ligt op communicatie en interpersoonlijke contacten, en niet op kennissystemen. Hierdoor wordt de kennisvoorraad nog weinig aangevuld met de op de bijeenkomsten ontwikkelde nieuwe kennis.

Inhoudelijke kennisuitwisseling wordt ook vormgegeven in werkgroepen binnen het kader van het Landschapsmanifest, bv. over financiering en publieksbekendheid. Voor de dagelijkse werkzaamheden wordt nog weinig gebruik gemaakt van beschikbare kennis en (virtuele) werkgroepen.

2. Het stroomlijnen en ontsluiten van bestaande en recent ontwikkelde kennis over landschap.
3. Het ontwikkelen van een aanpak om de beschikbare kennis uit te wisselen en te vermeerderen.

Mogelijke oplossingen en kansen (doelstelling 1) en de doelstellingen 2 en 3 zijn gerealiseerd in de vorm van het advies: een menukaart met denkbare verbeteringsacties en een voorstel voor prioritaire acties. Er zijn nog geen acties gerealiseerd. Welke acties wenselijk zijn, wordt bepaald door de Stichting Platform Landschap.

Inzichten vanuit het vakgebied kennismanagement

Kennis bestaat niet als een natuurlijk gegeven, maar wordt door mensen gemaakt, bewerkt en doorgegeven. Kennismanagement bestudeert de manier waarop dat gebeurt, zowel in de praktijk als in een meer theoretisch opzicht. Er is een groeiende beschrijving van cases, modellen, geschiedenissen en praktijkervaringen op welke wijze gewerkt wordt aan het laten ontstaan van kennis en de manier waarop kennis zich ontwikkelt. Auteurs als Nonaka en Takeuchi (1997) hebben een bijdrage geleverd aan inzichten hoe kenniscreatie in organisaties

plaats vindt. Zij beschrijven leerprocessen en fasen voor het creëren en toepassen van nieuwe kennis. Zowel persoonsgebonden kennis ('tacit knowledge') als expliciete kennis vinden zij onmisbaar in het proces van kenniscreatie.

Steeds meer wordt duidelijk dat er een principiële verschil is tussen het opslaan en bewaren van kennis en de interactieve uitwisseling ervan. Bijvoorbeeld Kersten, Kranendonk en Pleijte (2006) maken onderscheid in kennisvoorraad (de virtuele vitrine) en kennisflow (-de kennisspil). De kennisvoorraad omvat bestaande expliciete en persoonsgebonden kennis. Bij de kennisflow gaat het om bewegingen van kennis, bijvoorbeeld inbrengen van kennis in communicatie en expliciet maken en combineren met bestaande kennis bij de communicatiepartners.

Mertens, Heisig en Vorbeck (2002) maken onderscheid in operationele processen en processen van kennismanagement.

Voor de operationele processen rond landschap zijn de volgende doelgerichte landschapsactiviteiten onderscheiden.

1. Agenderen landschap bij politiek
2. Planontwikkeling en planuitvoering van ruimtelijke plannen, waarin landschap een rol speelt.
Deelactiviteiten hierin zijn: doelen formuleren, inventariseren, integraal concept creëren, ontwerpen, toetsen en evalueren.
3. Landschapsbeheer.

Deze landschapsactiviteiten kunnen op verschillende schaalniveaus plaatsvinden: van beheersperceel tot regio, met een bijbehorende scala van wensen voor de informatie-omgeving. Voor het verrichten van de landschapsactiviteiten is altijd kennis nodig, zowel expliciete kennis als persoonsgebonden kennis. Hierbij is sprake van een proces, waarin bestaande kennis wordt gebruikt en nieuwe kennis wordt gecreëerd.

Het kennismanagement in organisaties, ook die van het Landschapsmanifest, omvat het effectief doen verlopen van de kennisstromen in de organisatie, om de doelen van de organisatie te bereiken. Het gaat hier om zaken als informatiestrategie, verzamelen van primaire en secundaire data, maar nadrukkelijk ook om de toegang tot de data. Het kennismanagement in organisaties is een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de landschapsactiviteiten. Het kennismanagement binnen de organisaties schept de voorwaarden om met kennis te gaan werken voor het uitvoeren van landschapsactiviteiten.

Vier deelonderzoeken

1. Gebruikersonderzoek

Het gebruikersonderzoek is uitgevoerd met een internetenquête onder de partners van het Landschapsmanifest. De enquête is verstuurd naar 100 adressen van 56 organisaties. Uitgaande van het aantal adressen is de respons 30%. Uitgaande van het aantal organisaties is de respons ruim 50%.

In de enquête zijn vijf groepen vragen onderscheiden over de volgende onderwerpen.

- Het doel van het project Stroomlijnen Kennis Landschap.
- De bestaande kennisinfrastructuur.
- Het gebruik van kennisuitwisseling op het werkterrein landschap.
- Competenties op het gebied van kennis, kennisinfrastructuur en kennisuitwisseling.
- Slotvraag naar oplossingsrichtingen en suggesties.

De enquête heeft veel informatie opgeleverd. Bijvoorbeeld dat kennis heel belangrijk wordt gevonden. Het kennisprobleem kent vele aspecten en vraagt om oplossingen. Kennisuitwisseling vindt op vele fronten plaats. Er is een wil tot samenwerken aan de kennisproblematiek, maar geen gezamenlijke benadering en visie.

2. Informatiescan

Met deze scan is gezocht naar bestaande en beschikbare kennis en kennisuitwisseling over landschap binnen de context van het Landschapsmanifest. Eind maart 2011 is een eerste overzicht afgerond van beschikbare kennis en vormen van kennisuitwisseling over landschap. Opvallend in het overzicht is de enorme hoeveelheid kennissystemen over landschap, die op dit moment al op internet aanwezig is.

3. Onderzoek naar wensen en gebruiksmogelijkheden

In een werkbijeenkomst voor leden van het Landschapsmanifest is gezocht naar wensen en gebruiksmogelijkheden. Op deze werkbijeenkomst zijn eerst de resultaten van de enquête en het opgestelde overzicht van kennis en kennisuitwisseling gedeeld met de aanwezige leden van het Landschapsmanifest. Een belangrijk thema was de vrijblijvendheid van de deelname aan het Landschapsmanifest. Mogelijke oplossingen zijn verkend en een groot aantal acties is geformuleerd voor de verbetering van het delen van kennis en kennisuitwisseling.

4. Context-inventarisatie van kennisuitwisseling

Gezocht is naar mogelijkheden om aan te sluiten bij al ontwikkelde kennisinfrastructuren en kennissystemen, de bereidheid om kennis beschikbaar te stellen, het gebruik van sociale media en de aanpak van het kennismanagement. Interviews zijn afgenomen bij een aantal personen in verschillende organisaties, die informatie en ideeën konden opleveren voor de vragen die nog beantwoord moesten worden, voordat tot een advies kan worden gekomen.

Om aan te sluiten op bestaande kennisinfrastructuren zijn twee concrete mogelijkheden naar voren gekomen: GroenKennisnet en Netwerk Platteland. Beide structuren bieden mogelijkheden voor het melden van nieuws, initiatieven, agenda's, themagroepen, weblogs, koppelingen aan Facebook, Twitter en LinkedIn en het plaatsen van links naar andere websites of kennissystemen.

Veel kennissystemen op het gebied van natuur en landschap zijn beschikbaar op internet:

Wiki natuurbeheer, SynBioSys, Natuurkennis.nl, Veldwerkplaatsen voor beheerder, Gegevensautoriteit natuur (GAN). Op het gebied van cultuurhistorie voorziet de RCE in informatie, via KIMONO en via het Netwerk Historisch Cultuurlandschap. Bij de kennissystemen op het gebied van natuur is aanvulling met landschapsinformatie gewenst.

In het algemeen geldt dat de organisaties de kennis die met overheidsgeld is verkregen zonder kosten beschikbaar stellen. Voor het beschikbaar stellen van geo-informatie gelden voorwaarden door de privacygevoeligheid van gegevens en de kosten. Soms is ook advies nodig over hoe de geo-informatie kan worden gebruikt voor de specifieke vraag waar het om gaat. Alterra biedt via de GeoDesk informatie en advies: www.alterra.wur.nl/NL/Producten/GIS-bestanden/. De leveringswijze en de leveringsvoorwaarden zijn hierbij vermeld.

Het gebruik van de sociale media is nog in ontwikkeling. Er is wel het besef dat dit zinvol kan zijn, maar het feitelijk gebruik is vaak beperkt tot enkele medewerkers.

Het faciliteren van de kennisuitwisseling (de flow) krijgt op dit moment veel te weinig aandacht. Bij het kennisnetwerk Guus (www.guus.net) kun je waarnemen dat het aanstellen van een flowfacilitator alleen niet voldoende is. De functie behelst het op enige afstand begeleiden van de inbreng in fora en discussiegroepen, door participatie in de kennisuitwisseling.

Denkkader kennisgebruik voor landschapsactiviteiten

Onderstaande processen en activiteiten zijn onderscheiden op basis van de inzichten in kennismangement. Alle ideeën over verbeteringen kunnen geplaatst worden in dit model. In totaal zijn 34 acties benoemd.

– Processen van kennismangement in organisaties

0. Human resource Management, informatiestrategie en dergelijke

– Processen van landschapsactiviteiten en bijbehorende kennisactiviteiten

Hoofdproces landschapsactiviteiten

1. Definiëren van de gewenste doelgerichte landschapsactiviteit.
2. Verzamelen / boven tafel brengen en delen van persoonsgebonden kennis voor het gestelde doel.
3. Opzoeken van bestaande expliciete kennis voor het gestelde doel.
4. Signaleren van kennisleemten voor het gestelde doel.
5. Ontwikkelen van een concept / oplossing.
6. Toetsen van het concept of de oplossing op geloofwaardigheid en nut voor het gestelde doel.
7. Concept / oplossing verder uitwerken met bestaande en nieuwe expliciete kennis.

Subproces landschapsactiviteiten bij kennisleemten voor het gestelde doel

8. Verzamelen van aanvullende persoonsgebonden kennis voor het gestelde doel.
De resultaten worden ingezet voor het ontwikkelen van het concept / de oplossing.
Nieuwe expliciet gemaakte kennis wordt toegevoegd aan de kennisvoorraad.
9. Onderzoek naar nieuwe expliciete kennis voor het gestelde doe
De resultaten worden ingezet voor het ontwikkelen van het concept / de oplossing.
Het budget kan op verschillende plaatsen worden gevonden, o.a. via *kennisuitwisseling*.
Onderzoeksresultaten worden via *kennisontsluiting* en *kennisverspreiding* bekend gemaakt.
Nieuwe kennis wordt toegevoegd aan de kennisvoorraad.

– Processen rond de kennisvoorraad

10. Putten uit of toevoegen aan de kennisvoorraad van persoonsgebonden en expliciete kennis.

Advies

Het advies bestaat uit twee onderdelen:

Een menukaart met -denkbare acties, op te pakken per organisatie, door gelegenheidscoalities of door het Landschapsmanifest als geheel en een aantal prioritaire acties. De prioritaire acties zijn uitgewerkt op basis van de analyse. De acties worden vanuit de Stichting Platform Landschap gekozen en vorm gegeven. Voor de realisering kan samenwerking worden gezocht met kennisinstellingen op het gebied van landschap, kennis en kennisuitwisseling.

De prioritaire acties zijn gerangschikt naar informeren, competentieontwikkeling en communicatie. De nummers verwijzen naar de menukaart.

Informeren

1. Creëren van een verbindende basisstructuur (voor communicatieforum/netwerk) voor landschap (10.1).
2. Opzetten van een wie-is-wie database met deskundigen met specifieke kennis over het systeem landschap: naam, adres, expertise (10.2).
3. Opzetten overzicht van beschikbare expliciete kennis voor en door leden van de Stichting Platform Landschap.
4. Opzetten van een overzicht van welke informatie en bestanden alleen onder bepaalde voorwaarden beschikbaar zijn.

Competentieontwikkeling

5. Organiseren van een workshop voor leden van het Landschapsmanifest over het informeren over de al beschikbare kennis voor natuur, landschap, cultuurhistorie, op basis van beschikbare kennissystemen (0.9).

6. Organiseren van een cursus web 2.0 voor leden SPL.
7. Het gebruik van de sociale media is nog in ontwikkeling. Er is wel het besef dat dit zinvol kan zijn, maar het feitelijk gebruik is vaak beperkt tot enkele medewerkers.
8. Organiseren van een workshop voor leden van het SPL over het gebruiken van kennis en kennisuitwisseling in de dagelijkse praktijk (1 t/m 9).

Communiceren

9. Tijd beschikbaar stellen voor kennis opdoen en kennis uitwisselen (0.4).
10. Blijven organiseren van ontmoetingen (10.6).
11. Organiseren van een jaarlijkse 'bubble'-bijeenkomst voor en door leden van het Landschapsmanifest om nieuwe ideeën uit te wisselen en het delen van kennis te stimuleren (10.6).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Dit project is uitgevoerd in het kader van het Platform Kennisuitwisseling van het Landschapsmanifest (LM), in opdracht van en gesubsidieerd door het ministerie van EL&I.

Het project vloeit voort uit het Akkoord van Apeldoorn (2008). In uitwerkingsactie 1B van dit akkoord is onder meer afgesproken dat de ondertekenaars of partners van het Landschapsmanifest zullen bevorderen dat kennis en kunde over landschap (nationaal en internationaal) wordt versterkt en gedeeld. Kennis en kunde worden hierbij breed opgevat. Het gaat in dit project zowel om wetenschappelijke als praktische kennis en kunde, zowel om impliciete als expliciete kennis, zowel om inhoudelijke kennis als om proceskennis, zowel om op allerlei dragers (analoog, digitaal, virtueel) vastgelegde kennis, als kennis en ervaring in de hoofden van mensen en groepen. Het werkterrein is landschap in brede zin en beslaat praktische en beleidsgerichte uitdagingen in planning, bescherming, vernieuwing, inrichting en beheer van landschappen. Internationaal gaat het om de versterking van kennisuitwisseling en gezamenlijke projecten, mede in het licht van de Europese Landschapsconventie. Bij velen binnen en buiten het Landschapsmanifest bestaat het idee, dat het totale kennisaanbod waarover organisaties, overheid en samenleving beschikken, onvoldoende en inefficiënt benut wordt.

Het onderzoek vindt plaats in een periode die om drie redenen bijzonder is.

In de eerste plaats speelt de heroriëntatie vanuit het Rijk op de rol en de betekenis van Rijksbeleid voor de thema's landschap, natuur en milieu. Niet alleen is er sprake van een terugtrekkende centrale overheid, maar ook is er sprake van een fundamentele herverdeling van taken en de wijze waarop in de toekomst wordt omgegaan met landschapsplanning en beheer. Deze veranderingen laten natuurlijk de ontwikkeling van een kennisinfrastructuur niet onberoerd. Ook zal er aandacht moeten zijn voor het toekomstbestendig maken van de aanbevelingen voor het versterken van de kennisinfrastructuur voor landschap.

In de tweede plaats is de ontwikkeling van het Landschapsmanifest als organisatie van belang. In september 2011 constateert de Kleine stuurgroep van het Landschapsmanifest, dat:

- het Landschapsmanifest een goed platform heeft gecreëerd voor de ontmoeting van zeer uiteenlopende organisaties en overheden;
- er visies ontwikkeld zijn op de thema's financiering, organisatie en beheer;
- dat we er niet in zijn geslaagd om als Landschapsmanifest een vuist te maken.

Het netwerk aan contacten vormt een goede basis om het Manifest in een andere vorm, als Platform Landschap, voort te laten bestaan. Uitwisseling van kennis en ervaringen, discussies, het elkaar ontmoeten staan in het Platform centraal. Het netwerk kan nuttig zijn voor het smeden van gelegenheidscoalities. Op basis van deze constatering is door de Grote stuurgroep gekozen voor het voortzetten van het Landschapsmanifest in een andere vorm, de Stichting Platform Landschap¹.

In de derde plaats is van belang dat het ontwerpen van (digitale) kennisomgevingen en de ontwikkeling van een kader voor kennismanagement sterk in ontwikkeling is.

¹ De toekomst van het Landschapsmanifest, 2011. Agenda grote stuurgroep. Radio Kootwijk.

De vraag vanuit het Landschapsmanifest komt ook op andere werkterreinen naar voren en er zijn de laatste jaren veel kennissystemen en kennisnetwerken gebouwd. Geput kan worden uit ervaringen met de implementatie, die soms op heel uiteenlopende theoretische achtergronden zijn gebaseerd. Op het gebied van landschap en platteland zijn legio kennissystemen en kennisnetwerken ontwikkeld, waarmee in de afgelopen tijd ervaring is opgedaan. Het ligt voor de hand van deze ontwikkelingsgeschiedenis gebruik te maken.

1.2 Doelstelling van het project

De centrale kennisvraag vanuit het Landschapsmanifest is om de enorme, onoverzichtelijke en soms niet of slecht toegankelijke hoeveelheid kennis te stroomlijnen en te ontsluiten. Doel hiervan is om deze kennis te gebruiken en toe te passen door de bij het Landschapsmanifest aangesloten partijen, als hulpmiddel om hun doelstellingen te bereiken. Het gaat hierbij om het stroomlijnen van het kennisaanbod en het vergemakkelijken van het uitwisselen van kennis.

Het project beoogt de analyse van de behoefte aan kennis en kennisuitwisseling, en het eventueel opzetten van een kennisinfrastructuur voor de partners van het Landschapsmanifest.

Het motto hierbij is: DELEN = VERMENIGVULDIGEN.

De doelstelling is driedig:

1. Het definiëren van het exacte probleem rond kennisuitwisseling en het analyseren van mogelijke oplossingen en kansen.
2. Het stroomlijnen en ontsluiten van bestaande en recent ontwikkelde kennis over landschap.
3. Het ontwikkelen van een aanpak om de beschikbare kennis uit te wisselen en te vermeerderen.

De doelgroep is het geheel van de deelnemers aan het Landschapsmanifest. De resultaten van het onderzoek kunnen ook benut worden door anderen die bezig zijn met landschap.

Deze doelstellingen hebben bij de start van het onderzoek een open karakter. Het gaat immers om een zeer breed veld van kennis en expertise, dat vrijwel het gehele werkveld van agendering, landschapsonderzoek, planontwikkeling en -uitvoering en beheer dekt. Om het onderzoek te begeleiden is een begeleidingscommissie ingesteld, bestaande uit Niek Hazendonk (ministerie van EL&I), Ans van Wijk (Staatsbosbeheer), Hank Bartelink (De12Landschappen) en Wanne Roetemeijer (Landschapsbeheer Nederland).

Het onderzoek heeft naast bovengenoemde doelstellingen ook een functie als centrale activiteit binnen het Landschapsmanifest, waarvan een verbindend effect op de aangesloten manifestpartners wordt verwacht. Kennis delen wordt gezien als een voor de hand liggende vorm van samenwerking tussen de partners van het Landschapsmanifest en het structuur geven aan het kennis delen zal naar verwachting een positieve stimulans zijn voor de deelnemers aan het Landschapsmanifest.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de aanpak van het onderzoek met de vier toegepaste werkmethode.

De resultaten van de vier werkmethode zijn weergegeven in bijlage 1 tot en met 4.

Hoofdstuk 3 geeft de belangrijkste resultaten van de vier werkmethode met de bijbehorende analyse. Het exacte probleem rond kennisuitwisseling wordt hier beschreven. Daarnaast komen mogelijke oplossingen en

kansen aan de orde (doelstelling 1). Tenslotte wordt een menukaart weergegeven met denkbare acties om voor de verbetering van de kennisontsluiting (doelstelling 2) en kennisuitwisseling (doelstelling 3).

Hoofdstuk 4 geeft het advies in de vorm van oplossingsrichtingen en aanbevelingen.

Dit onderzoek heeft voor het overgrote deel plaatsgevonden binnen het kader van het Landschapsmanifest. In september 2011 is besloten tot de omvorming van het Landschapsmanifest in de Stichting Platform Landschap. In de tekst wordt daarom meestal het Landschapsmanifest genoemd. Alleen in het advies (hoofdstuk 4) wordt de nieuwe Stichting Platform Landschap genoemd.

2 Aanpak van het onderzoek

In het onderzoek is gekozen voor een aanpak van de informatieanalyse, die is gericht op de gebruikers. Er is vooral ingestoken op het in kaart brengen van de wensen en mogelijkheden van gebruikers. Er is dus niet gevraagd naar de inhoud van de ICT-modules, het ontwerpen van databases, technische systeemanalyse of de 'systeem-performance' van bestaande kennisystemen.

Dit onderzoek kiest voor het in beeld brengen van de menselijke factor in de informatieverwerkende omgeving, waarbij de behoefte aan en de vraag naar informatie centraal komt te staan. Deze keuze is mede ingegeven door de wens om de interactie tussen de deelnemers aan het Landschapsmanifest te stimuleren. Kennis en ervaring van en met betrekking tot het ICT-ontwerp en de 'information-engineering' komen in dit onderzoek slechts zijdelings aan de orde, namelijk bij de aanbevelingen om te komen tot een aanpak voor kennisuitwisseling.

De actoren in de kennisomgeving van het landschap zijn georganiseerd in zeer diverse organisaties: van het Rijk, provincies, agentschappen, belangenbehartigende organisaties, kennisinstituten, projectontwikkelingsbedrijven, banken tot en met kleinschalige verenigingen. Deze organisaties hanteren heel uiteenlopende informatiesystemen, van professionele GIS-omgevingen tot aan bijna persoonlijke lijstjes met veldwaarnemingen.

De belangstelling tot samenwerking binnen het Landschapsmanifest loopt uiteen van een wens tot actief delen van informatie tot aan een passieve opstelling. Dit blijkt uit de activiteiten binnen het Landschapsmanifest voorafgaande aan het onderzoek.

Om het gebruikersonderzoek gegevens te laten opleveren, die een bijdrage kunnen leveren aan het opzetten van een informatieomgeving, is aangehaakt bij inzichten vanuit het kennismanagement.

2.1 Inzichten vanuit het vakgebied kennismanagement

Begrippen

Kennis bestaat niet als een natuurlijk gegeven, maar wordt door mensen gemaakt, bewerkt en doorgegeven. Kennismanagement bestudeert de manier waarop dat gebeurt, zowel in de praktijk als in een meer theoretisch opzicht. Er is een groeiende beschrijving van cases, modellen, geschiedenissen en praktijkervaringen op welke wijze gewerkt wordt aan het laten ontstaan van kennis en de manier waarop kennis zich ontwikkelt. Auteurs als Nonaka en Takeuchi² hebben een bijdrage geleverd aan inzichten hoe kenniscreatie in organisaties plaats vindt. Zij beschrijven leerprocessen en fasen voor het creëren en toepassen van nieuwe kennis. Zowel persoonsgebonden kennis ('tacit knowledge') als expliciete kennis vinden zij onmisbaar in het proces van kenniscreatie.

Verschillende onderzoeksprojecten hebben gewerkt aan het opzetten van kennisomgevingen, waarbij steeds nieuwe technieken voor de ontwikkeling van software, hardware en org-ware zijn toegepast. Steeds meer

² Nonaka, I en H. Takeuchi, 1997. De kenniscreërende onderneming. Hoe Japanse bedrijven innovatieprocessen in gang zetten. Scriptum Management, Schiedam. S. Tjepkema, 1997. Top-summary. Nonaka en Takeuchi. De kenniscreërende onderneming. Nijenrode management review, nr. 5.

wordt duidelijk, dat er een principiële verschil is tussen het opslaan en bewaren van kennis en de interactieve uitwisseling ervan. Bijvoorbeeld Kersten, Kranendonk en Pleijte³ maken onderscheid in kennisvoorraad (de virtuele vitrine) en kennisflow (de kennispil).

De kennisvoorraad omvat bestaande expliciete en persoonsgebonden kennis. Meer concreet bijvoorbeeld datasystemen, geo-informatie, beschreven 'best practices' (expliciete kennis) en kennis in de hoofden van mensen (persoonsgebonden kennis). Bij kennisflow gaat het om bewegingen van kennis, in bijvoorbeeld communicatie elementen van de kennis inbrengen, expliciet maken en combineren met bestaande kennis bij de communicatiepartners. De bewerking van kennis gaat op zowel voor abstracte theoretische vraagstukken als voor een beheersvraagstuk in het veld. In het project 'Klikt het' is gewerkt aan de totstandkoming van een kennisnetwerk voor het platteland, dat later tot de internetomgeving www.guus.net heeft geleid. Zowel de kennisvoorraad kant als de kennisflow zijn in dit kennisnetwerk georganiseerd.

Kennismanagement op het gebied van landschap

Recente ontwikkelingen in de literatuur over kennismanagement laten zien dat een tweede fase wordt ingegaan. In de eerste fase zijn basisinzichten ontwikkeld; in de tweede fase zijn de modellen en concepten van het kennismanagement, via veel praktijkonderzoek, versterkt tot goed werkbaar en operationele managementtechnieken. Bijvoorbeeld Mertens, Heisig en Vorbeck⁴ beschrijven modellen voor de ontwikkeling van een integraal systeem voor kennismanagement. Zij maken daarbij onderscheid in operationele processen en processen van kennismanagement.

Voor de operationele processen rond landschap zijn in dit onderzoek de volgende doelgerichte landschapsactiviteiten onderscheiden, waarbij gebruik kan worden gemaakt van kennis:

1. Agenderen landschap bij politiek.
2. Planontwikkeling en planuitvoering van ruimtelijke plannen, waarin landschap een rol speelt. Deelactiviteiten hierin zijn: doelen formuleren, inventariseren, integraal concept creëren, ontwerpen, toetsen en evalueren.
3. Landschapsbeheer.

Deze landschapsactiviteiten kunnen op verschillende schaalniveaus plaatsvinden: van beheersperceel tot regio, met een bijbehorend scala van wensen ten aanzien van de informatie-omgeving. Voor het verrichten van de landschapsactiviteiten is altijd kennis nodig, zowel expliciete kennis als persoonsgebonden kennis. Hierbij is sprake van een proces, waarin bestaande kennis wordt gebruikt en nieuwe kennis wordt gecreëerd.

Het kennismanagement in organisaties, ook die van het Landschapsmanifest, omvat het effectief doen verlopen van de kennisstromen in de organisatie, om de doelen van de organisatie te bereiken. Het gaat hier om zaken als database management, verzamelen van primaire en secundaire data, maar nadrukkelijk ook om zaken als communicatiekanalen, de toegang tot de data, 'Human Resource Development', informatiestrategie e.d. Het kennismanagement is een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de doelgerichte landschapsactiviteiten. Door kennismanagement worden voorwaarden geschapen om met kennis te gaan werken voor het uitvoeren van landschapsactiviteiten.

³ Kersten, P., R. Kranendonk en M. Pleite, m.m.v. M. Duiker, 2006. Klikt het. Een link leggen door elektronisch kennis te halen en te brengen? Een inventarisatie naar de behoefte aan een digitaal kennisportaal voor gebiedsgericht beleid. Alterra en Kennis en Informatiecentrum Recreatie. Alterra-rapport 1287. Wageningen.

⁴ Mertens, K., P. Heisig en J. Vorbeck (editors), 2002. Knowledge Management. Concepts and Best Practices. Second Edition. Springer-Verlag, Berlijn, Heidelberg, New York.

2.2 Vier werkmethoden

De volgende vier werkmethoden zijn achtereenvolgens gebruikt.

1. Een gebruikersonderzoek

Het gebruikersonderzoek is uitgevoerd met een internetenquête onder de partners van het Landschapsmanifest. In de enquête zijn vijf groepen vragen onderscheiden over de volgende onderwerpen:

- Het doel van het project Stroomlijnen Kennis Landschap.
- De bestaande kennisinfrastructuur.
- Het gebruik van kennisuitwisseling op het werkterrein landschap.
- Competenties op het gebied van kennis, kennisinfrastructuur en kennisuitwisseling.
- Slotvraag naar oplossingsrichtingen en suggesties.

Bij het opstellen van de vragenlijst is rekening gehouden met de eerdere enquête naar de verschillende aspecten van kennis en kennisuitwisseling, die is gehouden door het Platform Kennis van het Landschapsmanifest. Er zijn veel open vragen gesteld, waarbij is gevraagd naar voorbeelden en argumentaties. Slechts drie van de 28 vragen zijn gesloten vragen. De enquête is uitgevoerd met het internetprogramma www.enqueteviainternet.nl van ABF Software Development BV. Door het grote aantal open vragen was nog wel een redactieslag nodig.

De antwoorden op de open vragen zijn daarbij gerubriceerd in termen van kennismanagement:

- Kennisvoorraad en kennisinfrastructuur: bijeenkomsten, excursies en studiereizen, kennissystemen, media, mensen & netwerken en onderwijs.
- Fasen van de kenniscyclus: kennisontwikkeling, kennisontsluiting, kennisverspreiding, kennisuitwisseling en kennisbenutting.
- Sociale aspecten: betrokkenheid, concurrentie, houding en samenwerking.
- Inhoudelijke zaken, gebiedsontwikkeling, kennisbeleid en thema's zoals natuur en landschap.

De volledige resultaten van de enquête zijn weergegeven in bijlage 1.

2. Een informatiescan

Hierin is gezocht naar bestaande kennis en kennisuitwisseling over landschap binnen de context van het Landschapsmanifest.

Eind maart 2011 is een eerste overzicht afgerond van beschikbare kennis en vormen van kennisuitwisseling over landschap. Dit overzicht is in de eerste plaats verkregen door te zoeken op Internet. Daarnaast zijn enkele in de enquête genoemde onderdelen hierin verwerkt. Het overzicht is tijdens het onderzoek nog aangevuld en is opgenomen in bijlage 2.

3. Een onderzoek naar wensen en gebruiksmogelijkheden

In een werkbijeenkomst voor leden van het Landschapsmanifest is gezocht naar wensen en gebruiksmogelijkheden.

Op deze werkbijeenkomst zijn eerst de resultaten van de enquête en het opgestelde overzicht van kennis gedeeld met de aanwezige leden van het Landschapsmanifest. Een belangrijk thema was de vrijblijvendheid van de deelname aan het Landschapsmanifest. Na het uitwisselen van een rondje dromen kwam de energie los. Mogelijke oplossingen zijn verkend en een groot aantal acties is geformuleerd voor de verbetering van kennis delen en kennisuitwisseling. Het verslag van deze bijeenkomst is weergegeven in bijlage 3.

4. Een context-inventarisatie van kennisuitwisseling

Gezocht is naar mogelijkheden om aan te sluiten bij al ontwikkelde kennisinfrastructuren en kennissystemen, de bereidheid om kennis beschikbaar te stellen, het gebruik van sociale media en de aanpak van het kennismanagement. Interviews zijn afgenomen bij een aantal personen in verschillende organisaties, die informatie en ideeën en ideeën konden opleveren voor de vragen die nog beantwoord moesten worden, alvorens tot een advies te kunnen komen. Een verslag is opgenomen in bijlage 4.

3 Analyse van de onderzoeksresultaten

In dit analysehoofdstuk wordt ingegaan op de betekenis die het onderzoeksteam aan de onderzoeksresultaten heeft gegeven in het licht van de doelstellingen van het onderzoek. Anders gezegd: op welke wijze de gevonden onderzoeksresultaten kunnen bijdragen aan het uitwerken van de doelstellingen van het onderzoek. Hierbij speelt ook een expert-judgement, op basis van ervaringen uit het vakgebied kennismanagement en de ontwikkeling van digitale kennisomgevingen een rol.

Kennis en kennisuitwisseling worden in de analyse gezien als een mogelijkheid de samenwerking tussen de partners van het Landschapsmanifest te verbeteren, misschien zelf als de belangrijkste reden voor een verdere ontwikkeling van de samenwerking in te zetten. Hierbij wordt vanuit het onderzoeksteam aangetekend, dat er twijfels bestaan of kennisuitwisseling wel een voldoende krachtig onderwerp is om de samenwerking tussen totaal verschillende partners met totaal verschillende dagelijkse werkzaamheden te kunnen vergroten. Dit geldt temeer gezien de ingezette trend binnen het Landschapsmanifest om vooral de netwerkfunctie als een belangrijke toekomstwaarde te zien.

In de volgende paragrafen volgt eerst de analyse van de onderzoeksresultaten volgens de vier gevolgde werkmethoden.

Daarna is er een paragraaf met algemene waarnemingen.

Tenslotte wordt het denkkader geschetst, waarin alle genoemde acties voor het stroomlijnen van de kennis over landschap een plaats krijgen.

3.1 Conclusies uit het gebruikersonderzoek (de enquête)

In deze paragraaf wordt alleen ingegaan op de respons van de enquête en de algemene conclusies. De resultaten per vraag zijn te vinden in bijlage 1.

Respons

De enquête is verstuurd naar 100 adressen van 56 organisaties. Uitgaande van het aantal adressen is de respons 30%. Uitgaande van het aantal organisaties is de respons ruim 50%.

Algemene conclusies uit de enquête

In de conclusies staan de hoofdlijnen van de uitkomst van de enquête. Alleen de tien algemene conclusies worden hier in zijn geheel weergegeven. De conclusies zijn getrokken door het onderzoeksteam van Alterra. De conclusies zijn besproken op de werkbijeenkomst (zie paragraaf 3.3).

1. Kennis is belangrijk

Kennis wordt heel belangrijk gevonden door alle respondenten in alle onderdelen van het werkproces. Kennis wordt veel gebruikt bij beleidsvorming en planontwikkeling. Daarnaast wordt kennis vaak gebruikt bij het beheer en voor de probleemanalyse.

2. Wens tot verbetering

Uit de enquête blijkt dat het kennisprobleem leeft, ingewikkeld is en om verbetering vraagt. Bijna alle respondenten geven aan, dat er volop met kennis gewerkt wordt. Er zijn veel voorbeelden van heel uiteenlopende kennisinfrastructuren die in gebruik zijn. Kennisuitwisseling vindt op vele fronten plaats. De

belangrijke wens tot de verbetering spreekt uit de vele voorbeelden. Eigenlijk is er behoefte aan kennis zoals in Google: goed, gratis en snel.

3. Wens tot samenwerking

De behoefte aan en de wil tot samenwerking wordt veel genoemd en aangegeven als verbeteringspunt. De manier waarop deze samenwerking tussen de leden van het Landschapmanifest vormgegeven kan worden, komt niet uit de enquête naar voren.

4. Geen gevoel van urgentie

Uit de enquête komt de verminderde inzet van het Rijk en de decentralisatie naar de provincies voor natuur en landschap niet naar voren. Evenmin wordt de discussie over het mogelijk vervolg van het Landschapsmanifest genoemd. Een gevoel van urgentie is hierdoor niet aangetroffen.

5. Uiteenlopende organisaties

De partners van het Landschapsmanifest zijn organisaties met verschillende oogmerken: overheden, kennisinstituten, belangenbehartigende organisaties, themagerichte organisaties zoals de Vlinderstichting en de Zoogdierenvereniging en projectontwikkelaars. Een ander onderscheid is onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven. Bij veel organisaties is landschap het hoofdthema, maar bij andere gaat het om natuur, recreatie, landbouw, milieu woningbouw en/of bedrijfsterrainen. Het is daarom ook niet verwonderlijk dat de enquête zoveel verschillende onderdelen van de kennisinfrastructuur laat zien.

6. Wat de organisaties willen bijdragen

In de beantwoording zijn mogelijke bijdragen vanuit de organisaties aan het project Stroomlijnen en ontsluiten van kennis aangegeven:

- Drie organisaties zijn bereid om een trekkende rol te vervullen in dit project.
- Eén organisatie geeft aan, dat waar ze kan bijdragen aan het onderzoek, dit graag te willen doen
- Zeventien organisaties (ruim 55% van de respondenten) willen deelnemen aan opzet, beheer en/of financiering van het project, vooral door het beschikbaar stellen van kennis (elf organisaties) en door mee te werken aan de opzet van een kennisinfrastructuur (vijf organisaties).
- Voor bijdragen aan beheer en financiering tonen slechts twee organisaties interesse.
- Veertien organisaties willen bijdragen aan kennisuitwisseling over landschap. Organiseren van excursies en themabijeenkomsten scoren hierbij hoog. Een concrete suggestie is het opzetten en onderhouden van digitale kenniskringen.

7. Alle vormen van kennis wordt gebruikt

Alle onderdelen die een optimale kennisinfrastructuur zou kunnen omvatten worden wel door tenminste één van de afzonderlijke organisaties van het Landschapsmanifest gebruikt. Maar dit betekent nog niet dat hiermee een samenhangende kennisinfrastructuur aanwezig is. Het blijven eilandtoepassingen en de verbindingen tussen gebruikers bestaan uit ad hoc communicatie.

8. Er is geen gezamenlijke benadering

Opvallend is dat er geen gezamenlijke benadering is van de kennisproblematiek; elke organisatie heeft een eigen aanpak. Het ontbreekt aan interactie tussen de organisaties over de opzet van een soortgelijke kennisinfrastructuur. Een kleine groep respondenten geeft oplossingen om de situatie te verbeteren. Deze oplossingen komen tot stand vanuit de eigen probleemperceptie. De oplossingen leiden niet tot een integrale kennisinfrastructuur. Dit komt omdat een gedeelde of gemeenschappelijke visie op kennis en kennisuitwisseling hierbij ontbreekt.

9. Er is geen gedeelde techniek

Opvallend is de focus op inhoudelijke aspecten van de kennis, waarbij er voorbeelden van deeloplossingen voor de kennisinfrastructuur worden gegeven. Er is geen gezamenlijke technisch-operationele hoofdrichting binnen het Landschapsmanifest over een op te zetten kennisinfrastructuur.

10. Communicatie

Op het moment dat de meer concrete en inhoudelijke dimensie van de kennisuitwisseling aan de orde komt, ligt de nadruk op communicatie en interpersoonlijke contacten en netwerken. En dus niet op kennissystemen. In de kennisuitwisseling speelt de achterliggende (digitale) kennisinfrastructuur een belangrijke rol. De kennisuitwisseling wordt niet beleefd als een essentieel onderdeel van de kennisinfrastructuur. Dit betekent veel aandacht voor kennisuitwisseling en niet voor een rol als bijvoorbeeld kennismakelaar.

3.2 Informatiescan naar bestaande kennis en kennisuitwisseling

Eind maart 2011 is een eerste overzicht afgerond van beschikbare kennis en vormen van kennisuitwisseling over landschap. Dit overzicht is in de eerste plaats verkregen door te zoeken op Internet. Daarnaast zijn enkele in de enquête genoemde onderdelen hierin verwerkt. Het overzicht is tijdens het onderzoek nog aangevuld en is opgenomen in bijlage 2.

Dit overzicht bevat veel informatie, maar is niet compleet en wordt dit ook nooit omdat kennis nu eenmaal in ontwikkeling is. Aanvullingen komen van de leden van het Landschapsmanifest en vanuit andere maatschappelijke organisaties.

Vooralsnog is het overzicht alfabetisch gerangschikt binnen de groepen:

- Kennis en kennisontsluiting (kennisvoorraad):
 1. Kennis bij deskundigen / expertkennis (persoonsgebonden kennis)
 2. Kennissystemen (expliciete kennis)
- Kennisuitwisseling (kennisflow):
 1. Blogs
 2. Communities of practice (CoP)
 3. Conferenties, studiedagen, excursies en veldbezoeken
 4. Kennisnetwerken en organisaties (-bewegende kennis)

Voor gebruiksdoelen is het mogelijk om dit overzicht te koppelen aan trefwoorden. Afhankelijk van de wensen van de gebruikers kan het overzicht dan worden gesorteerd. Dit overzicht is input voor een op te stellen overzicht van expliciete kennis door en voor de leden van het Landschapsmanifest.

Opvallend in het overzicht is de enorme hoeveelheid kennissystemen over landschap, dat op dit moment al op internet aanwezig is. Als aanvulling op de fysieke verzamelplaatsen (bibliotheken, gegevens op werkplaatsen of in archieven) is de laatste jaren veel werk gemaakt van de digitale gegevensomgeving. Eigenlijk kan de stelling worden geponeerd, dat een compleet dekkend systeem aan mogelijkheden voor vrijwel alle vormen van kenniscommunicatie over landschap op internet nu al aanwezig is. Deze stelling leidt tot de analysevraag waarom er toch vragen uit het gebruikersonderzoek naar voren komen om te bouwen aan kennissystemen. Uit nadere vragen blijkt dat hierbij zeker ook een rol speelt, dat lang niet alle respondenten zicht hebben op de omvang van mogelijke kennissystemen, die er al zijn. Ook uit ander consumentenonderzoek blijkt vaak, dat behoeften aan nieuwe producten wordt aangegeven, terwijl die producten er in de markt allang zijn. Ook bij de kennisinfrastructuur speelt het aspect van de (on)bereikbaarheid en de onbekendheid van ontwikkelingen in de bouw van systemen.

Een tweede waarneming is, dat ontwikkelde kennisnetwerken algemeen beschikbaar zijn, maar dat deze nog weinig worden gebruikt voor landschap. In verschillende nieuwe kennisnetwerken bestaat de mogelijkheid om voor een specifieke gebruikersgroep, bijvoorbeeld de partners van het Landschapsmanifest, een afzonderlijke deelomgeving aan te maken, waar specifieke gegevens een plaats kunnen krijgen en waar discussie en kennisuitwisseling kan plaats vinden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het Netwerk Platteland (www.netwerkplatteland.nl). De stelling lijkt op te gaan, dat niet meer de beschikbaarheid van ICT-systemen een beperkende factor is, maar dat het aan initiatieven van gebruikers ontbreekt om tot een gezamenlijke activiteit binnen kennisnetwerken te komen. Ook is te zien dat bij de geleidelijke vulling van datasystemen vaak een oproep staat met de aangegeven mogelijkheid om te participeren in de opbouw van de databases.

3.3 Onderzoek naar wensen en gebruiksmogelijkheden

De werkbijeenkomst is gehouden om na te gaan welke thema's en kennisinfrastructuur wenselijk en noodzakelijk zijn en op welke manier kennisuitwisseling kan worden vormgegeven. De resultaten van de enquête waren hiervoor een belangrijke basis. Een belangrijk thema was de vrijblijvendheid van de deelname aan het Landschapsmanifest. Na het uitwisselen van ieders dromen over landschap kwam de energie los voor het formuleren van concrete acties om kennis te delen en uit te wisselen.

Bijlage 3 bevat het verslag van deze werkbijeenkomst, inclusief de geformuleerde acties. Deze acties zijn gebruikt bij het samenstellen van het advies.

Opmerkelijk in de bijeenkomst was het verwachtingsvolle perspectief en de positieve aandacht voor kennis en kennisuitwisseling. Dit terwijl in de landschapssector beleidswijzigingen en bezuinigingen een enorme impact hebben op de toekomstige ontwikkelingen en structuur. Zoals de inventarisatie van gedroomde onderwerpen ook laat zien is er een duidelijke optimistische kijk over de rol die kennis kan spelen in het toekomstig verbinden van de partners binnen en buiten het Landschapsmanifest. Het lijkt wel of de discussie over kennis en kennissystemen een oase van rust is in een snel bewegende buitenwereld, waarin de condities voor landschapsbeleid snel verslechteren. Naast enige reserve bij het onderzoeksteam of juist kennis wel een voldoende sterke aanleiding zal zijn om een tot nu toe niet sterk ontwikkelende samenwerking van nieuw elan te voorzien, is kennisuitwisseling juist in deze tijd noodzakelijk.

Overigens zijn de deelnemers aan de bijeenkomst erg positief over de verschillende aspecten van kennissystemen en de mogelijkheden tot samenwerking. Veel van de werkzaamheden aan de ontwikkeling van databases worden verricht juist met het oogmerk de inzichten in de kenmerken van landschap en natuur met een ruimere toepassingsomgeving te delen. Daarbij ontstaan praktische problemen, zoals de onbekendheid met waarnemingsnetwerken en verwerkings- en conversieproblemen. Deze praktische problemen blijken vaak van een ondergeschikte complexiteit te zijn. Eerder speelt de onbekendheid met kennis een rol bij het gebruik door derden. Er zijn veel zenders, weinig ontvangers en de vraagstellers redeneren vanuit vraagformats, waarop de databases niet zijn ingericht. Dat levert geen uitwisselingscultuur, die als voorwaarde voor vrijblijvende en niet institutionele samenwerking binnen een kennissysteem wel noodzakelijk is.

Uit de reacties van de deelnemers blijkt, dat er een verschil bestaat tussen kenniswerkers (overwegend aanwezig in de werkbijeenkomst aanwezig) en de managementlaag (beperkt aanwezig op de werkbijeenkomst) in de organisaties van het Landschapsmanifest. Als er geen duidelijke aanwijzingen vanuit het management zijn om tot samenwerking te komen, geven de kenniswerkers de voorkeur aan wat lossere netwerkcontacten. Zij kennen elkaar en kunnen elkaar ook vinden als het noodzakelijk is. Er is geen stelsel van een gezamenlijk platformontwikkeling of een uitwisseling tussen de kenniswerkers om tot een gezamenlijke systeemdefinitie te kunnen komen. Er is wel een respectvolle basisuitwisseling en een bereidheid tot het delen van

achtergrondinformatie, niet alleen in de werkbijeenkomst maar ook via bilaterale contacten. Men is wel bereid om in andere kennissystemen rond te kijken, maar niet om daarvan deel uit te gaan maken; dit stuit op management keuzes en is geen gangbare weg naar samenwerking. Bij de deelnemers aan de werkbijeenkomst is geen urgentie te zien om nu bij hun organisaties de samenwerkingsrelaties via de band van het kenniswerken te gaan versterken, om de rol van het Landschapsmanifest in de landschapssector in Nederland te veranderen. Wel is de ondertoon aanwezig dat de bouw van kennissystemen toch wel door zal gaan.

3.4 Contextanalyse via interviews

Op basis van de uitkomsten van de enquête, het overzicht van bestaande kennis en de uitkomsten van de werkbijeenkomst is nagegaan welke informatie nog nodig was om tot een goed advies te komen.

De volgende vijf vragen zijn in een reeks interviews aan de orde gekomen:

1. Wat zijn mogelijkheden om aan te sluiten bij al ontwikkelde kennisinfrastructuren, zoals het Netwerk Platteland en GroenKennisnet?
2. Wat zijn mogelijkheden om aan te sluiten op ontwikkelde kennissystemen, zoals KIMOMO van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed?
3. Wat is de bereidheid om interne kennis beschikbaar te stellen, bijvoorbeeld geo-informatie?
4. Of en zo ja hoe wordt gebruik gemaakt van de sociale media voor kennisuitwisseling?
5. Wat zijn mogelijkheden voor kennismanagement binnen een organisatie, zoals bijvoorbeeld het combineren van het opleidingsbudget met specifieke kennistaken.

In bijlage 4 zijn de geïnterviewde personen genoemd, de reden om ze te interviewen en de antwoorden op de vragen. Hieronder staan de antwoorden op de vijf vragen.

1. Mogelijkheden om aan te sluiten bij al ontwikkelde kennisinfrastructuren, zoals het Netwerk Platteland en GroenKennisnet?

Twee mogelijkheden zijn naar voren gekomen: GroenKennisnet en Netwerk Platteland.

Beide netwerken bieden mogelijkheden voor het Landschapsmanifest: voor het melden van nieuws, agenda's, themagroepen, weblogs, koppelingen aan Facebook, Twitter en LinkedIn en plaatsen van links naar andere websites of kennissystemen. Voor beide is een zekere inzet voor inhoudelijk beheer een vereiste.

Op GroenKennisnet is er al een thema Tuin en landschap. Het Netwerk Platteland biedt de mogelijkheid om tegen geringe kosten een tabblad landschap aan te maken. Voor de herkenbaarheid is dit een pluspunt.

De vraag blijft of leden van het Landschapsmanifest deze netwerksite gaan gebruiken. Voor kennis delen en kennisuitwisseling is dit een uitstekende mogelijkheid.

2. Mogelijkheden om aan te sluiten op een ontwikkelde kennissystemen, zoals KIMOMO van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed?

Veel kennissystemen zijn beschikbaar op het terrein van het Landschapsmanifest.

- Op het gebied van natuur en landschap zijn dit de Wiki natuurbeheer, SynBioSys, Natuurkennis.nl en Veldwerkplaatsen voor beheerder, alle beschikbaar zonder kosten. Daarnaast is er de Gegevensautoriteit natuur (GAN) met gevalideerde informatie, waar wel een prijskaartje aan hangt. Enige aanvulling met landschapsinformatie is gewenst.
- Op het gebied van cultuurhistorie voorziet de RCE in informatie, via KIMOMO en via het Netwerk Historisch Cultuurlandschap.

- In de informatiescan van kennis en kennisuitwisseling (zie bijlage 2) worden nog een groot aantal beschikbare websites beschreven. Het kan zinvol zijn om dit overzicht thematisch te ordenen.

3. Bereidheid om interne kennis beschikbaar te stellen, bijvoorbeeld geo-informatie?

In het algemeen geldt dat de organisaties de kennis die met overheidsgeld is verkregen zonder kosten beschikbaar stellen.

Voor het beschikbaar stellen van geo-informatie gelden voorwaarden door de privacygevoeligheid van gegevens en de kosten. Soms is ook advies nodig over hoe de geo-informatie kan worden gebruikt voor de specifieke vraag waar het om gaat.

Alterra biedt via de GeoDesk informatie en advies: www.alterra.wur.nl/NL/Producten/GIS-bestanden/. De leveringswijze en de leveringsvoorwaarden zijn hierbij vermeld.

4. Gebruik van de sociale media voor kennisuitwisseling?

Het gebruik van de sociale media is nog in ontwikkeling. Er is wel het besef dat dit zinvol kan zijn, maar het feitelijk gebruik is vaak beperkt tot enkele medewerkers.

5. Mogelijkheden voor kennismanagement binnen een organisatie, zoals bijvoorbeeld het combineren van het opleidingsbudget met specifieke kennistaken

Bij de Dienst Landelijk Gebied (DLG) is in 2010 de DLG-academie van start gegaan. De leergang gebiedsontwikkeling met acht modules is hiervan een onderdeel. Deze is goed geborgd in het management. Een belangrijk aspect is dat het opleidingsbudget van DLG gekoppeld is aan het kennisbudget. Hierdoor is er budget voor kennisactiviteiten. Ook voor andere organisaties kan dit een praktisch idee zijn.

In samenhang met de DLG-academie functioneren een kennismanager en kenniskringen voor bepaalde thema's. De jaarlijkse ideeënsessie over innovatie-ideeën functioneert als prikkel voor de kenniskringen. Een dergelijke bijeenkomst wordt ook wel 'bubble' genoemd en geeft veel kennisuitwisseling en inspiratie.

Behalve de antwoorden op de vijf vragen zijn uit de interviews nog de volgende analysepunten naar voren gekomen.

- Voor het opzetten van een kennisinfrastructuur is het een goede zaak met een groepje van enthousiastelingen te beginnen en niet met de gehele Landschapsmanifestgroep als totaliteit. Zo kan er een eerste versie worden gerealiseerd die in samenspraak met de leden van het Landschapsmanifest en hun verschillende wensen kan worden aangevuld. Het aanmaken van een nieuw kennisnetwerk is hiervoor niet nodig, omdat bijvoorbeeld binnen het Netwerk Platteland een tabblad 'landschap' kan worden aangemaakt, waarbij alle functionaliteiten van het Netwerk Platteland, zoals blogs, LinkedIn-groepen en agenda's beschikbaar zijn.
- De ervaring met het inrichten van kennissystemen laat zien dat er zeer goede redenen moeten zijn om samen te werken. De tijd van het aanmaken van nieuwe databases is grotendeels voorbij; het gaat nu meer om het ondersteunen van de gebruikers bij het verzamelen van informatie. Databases zijn nog steeds noodzakelijk, maar kennisuitwisseling draait lang niet altijd om het aanbod van gegevens.
- Het afstemmen op het gebruiksdoel laat in verschillende kennissystemen te wensen over, waardoor de gebruikswaarde voor de doelgroep te laag is voor een actieve participatie in het kennisstelsel. Juist die kennissystemen zijn succesvol, als het gebruikersnut samenvalt met het gebruiksdoel. Zo moeten systemen voor operationeel landschapsbeheer gegevens bevatten op maximaal HBO-niveau zonder academische complexiteit. Systemen voor landschapskenmerken moeten niet verdwalen in algemene zoektermen, waardoor het landschap zelf naar de achtergrond verdwijnt. Een overkoepelende

waardering, bijvoorbeeld vanuit de kernkwaliteiten van het landschap, gekoppeld aan een krachtige data-functionaliteit, kan voor het Landschapsmanifest waardevol zijn.

- Belangrijk is om bestaande en in ontwikkeling zijnde kennissystemen over landschap in de lucht te houden en te participeren in hun verdere ontwikkeling of actualisering. Voor dit laatste is het belangrijk om nieuw ontwikkelde kennis, bijvoorbeeld 'best practices', toe te voegen aan de kennissystemen (kennisvoorraad). Aanleiding voor deze opmerkingen zijn vooral de moeite om bestaande kennissystemen in de lucht te houden en de (financiële) drempels om tot nieuwe ontwikkelingen te komen. In de interviews is zelfs aangegeven dat er reëel gevaar bestaat, dat eenmaal gemaakte databestanden en kennissystemen op den duur 'verwezen'. Dat wil zeggen dat ze hun ouders verliezen door bezuinigingen en het feit dat vooral de ontwikkeling van systeem is gefinancierd en er te weinig geld beschikbaar is voor het beheer. Er zijn nu al verschillende voorbeelden van bestanden en kennissystemen, zoals CultGis en LOK (Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit), die niet meer geactualiseerd worden en zo op den duur hun waarde gaan verliezen. In plaats van nog een nieuw systeem te bouwen moet er meer aandacht komen voor het opwaarderen van de verweesde databestanden en kennissystemen.
- De ervaring leert dat er bij gebruikers slechts een korte tijd aandacht is voor het participeren in open systemen, die niet direct noodzakelijk zijn als database voor het dagelijks functioneren. Bij bestaande kennissystemen is deze erosie aan aandacht goed waar te nemen in het dalende bezoek en gebruik.
- Het faciliteren van de kennisuitwisseling (de flow) krijgt op dit moment veel te weinig aandacht. Bij het kennisnetwerk Guus (www.guus.net) kun je waarnemen dat het aanstellen van een flowfacilitator alleen niet voldoende is. De functie behelst het op enige afstand begeleiden van de inbreng in fora en discussiegroepen, door participatie in de kennisuitwisseling. Dit is vooral een reagerende functionaliteit. Een flowfacilitator kan daarnaast de functie vervullen om op dalmomenten nieuwe discussies aan te moedigen en de communicatie tussen de ingelogde deelnemers te stimuleren. Dan is ook te zien dat de flow duidelijke periodieke faseringen kent, waarin de tijdspanne van actieve deelname soms erg kort kan zijn.
- In de interviews is aangegeven dat sommige organisaties het als hun kerntaak zien om informatieomgevingen te bouwen en te onderhouden. Zij zoeken wel naar mogelijke partners, zonder de bevoegdheden uit handen te geven. Verschillende operationele kennissystemen zijn gemaakt, die in principe geschikt zijn voor dagelijkse raadpleging, maar waarvoor nu nog gebruikersrestricties bestaan. Hierover zouden binnen het Landschapsmanifest werkafspraken mogelijk moeten zijn, gericht op het beschikbaar komen van deze informatie voor de Landschapsmanifest-organisaties.
- De mogelijkheid is verkend om een evenement op touw te zetten met veel berichtenverkeer ('flaming'). In een korte tijd worden in een discussie of op een forum zeer veel berichten ingebracht, met als doel de kennisuitwisseling te domineren. In de regel wordt het 'flamen' gezien als een negatieve activiteit, maar kan ook positief als lobbytraject worden ingezet. De geïnterviewden blijken geen ervaring te hebben op dit gebied.

3.5 Algemene waarnemingen

In paragraaf 1.2 is als eerste doelstelling van dit project genoemd het definiëren van het exacte probleem rond kennis en kennisuitwisseling. Op grond van de in dit hoofdstuk beschreven onderzoeksresultaten is dit exacte probleem als volgt benoemd.

1. Er is geen gemeenschappelijke kennisinfrastructuur; hiermee ontbreekt het aan een plaats waar kennis kan worden opgehaald uit of kan worden toegevoegd aan de kennisvoorraad. Veel kennis is beschikbaar, maar dit is hierdoor onvoldoende bekend.
2. Inhoudelijke kennisuitwisseling wordt belangrijk gevonden en vooral vormgegeven via themabijeenkomsten en excursies. De nadruk ligt op communicatie en interpersoonlijke contacten, en niet op kennissystemen. Hierdoor wordt de kennisvoorraad nog weinig aangevuld met de op de bijeenkomsten ontwikkelde nieuwe

kennis. Bijvoorbeeld bij de veldwerkplaatsen is dit juist wel goed geregeld: de antwoorden op concrete vragen over het beheer worden toegevoegd aan de digitale kennisvoorraad.

3. Inhoudelijke kennisuitwisseling wordt ook vormgegeven in werkgroepen binnen het kader van het Landschapsmanifest, zoals over financiering en publieksbekendheid. Voor de dagelijkse werkzaamheden wordt nog weinig gebruik gemaakt van beschikbare kennis en (virtuele) werkgroepen.

Hieronder staan enkele algemene analysepunten.

- Er is geen brandende urgentie om aan samenwerking op het vlak van kennisuitwisseling te doen, eerder wordt het gezien als een relatief veilige en onafhankelijke, bijna abstracte bezigheid, die een heel eind afstaat van de overheidsbezuinigingen en de slechte tijden voor de landschapssector.
- Kenniswerkers hebben een secundaire positie in de organisatie en kunnen de managementstructuur wel bereiken, maar spelen daarin geen hoofdrol.
- De overvloedige hoeveelheid kennis over landschap op internet in relatie tot de roep om kennis ter beschikking te stellen of te hebben wijst eerder op een gebrek aan overzicht dan op een gebrek aan databases en kennissystemen. Een aantal belangrijke kennissystemen (bijvoorbeeld KIMOMO van de RCE) is nog in opbouw of niet voor iedere partner zomaar toegankelijkheid, maar dat lijkt wel oplosbaar of een beperkt probleem. Het gebrek aan overzicht van wat al beschikbaar is lijkt probleem nummer 1.
- Er is geen centrale trekker, die als inspirator/goeroe de partners inspireert om op een bepalende manier te gaan samenwerken. Wel is er een welwillende netwerkbereidheid onder de kenniswerkers van het Landschapsmanifest.

3.6 Denkkader kennisgebruik voor landschapsactiviteiten

Mertens, Heisig en Vorbeck⁵ maken onderscheid in operationele processen en in processen van kennismanagement.

Voor het structureren van de acties voor het stroomlijnen van kennis over landschap is uitgegaan van de volgende doelgerichte landschapsactiviteiten (operationele activiteiten), waarbij gebruik kan worden gemaakt van kennis:

1. Agenderen landschap bij politiek.
2. Planontwikkeling en planuitvoering van ruimtelijke plannen, waarin landschap een rol speelt. Deelactiviteiten hierin zijn: doelen formuleren, inventariseren, integraal concept creëren, ontwerpen, toetsen en evalueren.
3. Landschapsbeheer.

Landschapsactiviteiten zijn de operationele kernactiviteiten van de partners van het Landschapsmanifest. Ze kunnen op verschillende schaalniveaus plaats vinden: van beheersperceel tot regio.

Voor het verrichten van de landschapsactiviteiten is kennis nodig, zowel expliciete kennis als persoonsgebonden kennis. Bijna altijd is hierbij sprake van een proces, waarin bestaande kennis wordt gebruikt en nieuwe kennis wordt gecreëerd. Hiertoe worden **kennisactiviteiten** verricht.

Door **kennismanagement in organisatie** worden voorwaarden geschapen voor het uitvoeren van landschapsactiviteiten. Onder kennismanagement in organisaties wordt verstaan het effectief doen verlopen van de kennisstromen in de organisatie, om de doelen van de organisatie te bereiken. Het gaat hier om zaken als 'Human Resource Development', informatiestrategie en dergelijke.

⁵ Mertens, K., P. Heisig en J. Vorbeck (editors), 2002. Knowledge Management. Concepts and Best Practices. Second Edition. Springer-Verlag, Berlijn, Heidelberg, New York.

De leerprocessen voor het creëren en toepassen van nieuwe persoonsgebonden en nieuwe expliciete kennis van Nonaka en Takeuchi⁶ zijn toegepast voor de landschapsactiviteiten. Dit resulteert in een hoofdproces van zeven activiteiten (1 tot en met 7) en een subproces van twee activiteiten in het geval van kennisleemten (8 en 9). Daarnaast is nog een tiende activiteit toegevoegd: het putten van kennis uit of het toevoegen aan de kennisvoorraad. Bij vrijwel alle activiteiten wordt kennis geput uit en/of toegevoegd aan de kennisvoorraad van persoonsgebonden en expliciete kennis (10).

In onderstaand kader is de uitwerking van de landschapsactiviteiten en de bijbehorende kennisactiviteiten beschreven.

Uitwerking landschapsactiviteiten en de bijbehorende kennisactiviteiten

Hoofdproces landschapsactiviteiten

- 1. Definiëren van de gewenste doelgerichte landschapsactiviteit.**
Drie typen landschapsactiviteiten zijn onderscheiden.
- 2. Verzamelen / boven tafel brengen en delen van persoonsgebonden kennis voor het gestelde doel**
Dit kan in teamverband, maar ook breder intern of zelfs extern.
Hierbij ontstaat nieuwe expliciete kennis. De resultaten worden ingezet voor het ontwikkelen van het concept / de oplossing.
- 3. Opzoeken van bestaande expliciete kennis voor het gestelde doel.**
Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van systemen voor *kennisontsluiting* en *kennisverspreiding*.
- 4. Signaleren van kennisleemten voor het gestelde doel**
Dit kan in teamverband en/of breder via *kennisuitwisseling*. Wellicht worden er geen leemten in kennis gesignaleerd; in dat geval volgt direct activiteit 5. Als er wel kennisleemten worden gesignaleerd is hierin het onderscheid van belang tussen persoonsgebonden kennis en expliciete kennis. Dit bepaalt welke aanpak men kiest voor het aanvullen van de benodigde kennis.
- 5. Ontwikkelen van een concept /-oplossing.**
Dit gebeurt altijd door interactie van persoonsgebonden en expliciete kennis.
- 6. Toetsen van het concept of de oplossing op geloofwaardigheid en nut voor het gestelde doel.**
- 7. Concept /oplossing verder uitwerken met bestaande en nieuwe expliciete kennis.**

Subproces landschapsactiviteiten bij kennisleemten voor het gestelde doel.

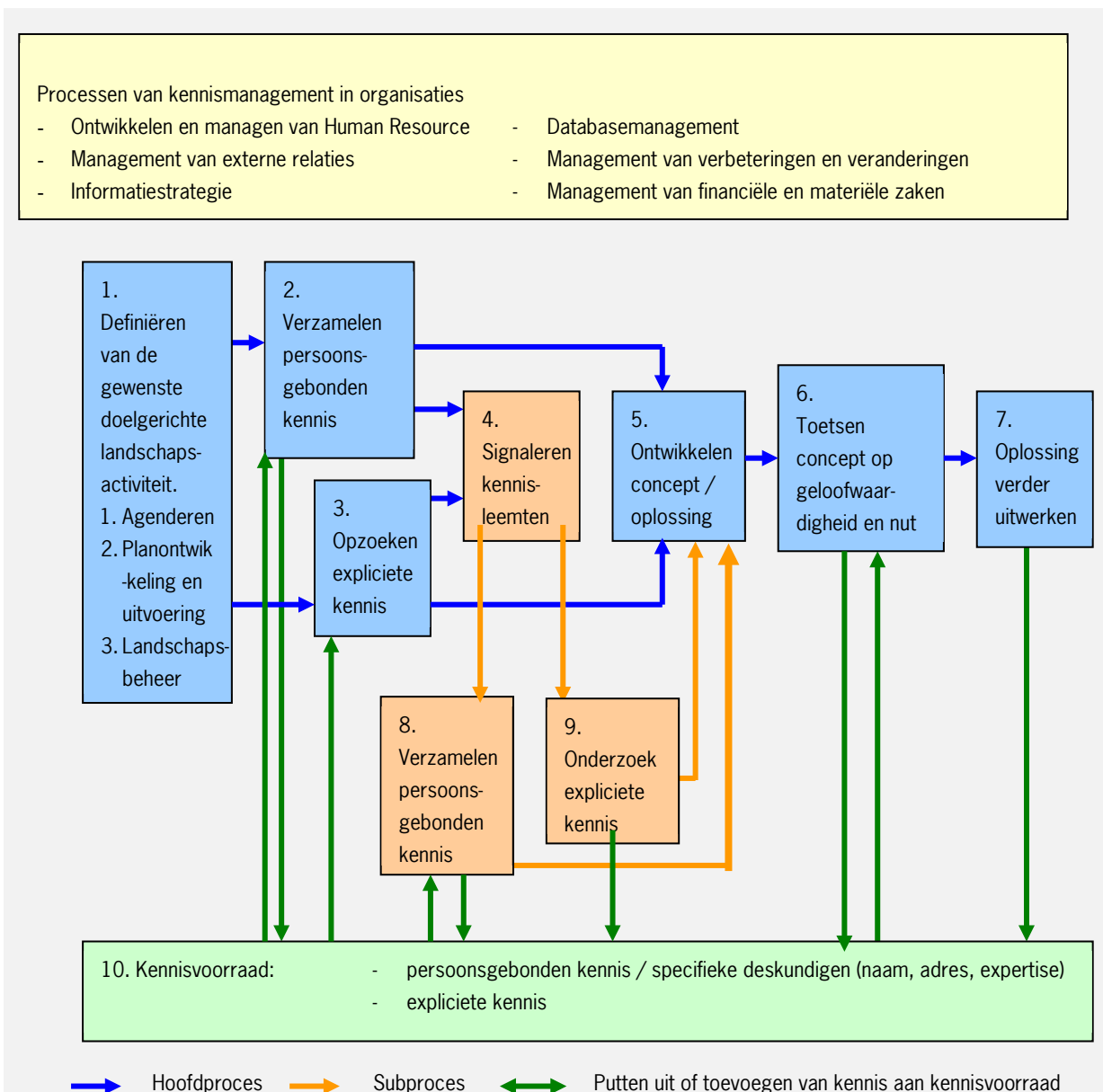
- 8. Verzamelen van aanvullende persoonsgebonden kennis voor het gestelde doel.**
De resultaten worden ingezet voor het ontwikkelen van het concept /de oplossing.
Nieuwe expliciet gemaakte kennis wordt toegevoegd aan de kennisvoorraad.
- 9. Onderzoek naar nieuwe expliciete kennis voor het gestelde doel.**
De resultaten worden ingezet voor het ontwikkelen van het concept /de oplossing.
Het budget kan op verschillende plaatsen worden gevonden, o.a. via *kennisuitwisseling*.
Onderzoeksresultaten worden via *kennisontsluiting* en *kennisverspreiding* bekend gemaakt. Nieuwe kennis wordt toegevoegd aan de kennisvoorraad.

Processen rond de kennisvoorraad

- 10. Putten uit of toevoegen aan de kennisvoorraad van persoonsgebonden en expliciete kennis.**

⁶ Nonaka, I. en H. Takeuchi, 1997. De kenniscreërende onderneming. Hoe Japanse bedrijven innovatieprocessen in gang zetten. Scriptum Management, Schiedam. S. Tjepkema, 1997. Top-summary. Nonaka en Takeuchi. De kenniscreërende onderneming. Nijenrode management review, nr. 5.

Figuur 1 plaatst de processen van kennismanagement, de landschapsactiviteiten en de bijbehorende kennisactiviteiten in een onderlinge samenhang.

Figuur 1

Processen van kennismanagement en landschaps en kennisactiviteiten in onderlinge samenhang. Toepassing van Nonaka en Takeuchi, 1997 en K. Mertens, P. Heisig en J. Vorbeck (editors), 2002.

Daarna zijn in tabel 1 denkbare acties voor het stroomlijnen van de kennis over landschap geordend naar kennismanagement en landschapsactiviteiten. De indeling blijkt goed te werken. Alle op de werkbijeenkomst geformuleerde acties en aanvullende acties kunnen worden geplaatst.

Bij de acties is aangegeven wie ze zou kunnen uitvoeren en is een indicatie gegeven van de omvang van de acties. Tabel 1 kan worden opgevat als een uitgebreide menukaart, waaruit acties kunnen worden gekozen, die bijdragen aan een verbetering van het kennis delen. In totaal zijn 34 denkbare acties benoemd. De acties zijn soms facultatief, bijvoorbeeld een werkgroep opzetten is niet altijd nodig.

Tabel 1.

Uitgebreide menukaart: acties voor stroomlijnen kennis landschap.

Kennis-management en landschaps-activiteiten	Actie voor stroomlijnen kennis landschap	Door wie	Omvang actie (indicatie)
0. Kennis-management voor landschaps-activiteiten	0.1 Cursus web 2.0 voor leden LM	Org/LM	Middel
	0.2 Strategie web 2.0 ontwikkelen	Org/LM	Middel
	0.3 Uitwerken van virtuele kant in een groep die hierin zelf actief wil zijn: - Werkwijze voor werkgroepen (fysiek in combinatie met virtueel); belangrijk hierbij zijn bv. sterke trekkers, spelverdelers of flowfacilitatoren. - RSS-feeds gebruiken, etc. - Actie agendering landschap organiseren door 'flamen'.	Coa	Middel
	0.4 Binnen de organisatie(s) tijd beschikbaar stellen voor kennis opdoen en kennis uitwisselen.	Org	Klein
	0.5 Binnen de organisatie(s) een ambassadeur van het landschap instellen. Om landschap een gezicht te geven, te agenderen en voor de herkenbaarheid.	Org	Middel
	0.6 Organiseren kennismarkt voor de articulatie van vraag en aanbod van kennis.	Coa/LM	Klein
	0.7 Internationaal: zoeken naar allianties met buurlanden en terugkoppeling naar LM.	Org/Coa	Klein
	0.8 Teambuilding leden LM.	Coa/LM	Middel
	0.9 Workshop voor leden LM over de al beschikbare kennis voor natuur, landschap, cultuurhistorie, op basis van beschikbare kennissystemen.	LM	Klein
1. Definiëren van de gewenste doel-gerichte landschaps-activiteit	1.1 Deze activiteit vindt plaats als onderdeel van het dagelijks werk. Drie mogelijke landschapsactiviteiten zijn onderscheiden: 1. Agenderen landschap bij politiek; 2. Planontwikkeling en planuitvoering; 3. Landschapsbeheer (3).	Org/Coa /LM	Klein/ Middel/ Groot
	1.2 <i>Werkgroep oprichten voor het gestelde doel, fysiek en/of virtueel (bv. op LinkedIn).</i>	Org/Coa /LM	Klein/ Middel/ Groot
2. Verzamelen persoons-gebonden kennis	2.1 <i>Gebruiken van een op te zetten database met deskundigen (naam, adres, expertise), een datingsite voor landschapsliefhebbers (zie bij 10.2).</i>	Org/Coa	Klein
	2.2 <i>Werkgroep oprichten voor het gestelde doel, fysiek en/of virtueel (bv. op LinkedIn).</i>	Org/Coa	Middel
3. Opzoeken expliciete kennis	3.1 <i>Gebruiken van op te zetten overzicht van expliciete kennis (zie bij 10.3).</i>	Org/Coa	Klein
	3.2 <i>Werkgroep oprichten voor het gestelde doel, fysiek en/of virtueel (bv. op LinkedIn).</i>	Org/Coa	Middel
4. Signaleren kennis-leemten	4.1 Signaleren van kennisleemten voor een bepaald onderwerp	Org/Coa	Klein

Kennis-management en landschaps-activiteiten	Actie voor stroomlijnen kennis landschap	Door wie	Omvang actie (indicatie)
5. Ontwikkelen concept / oplossing	5.1 Landschap ontwikkelen met kwaliteit en Cascobenadering gebruiken om nieuwe ontwikkelingen vorm te geven, zowel in de bouwsector als in de agrarische sector. In dialoog met andere actoren en rekening houdend met het maatschappelijk denken over landschap.	Org/Coa /LM	Middel/ Groot
	5.2 <i>Werkgroep oprichten voor het gestelde doel, fysiek en/of virtueel (bv. op LinkedIn).</i>	Coa/LM	Middel
	5.3 <i>Nieuw ontwikkelde kennis toevoegen aan basisstructuur, o.a. bij 'best practices' (10.1).</i>	Coa/LM	Klein
6. Toetsen concept op geloofwaardigheid en nut	6.1 <i>Werkgroep oprichten voor het gestelde doel, fysiek en/of virtueel (bv. op LinkedIn).</i>	Coa/LM	Klein
7. Oplossing verder uitwerken	7.1 <i>Werkgroep oprichten voor het gestelde doel, fysiek en/of virtueel (bv. op LinkedIn).</i>	Coa/LM	Middel
	7.2 <i>Nieuwe kennis toevoegen aan basisstructuur, o.a. bij 'best practices' (10.1).</i>	Coa/LM	Klein
8. Verzamelen aanvullende persoonsgebonden kennis	8.1 <i>Nogmaals gebruiken van een op te zetten database met deskundigen (naam, adres, expertise) / datingsite voor landschapsliefhebbers.(10.2).</i>	Coa/LM	Klein
	8.2 <i>Werkgroep oprichten voor het gestelde doel, fysiek en/of virtueel (bv. op LinkedIn).</i>	Coa/LM	Middel
9. Onderzoek naar nieuwe expliciete kennis	9.1 <i>Realiseren noodzakelijk geacht onderzoek (uitbesteden en begeleiden of zelf uitvoeren)</i>	Coa/LM	Middel/ Groot
	9.2 <i>Werkgroep oprichten voor het gestelde doel, fysiek en/of virtueel (bv. op LinkedIn).</i>	Coa/LM	Middel
10. Putten uit of toevoegen aan de kennisvoorraad van persoonsgebonden en expliciete kennis	10.1 Basisstructuur voor landschap creëren, voor initiatieven, weblogs, thema-groepen, links, virtueel huis van het landschap, 'best practices', database kennissen, beschikbaarheid geo-informatie, beschikbare planvormings-methoden, kenniswolk voor kennissystemen over landschap (o.a. putten uit overzicht kennis landschap: zie bijlage 2) e.d. Inhoudelijk en technisch beheer hiervan is een vereist. Onderdeel hiervan is het toevoegen van nieuwe deskundigen (zie 10.2) en nieuwe expliciete kennis (zie 10.3) aan de kennisvoorraad.	LM	Groot
	10.2 Opzetten database wie - wat - waar: kennissen in beeld brengen en de kennis daarachter dus ook. Opzetten van een database met deskundigen met specifieke kennis over het systeem landschap: naam, adres, expertise. De database kennissen wordt een zelf groeiend systeem op internet en kan het gebruik van kennis stimuleren. Gebruik triggert het netwerken en niet andersom. Opnemen in basisstructuur (10.1).	LM	Middel

Kennismanagement en landschapsactiviteiten	Actie voor stroomlijnen kennis landschap	Door wie	Omvang actie (indicatie)
10. Putten uit of toevoegen aan de kennisvoorraad van persoonsgebonden en expliciete kennis	10.3 Opstellen overzicht van beschikbare expliciete kennis voor en door leden LM. Kennis van partners LM ontsluiten: kennis van achter de deur naar voor de deur. O.a delen van 'best practices', mogelijk onderscheid naar doelgroep, geo-informatie, overzicht van beschikbare methoden zoals de Cascobenadering en Landschap ontwikkelen met kwaliteit. Ook het overzicht van bestaande kennis en kennisuitwisseling over landschap gebruiken. Aangeven onder welke voorwaarden (privacy, kosten geo-informatie) de expliciete kennis beschikbaar is. Hierbij kunnen ook de verweesde kennissystemen, zoals CultGis en LOK (Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit) worden vermeld. Opnemen in basisstructuur landschap (10.1).	LM	Middel
	10.4 Verweesde kennissystemen evalueren en mogelijk (laten) herstellen.	LM	Middel
	10.5 Gericht landschapskennis uit onderzoek ontsluiten per doelgroep (17 miljoen Nederlanders / LM / richting politiek).	LM	Middel
	10.6 Beschikbaar maken van (gestandaardiseerde) landschapsgegevens / bestaande natuurinitiatieven verbreden met landschap. Afhankelijk van de doelgroep mogelijk gebruiken van / aansluiten bij: <ul style="list-style-type: none"> - Groenkennisnet met Natuurportal, Wiki natuurbeheer.nl, Wiki natuuronderwijs.nl en Synbiosys. - Veldwerkplaatsen voor beheerders op basis van OBN. - Gemeenschappelijk Basissysteem Natuur en Landschap (GBNL), van SBB, Natuurmonumenten en een deel van de landschappen. - Gegevensautoriteit Natuur. - Mogelijk toevoegen op Groenkennisnet van een Landschapswiki. 	Coa/LM	Middel
	10.7 Ontmoetingen organiseren rond een bepaald thema, fysiek, mogelijk in combinatie met virtueel. <ol style="list-style-type: none"> 1 LM-themadag twee keer per jaar door verschillende LM-organisaties (estafette). 2 LM-excursie twee keer per jaar. 3 Excursies van bv. NVTL open stellen voor leden van andere LM-organisaties. 4 Jaarlijkse 'bubble'-bijeenkomst voor leden LM om nieuwe ideeën uit te wisselen en het delen van kennis levend te houden. 5 Gedeelde website met natuur- en landschapsexcursies voor burgers. 	Org/Coa /LM	Middel (per actie)
	10.8 <i>Nieuwe kennis toevoegen aan basisstructuur landschap (10.1).</i>	Coa/LM	Klein

- Door wie: per LM-organisatie (Org), door gelegenheidscoalities (Coa) en door het LM als geheel (LM).
- Acties die meer dan eens voorkomen zijn cursief weergegeven.
- Acties om structurele verbeteringen te bewerkstelligen voor kennis delen en kennisuitwisseling zijn op een grijze achtergrond aangegeven.
- Acties die deel uit kunnen / zouden moeten maken van het dagelijks werk staan op een witte achtergrond.

4 Advies: menukaart en prioritaire acties

Het advies bestaat uit twee onderdelen:

Een menukaart met denkbare acties, op te pakken per organisatie, door gelegenheidscoalities of door het Landschapsmanifest als geheel (4.1) en een aantal prioritaire acties (4.2). De prioritaire acties zijn uitgewerkt op basis van de analyse in hoofdstuk 3. De acties worden vanuit het Landschapsmanifest / Stichting Platform Landschap gekozen en vorm gegeven. Voor de realisering kan samenwerking worden gezocht met kennisinstellingen op het gebied van landschap, kennis en kennisuitwisseling.

4.1 Menukaart

De menukaart op de volgende bladzijde geeft een overzicht van denkbare acties.

Het eerste deel van de menukaart heeft betrekking op acties voor de dagelijkse werkzaamheden (dagelijkse kost); het tweede deel betreft structurele veranderingen (specialiteiten).

De nummers verwijzen naar de uitgebreide menukaart (paragraaf 3.6, tabel 2). Op de uitgebreide menukaart is aangegeven door wie de acties kunnen worden opgepakt: deels door individuele organisaties en opvallend vaak door gelegenheidscoalities of alle leden van Landschapsmanifest / Stichting Platform Landschap.

Alle acties kunnen bijdragen aan de doelstellingen van dit project over het stroomlijnen van kennis en kennisuitwisseling over landschap. In hoofdstuk 1 is de driedelige doelstelling van dit project benoemd.

1. Het definiëren van het exacte probleem rond kennisuitwisseling en het analyseren van mogelijke oplossingen en kansen.
Het exacte probleem rond kennisuitwisseling is getypeerd in paragraaf 3.5:
 - Het ontbreekt aan een gemeenschappelijke kennisinfrastructuur.
 - Inhoudelijke kennisuitwisseling wordt vooral inhoud gegeven via themabijeenkomsten en excursies. De ontwikkelde kennis wordt niet systematisch toegevoegd aan de kennisvoorraad.
 - Voor de dagelijkse werkzaamheden wordt nog weinig gebruik gemaakt van beschikbare kennis en (virtuele) werkgroepen.
2. Het stroomlijnen en ontsluiten van bestaande en recent ontwikkelde kennis over landschap.
Deze doelstelling kan worden gerealiseerd door de acties over de kennisvoorraad (10); het gaat dan vooral om informeren.
3. Het ontwikkelen van een aanpak om de beschikbare kennis uit te wisselen en te vermeerderen. Deze doelstelling kan worden gerealiseerd door acties op het gebied van communicatie en competenties.

Menukaart

Dagelijkse kost (acties voor het dagelijks werk)

<i>Acties</i>	<i>Hulpacties</i>
1. Definiëren van een bepaalde te verrichten landschapsactiviteit (1)	- Werkgroep opzetten
2. Verzamelen benodigde persoonsgebonden kennis (2) en expliciete kennis (3)	- Putten uit de kennisvoorraad: database met deskundigen en overzicht expliciete kennis (10) - Werkgroep opzetten
3. Signaleren van kennisleemten (4) - Verzamelen aanvullende persoonsgebonden kennis (8) - Onderzoek (laten) doen naar nieuwe expliciete kennis (9)	- Putten uit de kennisvoorraad: database met deskundigen en overzicht expliciete kennis (10) - Nieuw ontwikkelde kennis toevoegen aan kennisvoorraad (10) - Werkgroep opzetten
4. Ontwikkelen concept / oplossing (5)	- Gebruiken Landschap ontwikkelen met kwaliteit en Cascobenadering - Werkgroep opzetten - Nieuw ontwikkelde kennis (nieuwe concepten) toevoegen aan kennisvoorraad (10)
5. Toetsen concept op geloofwaardigheid en nut (6)	- Werkgroep opzetten - Nieuw ontwikkelde kennis toevoegen aan kennisvoorraad (10)
6. Concept / oplossing verder uitwerken (7)	- Werkgroep opzetten - Nieuw ontwikkelde kennis toevoegen aan kennisvoorraad (10)

Specialiteiten (structurele verbeteringen)

<i>Acties</i>	<i>Hulpacties</i>
0. Kennismanagement 0.1 Cursus web 2.0 voor leden LM 0.2 Strategie web 2.0 ontwikkelen 0.3 Virtuele aanpak uitwerken in groep 0.4 Tijd beschikbaar stellen voor kennis opdoen en kennis uitwisselen 0.5 Instellen ambassadeur landschap 0.6 Kennismarkt vraag en aanbod 0.7 Zoeken naar internationale allianties 0.8 Teambuilding leden LM 0.9 Workshop voor leden LM over al beschikbare kennis	– Werkgroepen opzetten
10. Kennisvoorraad (10) 10.1 Basisstructuur landschap creëren 10.2 Opzetten database wie - wat - waar 10.3 Opstellen overzicht expliciete kennis 10.4 Verweesde kennissystemen evalueren en mogelijk (laten) herstellen 10.5 Gericht landschapskennis uit onderzoek ontsluiten 10.6 Beschikbaar maken (gestandaardiseerde) landschapsgegevens / bestaande natuur-initiatieven verbreden met landschap 10.7 Ontmoetingen organiseren rond een bepaald thema: themadagen, excursies en jaarlijkse 'bubble'-bijeenkomst voor LM	Werkgroepen opzetten Nieuw ontwikkelde kennis toevoegen aan kennisvoorraad (10)

4.2 Prioritaire acties

Voorstel voor prioritaire acties

De prioritaire acties zijn gerangschikt naar informeren, competentieontwikkeling en communicatie. De nummers verwijzen naar de menukaart.

Informeren

1. Creëren van een verbindende basisstructuur (voor communicatieforum/netwerk) voor landschap (10.1). Onderdelen kunnen zijn: initiatieven, weblogs, themagroepen, links, virtueel huis van het landschap, 'best practices', database kennissen, beschikbaarheid geo-informatie, beschikbare planvormingsmethoden en een kenniswolk voor databases over landschap. Hieraan verbonden is de inzet van inhoudelijk en technisch beheer.
 Als het SPL besluit een digitale kennisinfrastructuur op te zetten kan worden gekozen voor GroenKennisnet of het Netwerk Platteland. Beide bieden de mogelijkheid om dit tegen geringe kosten te realiseren. Een eigen systeem bouwen is duur en overbodig.
 De vraag is of leden van het SPL deze netwerksite gaan gebruiken. Voor kennis delen en kennisuitwisseling is dit een uitstekende mogelijkheid.
 Voor de realisering kan een groep vanuit het SPL worden opgezet, die hierin actief wil zijn (0.3). Denkbaar is ook om samenwerking te zoeken met bijvoorbeeld het Servicenet Nationale Landschappen. Initiatieven

en het gebruik van de kennisinfrastructuur zullen uitwijzen of de kennisinfrastructuur wordt gebruikt. Een flowfacilitator kan hierin een positieve rol spelen.

2. Opzetten van een wie-is-wie database met deskundigen met specifieke kennis over het systeem landschap: naam, adres, expertise (10.2).
3. Opzetten overzicht van beschikbare expliciete kennis voor en door leden van het SPL.
Kennis van leden ontsluiten: kennis van achter de deur naar voor de deur (10.3).
Veel kennissystemen zijn beschikbaar op het terrein van het landschap. Op het gebied van natuur en landschap zijn dit de Wiki natuurbeheer, SynBioSys, Natuurkennis.nl en Veldwerkplaatsen voor beheerder, allen beschikbaar zonder kosten. Daarnaast is er de Gegevensautoriteit natuur (GAN) met gevalideerde informatie, waar wel een prijskaartje aan hangt. Aanvulling met landschapsinformatie is gewenst. Op het gebied van cultuurhistorie voorziet de RCE in informatie, via KIMOMO en via het Netwerk Historisch Cultuurlandschap.
In de informatiescan naar kennis en kennisuitwisseling (zie bijlage 2) worden een groot aantal beschikbare websites beschreven.
4. Opzetten van een overzicht van welke informatie en bestanden alleen onder bepaalde voorwaarden beschikbaar zijn.
In het algemeen geldt dat de organisaties de kennis die met overheidsgeld is verkregen zonder kosten beschikbaar stellen. Voor het beschikbaar stellen van geo-informatie gelden voorwaarden voor de privacygevoeligheid van gegevens en de kosten. Soms is ook advies nodig over hoe de geo-informatie kan worden gebruikt voor de specifieke vraag waar het om gaat. Bijvoorbeeld Alterra biedt via de GeoDesk informatie en advies: www.alterra.wur.nl/NL/Producten/GIS-bestanden/. De leveringswijze en de leveringsvoorwaarden zijn hierbij vermeld.

Competentieontwikkeling

5. Organiseren van een workshop voor leden van het SPL over het informeren over de al beschikbare kennis voor natuur, landschap, cultuurhistorie, op basis van beschikbare kennissystemen (0.9).
6. Organiseren van een cursus web 2.0 voor leden SPL.
Het gebruik van de sociale media is nog in ontwikkeling. Er is wel het besef dat dit zinvol kan zijn, maar het feitelijk gebruik is vaak beperkt tot enkele medewerkers.
7. Organiseren van een workshop voor leden van het SPL over het gebruiken van kennis en kennisuitwisseling in de dagelijkse praktijk (1 t/m 9).

Communiceren

8. Tijd beschikbaar stellen voor kennis opdoen en kennis uitwisselen (0.4).
9. Blijven organiseren van ontmoetingen (10.6).
10. Organiseren van een jaarlijkse 'bubble'-bijeenkomst voor en door leden van het Landschapsmanifest om nieuwe ideeën uit te wisselen en het delen van kennis te stimuleren (10.6).

Literatuur

- Hulsebosch, J. en S. Wagenaar, 2011. En nu online ... Sociale media voor professionals, organisaties en organisatoren. Bohm, Stafleu van Lochum. Houten.
- Kersten, P., R. Kranendonk en M. Pleite, m.m.v. M. Duiker, 2006. Klinkt het: een link leggen door elektronisch kennis te halen en te brengen? Een inventarisatie naar de behoefte aan een digitaal kennisportaal voor gebiedsgericht beleid. Alterra en Kennis en Informatie Centrum Recreatie. Alterra-rapport 1287. Wageningen.
- Kersten, P.H., R. During, M.H. Jacobs en H.J.J. Kroon, 2005. Kwaliteit Leefomgeving. Op zoek naar een methodiek voor kwaliteitsmanagement in de ruimtelijke omgeving. Rapport Kwaliteit Leefomgeving. Alterra. Wageningen.
- Mertens, K., P. Heisig en J. Vorbeck (editors), 2002. Knowledge Management. Concepts and Best Practices. Second Edition. Springer-Verlag, Berlijn, Heidelberg, New York.
- Mulder, B., D. Rijken en P. Kersten, 2005. Van vandaag naar morgen. Evaluatie website gebiedsgericht beleid.nl. Haagse Hogeschool, Alterra. Wageningen. Alterra presentatie.
- Nonaka en Takeuchi, 1997. De kenniscreërende organisatie. Hoe Japanse bedrijven innovatieprocessen in gang zetten. Scriptum. Schiedam.
- Stobbelaar, D.J., 2011. Kennis: van vastleggen naar laten stromen. Aanbevelingen voor lerende netwerken voor natuurbeheerders vanuit Gestalt, Kolb en Immediate-delayed compensation theorie. Van Hall Larenstein. Velp.
- Tjepkema, 1997. Top-summary. Nonaka en Takeuchi. De kenniscreërende onderneming.
- De toekomst van het Landschapsmanifest, 2011. Agenda grote stuurgroep. Radio Kootwijk.

Bijlage 1 Gebruikersonderzoek via internetenquête

Het gebruikersonderzoek is uitgevoerd met een internetenquête onder de partners van het Landschapsmanifest. De kennisbehoefte en de bestaande kennisinfrastructuur bij de leden van het Landschapsmanifest zijn geïnventariseerd. Deze inventarisatie heeft plaatsgevonden in het kader van een Helpdeskvraag van het ministerie van EL&I.

De enquêtevragen zijn opgesteld in samenspraak met de opdrachtgever Niek Hazendonk. Hierbij is gekeken naar de eerdere enquête en naar de verschillende aspecten van kennis en kennisuitwisseling. Er zijn veel open vragen gesteld, waarbij is gevraagd naar voorbeelden en argumentaties. Slechts drie van de 28 vragen zijn gesloten vragen.

Vijf groepen vragen zijn onderscheiden:

- A. Het doel van het project Stroomlijnen kennis landschap.
- B. De bestaande kennisinfrastructuur.
- C. Het gebruik van kennisuitwisseling op het werkterrein landschap.
- D. Competenties op het gebied van kennis, kennisinfrastructuur en kennisuitwisseling.
- E. Slotvraag naar oplossingsrichtingen en suggesties.

De enquête is uitgevoerd met het internetprogramma www.enqueteviainternet.nl van ABF Software Development BV.

Voordeel van dit programma is dat de resultaten automatisch worden verwerkt en gepresenteerd. Door het grote aantal open vragen was nog wel een redactieslag nodig.

De antwoorden op de open vragen zijn daarbij gerubriceerd in termen van kennismanagement:

1. kennisvoorraad en kennisinfrastructuur: bijeenkomsten, excursies en studiereizen, kennissystemen, media, mensen en netwerken en onderwijs;
2. fasen van de kenniscyclus: kennisontwikkeling, kennisontsluiting, kennisverspreiding, kennisuitwisseling en kennisbenutting;
3. sociale aspecten: betrokkenheid, concurrentie, houding en samenwerking,
4. inhoudelijke zaken, gebiedsontwikkeling, kennisbeleid en thema's zoals natuur en landschap.

De enquête is verstuurd naar 100 adressen van 56 organisaties. Uitgaande van het aantal adressen is de respons 30%. Uitgaande van het aantal organisaties is de respons ruim 50%.

Hieronder worden de resultaten van de enquête beschreven, de versie voor externe verspreiding van 8 april 2011:

1. Conclusies uit de enquête
In de conclusies staan de hoofdlijnen van de uitkomst van de enquête. Algemene conclusies worden gegeven en de conclusies per vraag. De conclusies zijn getrokken door het onderzoeksteam van Alterra.
2. Rechte uitdraai van de enquête
In de rechte uitdraai zijn de resultaten van de enquête vastgelegd. De cijfers per vraag en de antwoorden van de respondenten op de open vragen zijn hier onversneden weergegeven.

1. Conclusies uit de enquête

Algemene conclusies van het onderzoek

1. Kennis is belangrijk

Kennis wordt heel belangrijk gevonden door alle respondenten in alle onderdelen van het werkproces. Kennis wordt veel gebruikt bij beleidsvorming en planontwikkeling. Daarnaast wordt kennis vaak gebruikt bij het beheer en voor de probleemanalyse.

2. Wens tot verbetering

Uit de enquête blijkt dat het kennisprobleem leeft, ingewikkeld is en vraagt om verbetering. Bijna alle respondenten geven aan, dat er volop met kennis gewerkt wordt. Er zijn veel voorbeelden van heel uiteenlopende kennisinfrastructuren die in gebruik zijn. Kennisuitwisseling vindt op vele fronten plaats. De belangrijke wens tot de verbetering spreekt uit de vele voorbeelden. Eigenlijk is er behoefte aan kennis zoals in Google: goed, gratis en snel.

3. Wens tot samenwerking

De behoefte aan en de wil tot samenwerking wordt veel genoemd en aangegeven als verbeteringspunt. De manier waarop deze samenwerking tussen de leden van het Landschapmanifest vormgegeven kan worden, komt niet uit de enquête naar voren.

4. Geen gevoel van urgentie

Uit de enquête komt de verminderde inzet van het Rijk en de decentralisatie naar de provincies voor natuur en landschap niet naar voren. Evenmin wordt de discussie over het mogelijk vervolg van het Landschapsmanifest genoemd. Een gevoel van urgentie is hierdoor niet aangetroffen.

5. Uiteenlopende organisaties

De partners van het Landschapsmanifest zijn organisaties met verschillende oogmerken: overheden, kennisinstituten, belangenbehartigende organisaties, themagerichte organisaties zoals de Vlinderstichting en de Zoogdierenvereniging en projectontwikkelaars. Een ander onderscheid is onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven. Bij veel organisaties is landschap het hoofdthema, maar bij andere gaat het om natuur, recreatie, landbouw, milieu, woningbouw en/of bedrijfsterreinen. Het is daarom ook niet verwonderlijk dat de enquête zoveel verschillende onderdelen van de kennisinfrastructuur laat zien.

6. Wat de organisaties willen bijdragen

In de beantwoording zijn mogelijke bijdragen vanuit de organisaties aan het project Stroomlijnen en ontsluiten van kennis aangegeven:

- Drie organisaties zijn bereid om een trekkende rol te vervullen in dit project.
- Eén organisatie geeft aan, dat waar ze kan bijdragen aan het onderzoek, dit graag te willen doen
- Zeventienorganisaties (ruim 55% van de respondenten) willen deelnemen aan opzet, beheer en/of financiering van het project, vooral door het beschikbaar stellen van kennis (elf organisaties) en door mee te werken aan de opzet van een kennisinfrastructuur (vijf organisaties).
- Voor bijdragen aan beheer en financiering tonen slechts twee organisaties interesse.
- Veertienorganisaties willen bijdragen aan kennisuitwisseling over landschap. Organiseren van excursies en themabijeenkomsten scoren hierbij hoog. Een concrete suggestie is het opzetten en onderhouden van digitale kenniskringen.

7. Alle vormen van kennis wordt gebruikt

Alle onderdelen die een optimale kennisinfrastructuur kan omvatten worden wel door tenminste één van de afzonderlijke organisaties van het Landschapsmanifest gebruikt. Maar dit betekent nog niet dat hiermee een samenhangende kennisinfrastructuur aanwezig is. Het blijven eilandtoepassingen en de verbindingen tussen gebruikers bestaan uit ad hoc communicatie.

8. Er is geen gezamenlijke benadering

Opvallend is dat er geen gezamenlijke benadering is van de kennisproblematiek; iedere organisatie heeft een eigen aanpak. Het ontbreekt aan interactie tussen de organisaties over de opzet van een soortgelijke kennisinfrastructuur. Een kleine groep respondenten geeft oplossingen om de situatie te verbeteren. Deze oplossingen komen tot stand vanuit de eigen probleempceptie. De oplossingen leiden niet tot een integrale kennisinfrastructuur. Dit komt omdat een gedeelde of gemeenschappelijke visie op kennis en kennisuitwisseling hierbij ontbreekt.

9. Er is geen gedeelde techniek

Opvallend is de focus op inhoudelijke aspecten van de kennis, waarbij voorbeelden van deeloplossingen voor de kennisinfrastructuur worden gegeven. Er is geen gezamenlijke technisch-operationele hoofdrichting binnen het Landschapsmanifest over een op te zetten kennisinfrastructuur.

10. Communicatie

Op het moment dat de meer concrete en inhoudelijke dimensie van de kennisuitwisseling aan de orde komt, ligt de nadruk op communicatie en interpersoonlijke contacten en netwerken. En dus niet op kennissystemen. In de kennisuitwisseling speelt de achterliggende (digitale) kennisinfrastructuur een belangrijke rol. De kennisuitwisseling wordt niet beleefd als een essentieel onderdeel van de kennisinfrastructuur. Dit betekent veel aandacht voor kennisuitwisseling en niet voor een rol als bijvoorbeeld kennismakelaar.

Conclusies bij de vijf groepen vragen van de enquête

A. Conclusies over het doel van het project

1. Een kleine 85% van de respondenten vindt de manier waarop kennis en landschap in relatie tot elkaar staan een probleem.
De verscheidenheid van de aangedragen problemen is groot en raakt alle onderdelen van de kennisinfrastructuur. Enkele problemen die eruit springen zijn de versnippering van kennis over veel organisaties en de beschikbaarheid van kennis.
Het probleem ligt niet alleen bij de kennis op zich of de kennisuitwisseling. Ook de kennisbenutting wordt als een probleem gemeld. Respondenten geven aan dat dit te maken heeft met de tijd die men zich gunt of krijgt om kennis in te zetten.
2. Uitwisseling van kennis wordt wel heel belangrijk gevonden.
3. Meer dan 95% van de organisaties werkt bewust met kennis.
4. Kennisontsluiting, kennisverspreiding en kennisbenutting scoren hoog in de wensen tot verbetering. Wensen tot verbetering worden door 90% van de respondenten genoemd.
5. Ruim 85% van de respondenten geeft aan dat er activiteiten worden ondernomen om aan de verbetering van de kennisinfrastructuur te werken. De activiteiten komen voort uit de wensen en de manier van werken van de eigen organisatie. Wederom is een heel breed spectrum van activiteiten te zien.
6. Voor het oplossen van de kennisproblemen van landschap wordt veel van andere organisaties verwacht, vooral van de overheid.
Als verwachtingen van andere organisaties zijn genoemd de wil tot samenwerken, goede toegankelijkheid van elkaars netwerken, inzet van onderwijs, heldere vraagstelling voor onderzoek en kennisuitwisseling door een meer gebiedsgerichte aanpak.
Een opvallende verwachting is de intentie om samen te werken in het delen van kennis en een objectieve houding ten opzichte van de belangen in het landschap.
Er is dus een brede basis voor het opzetten van een kennisomgeving.
7. Drie organisaties geven aan een trekkende rol te willen spelen in het project; tweederde van de organisaties wil dat niet.

B. Conclusies over de bestaande kennisinfrastructuur

1. De kennisinfrastructuur van de verschillende organisaties bestaat uit een groot aantal onderdelen, ingedeeld naar advisering, bijeenkomsten, kennissystemen, media (van nieuwsbrief tot kennistafels per thema) en mensen & netwerken.
De menselijke factor valt op: contactpersonen, personeel met kennis en persoonlijke contacten. Dit wijst op de dynamische aspecten van de kennisinfrastructuur.
Eigenlijk zijn alle mogelijke onderdelen van een kennisinfrastructuur door de respondenten wel genoemd, maar een samenhangende visie tussen de organisaties ontbreekt.
Weinig respondenten geven informatie over hun eigen concrete kennisvoorraad. Er wordt zeer uiteenlopend met kennis gewerkt: van ad hoc oplossingen tot en met de opzet van een integrale kennisinfrastructuur.
2. Twee manieren van kennisontsluiting worden door circa 80% van de respondenten genoemd: via de hoofden en handen van experts van de organisatie en via internet.
Daarna volgen het eigen computersysteem en de bibliotheek met bijna 50%, respectievelijk bijna 45%.
3. Kennis beschikbaar stellen wordt het meest, ruim 45%, genoemd als bijdrage aan de ontsluiting van kennis. Bijdragen aan de ontwikkeling van een kennisinfrastructuur wordt door ruim een derde van de respondenten genoemd.
Opvallend is dat respondenten wel zijn geïnteresseerd in kennisontsluiting, maar dat slechts een deel, circa 50%, een actieve bijdrage wil leveren aan het beschikbaar stellen van kennis en/of de ontwikkeling van een kennisinfrastructuur.
4. Veel van de genoemde kennissystemen worden gebruikt door circa 50% van de respondenten.
Ook hier valt de grote score, 70%, op van competente medewerkers en vrijwilligers met expertise als kennissystemen van de organisatie.
5. Kennis en kennissystemen van andere organisaties wordt veel gebruikt.
N.B.: in bijlage 2 worden de kennissystemen en vormen van kennisuitwisseling op het gebied van landschap op een rijtje gezet. De door de respondenten genoemde kennissystemen zijn hierin meegenomen.
6. Kennis over landschap wordt het meest gebruikt voor beleidsontwikkeling of planontwikkeling (bijna 80%), gevolgd door probleemanalyse en probleemstelling (ruim 45%) en beheer (40%).
7. Als belangrijk kennisproject wordt het GAN het meest genoemd. Voor natuur worden meer belangrijke kennisprojecten genoemd dan voor landschap. Behalve kennissystemen wordt ook de aanpak genoemd met KNHS-regioconsulenten.
8. Voor de problemen met kennis worden bijna drie keer zoveel kansen (ruim 55%) aangegeven als oplossingen (20%). Enkele opvallende genoemde kansen zijn: koppeling natuur en landschap, communities of practice, doelgroepspecifieke aanpak, werkateliers aangevuld met experts van buiten de regio, ontwikkeling websites en samenwerking van leden Landschapsmanifest.
9. Slechts een kleine groep respondenten geeft aan mee te willen werken met de opzet van een kennisinfrastructuur landschap. Zij willen dit doen door kennis beschikbaar te stellen (ruim 35%), mee te werken aan de opzet van een kennisinfrastructuur (10%) en deel te nemen aan het beheer van de kennisinfrastructuur (ruim 5%). Eén respondent geeft de suggestie om de noodzaak van de kennisinfrastructuur te agenderen bij de overheid.

C. Conclusies over het gebruik van kennisuitwisseling op het werkterrein landschap

1. Voor kennisuitwisseling zijn communicatie, netwerken en mensen van groot belang. Dit is zelfs belangrijker dan feitelijke uitwisseling van bijvoorbeeld databestanden.
Veel respondenten geven aan vooral via studiedagen en excursies (beide ruim 75%) kennis uit te wisselen. Blogs en chats worden vrijwel niet genoemd.
2. Kennisuitwisseling vindt al overal plaats binnen en buiten de eigen organisatie en binnen het Landschapsmanifest. Daarnaast wordt in een breder kader kennis uitgewisseld, bij voorbeeld via de Europese Landschapsconventie en kennisdagen.
3. Er is vooral behoefte aan ondersteunende kennis voor de eigen activiteiten.
Van de voorgestelde mogelijkheden voor kennisuitwisseling scoort de Helpdeskfunctie voor professionals het hoogst: ruim 45%. Als tweede geven de respondenten discussies over projecten aan: bijna 45%. Overige kennisuitwisseling is onder meer praktische ondersteuning en het ontsluiten van bestaande kennis.
4. Ruim 45% van de respondenten geeft aan actief bij te willen dragen aan kennisuitwisseling over landschap. Als vormen worden onder andere genoemd: organiseren excursies en themabijeenkomsten, opzetten en onderhouden digitale kenniskringen en de Helpdesk voor professionals.
5. Voorbeelden van succesvolle kennisuitwisseling zijn gegeven door bijna 65% van de respondenten. Er zijn voorbeelden over inbreng van kennis bij gebiedsontwikkeling gegeven. Daarnaast zijn er voorbeelden over kennissystemen en leergemeenschappen.
6. Er worden ongeveer evenveel kansen als problemen voor kennisuitwisseling aangegeven: door bijna 45% van de respondenten.
Enkele problemen zijn: concurrentie, vrijblijvendheid en gebrek aan tijd.
Kansen worden onder meer gezien in samenwerking, cultuurverandering, inschakeling van onderwijs en LinkedIn over actuele kwesties.

D. Conclusies over competenties op het gebied van kennis, kennisinfrastructuur en kennisuitwisseling

1. Inhoudelijke competenties zijn met stip als de belangrijkste aangegeven, gevolgd door competenties voor het omgaan met kennisvragen van gebruikers.
Structureren van kennisstromen en beheer van informatie wordt beperkt genoemd.
Voor kennisuitwisseling zijn nog twee andere competenties expliciet genoemd: doorsluizen van informatie en kennisinbreng in de discussie.
2. Ruim 55% van de respondenten geeft aan dat de medewerkers beschikken over voldoende gelegenheid voor kennisuitwisseling; ruim 30% geeft aan dat dit beter kan.
3. Voldoende vaardigheden voor kennisuitwisseling wordt aangegeven door 50% van de respondenten. Nog te verbeteren vaardigheden door 40%. Hierbij wordt nauwelijks onderscheid gemaakt tussen analoog en digitaal.
4. Kennisuitwisseling wordt het meeste gedaan via conferenties. Ook virtuele media en kenniskringen scoren hoog. Opvallend hoog, gezien het aantal organisaties waar dit speelt, scoort kennisuitwisseling voor terreinbeheerders.
De communicatie richt zich op de uitwisseling van beschikbare kennis.
5. Het gebruik van kennis speelt overal in alle werkzaamheden van de organisaties. Beschikbare kennis wordt volop ingezet.

E. Conclusies over de slotvraag naar oplossingsrichtingen en suggesties

1. De respondenten hebben de volgende oplossingsrichtingen en suggesties voorgesteld voor het vervolg van het onderzoek.
 - Aanbod van één organisatie om bij te dragen aan het onderzoek.
 - Iets ontwikkelen van een kennisinfrastructuur op een website.
 - Meer inzetten op sociale media.
 - Ontsluit resultaten via Alterra en/of RCE.

Daarnaast zijn er twee inhoudelijke suggesties:

- Vroegtijdig en betekenisvol inbrengen van landschap in ruimtelijke plannen.
- Concrete acties door het Landschapsmanifest, onder meer gericht op meer bekendheid bij het grote publiek.

2. Rechte uitdraai van de enquêteresultaten

A. Vragen over het doel van het project Stroomlijnen en ontsluiten Kennis Landschap

Vraag A1

Waar ligt binnen uw organisatie het probleem bij kennisontwikkeling, kennisontsluiting, kennisuitwisseling, kennisbenutting en de kennisinzet in projecten?

Denk aan kennisverlies door mobiliteit, weinig overzicht van beschikbare kennis.

	Aantal respondenten	Percentage
Geen probleem	5	16,7
Gesignaleerde problemen	25	83,3

Gesignaleerde problemen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Problemen over de kennis in het algemeen

Algemeen

1. Bestuurswisselingen, zowel landelijk bestuur als afdelingsbesturen (1).
2. Capaciteit om het kennisproces strategisch vorm te geven (1).

Kennisvoorraad

3. Kennisdrain door reorganisatie, mobiliteit, tijd en geldgebrek / Kennis zit bij mensen in het hoofd, als ze weggaan ben je het kwijt / Kennis is beperkt tot enkele specialisten: groot afbreukrisico en continuïteitsprobleem (3).
4. Kennis in kleine organisaties blijft in het algemeen wel behouden: levenslange werknemers (1).
5. Kennis is te versnipperd, niet eenduidig en mist centrale doelstelling (1).
6. Kennis niet altijd digitaal (1),
7. Veldbiologische kennis aanwezig bij individuele leden en niet op organisatieniveau; kennis blijft op afdelingsniveau en wordt niet gedeeld op landelijk niveau (1).
8. Verzameling van relatief kleine organisaties met weinig kritische massa. Specialistische kennis is opgeslagen in een paar beschikbare hoofden en dat is kwetsbaar (1).
9. We zijn ons vaak niet bewust van de kennis die we hebben (1).
10. Wirwar aan landschappelijke organisaties, waardoor de KNHS-leden niet weten waar ze terecht kunnen. De werkwijze van Landschapsbeheer Nederland en van SBNL spreekt de doelgroep aan: een praktische aanpak (1).

Kennisontwikkeling

11. Gebrek aan onderzoek: geen infrastructuur, geen budget, geen traditie (1).
12. Kennisontwikkeling (1).
13. Kennisontwikkeling is soms onvoldoende vraaggestuurd (1).
14. Kennisontwikkeling is soms niet op tijd door de wijze van onderzoeksprogrammering (1).
15. Signaleren en beschikbaar krijgen van benodigde kennis: de uitdaging is om alle kennis beschikbaar te krijgen waar en indien nodig (13).
16. Uitvoerende bouw- en infrabedrijven (groot-middelgroot-klein) opereren pas als de planontwikkeling heeft plaatsgevonden (1).
17. Versnippering van de sector (recreatie en toerisme) heeft tot gevolg dat er verschillende kennisbronnen zijn. Dit maakt de onderlinge vergelijkbaarheid moeilijk (1).

Gesignaleerde problemen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisontsluiting

18. Aanwezige kennis is nog niet integraal digitaal ontsloten; dit van belang om ook extern te kunnen zoeken waar je wat kunt vinden (1).
19. Beschikbaarheid van data op het moment dat deze nodig zijn, met name GIS (1).
20. Centraal loket ontbreekt. Er is heel veel kennis / onderzoek e.d., alleen niet erg toegankelijk (1).
21. Kennisontsluiting schiet tekort / Kennis wordt niet voldoende vastgelegd / Onvoldoende overzicht van alle ontwikkelde kennis, in hoofden van mensen / Kennis bij een groot aantal particulieren die ieder voor zich veel kennis hebben / Kennis bij een groot aantal onderzoeksinstituten en samenwerkingsorganisaties / Er is zoveel kennis, maar vaak is onduidelijk wie het heeft of waar de kennis is (7).
22. Tijd. We werken in opdracht, dus weinig 'vrije' tijd. Makkelijk beschikbare en sorteerbare kennis zou handig zijn (1).

Kennisverspreiding

23. Kennisverspreiding is onvoldoende. Er wordt onvoldoende gecommuniceerd over ontwikkelde kennis, waardoor deze niet optimaal ter beschikking komt van potentiële gebruikers / Er verschijnen zoveel dikke rapporten, dat door de bomen het bos niet meer zichtbaar is (2).

Kennisuitwisseling

24. Goede structuur voor kennisuitwisseling ontbreekt vooralsnog (1).
25. Kennisuitwisseling is weinig / Kennisuitwisseling tussen lid-organisaties laat te wensen over (3).

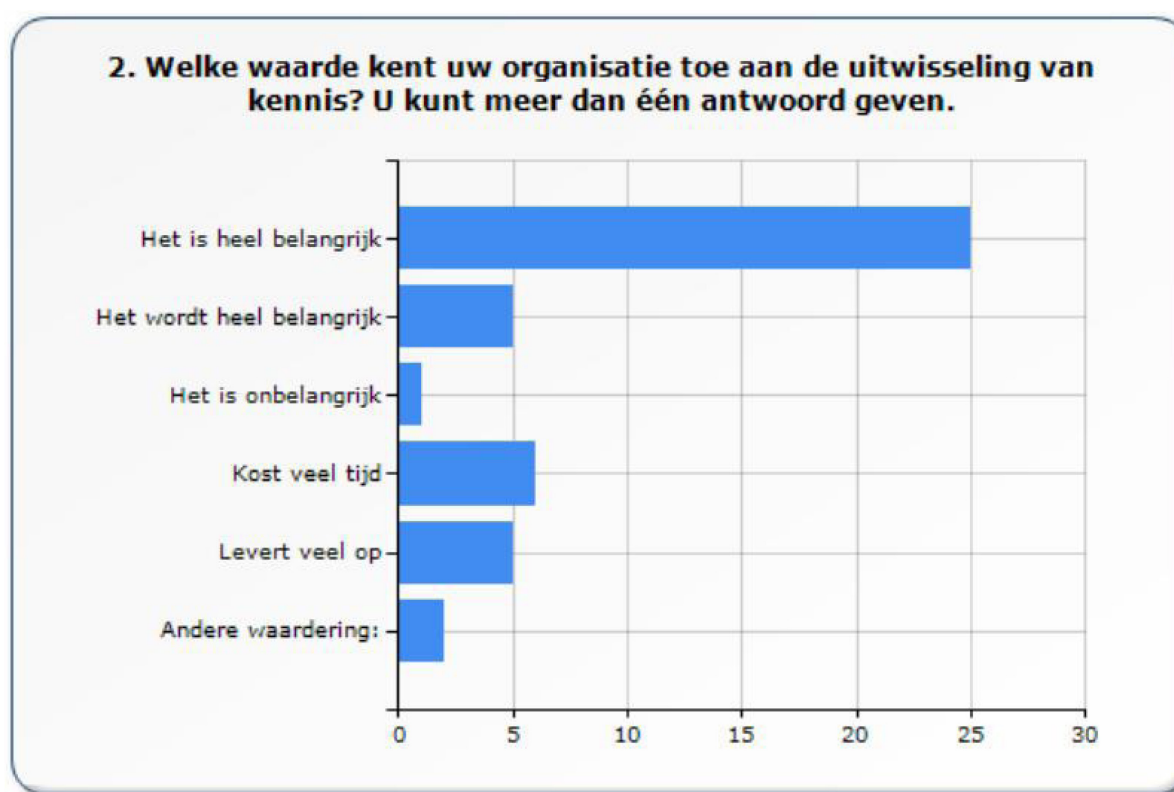
Kennisbenutting

26. Academische kennis sluit niet altijd aan bij praktisch toepasbare kennis (1).
27. Kennisverwaarding vindt onvoldoende plaats. Informatie wordt weinig tot kennis gemaakt voor concrete projecten (2).
28. Kennisbenutting is weinig, terwijl er genoeg kennis beschikbaar is (2).
29. Kennis op het gebied ruimtelijke ordening is lastig te vertalen naar burgers (10).
30. Kennis van het project paard en landschap gebruiken om ontwikkelingen in de paardenhouderij een goede bijdrage te laten leveren aan het landschap ; hiervoor zijn de juiste tools nodig voor paardenhouders en overheden (1).
31. Oplossen van bepaalde kennisvragen blijft soms in abstractie hangen. Het ontbreekt dan aan tijd, capaciteit, gelegenheid of een specifieke vraagstelling vanuit het veld om de vragen via een casuïstische benadering aan te pakken, uitkomsten te synthetiseren en antwoorden te generaliseren (1).
32. Tijd. We werken in opdracht, dus weinig 'vrije' tijd. Makkelijk beschikbare en sorteerbare kennis zou handig zijn (1).
33. Vooral een tijdprobleem, ervan uitgaande dat in principe alle kennis er is in Nederland. Alleen is er geen tijd om die kennis te halen, eigen te maken etc. Dat heeft maar voor een klein deel te maken met de snelheid van media (1).

Inhoudelijke kennisproblemen

34. Breedte van het begrip landschap; waar je wat vanaf moet weten (1).
35. Niet altijd constructieve houding van landschappelijke organisaties bij paardenhouders, hippische verenigingen en paardensporters, die willen investeren (1).
36. Landschap als zodanig is geen prioriteit bij Natuur & Milieu (1).
37. Speciaal vraagstuk is landschap weg bij rijksoverheid, wat provincies gaan doen en overdracht van erfenis (1).
38. Vele zaken spelen in ons werkgebied en veel achter de schermen, wat politiek wordt geregeld en met achterstand in informatie (geen economisch belang), waardoor het belang landschap achter blijft (1).
39. Voldoende op niveau houden van bestaande en nieuw te ontwikkelen landschappen in relatie tot de achterban en de gemeenten (1).

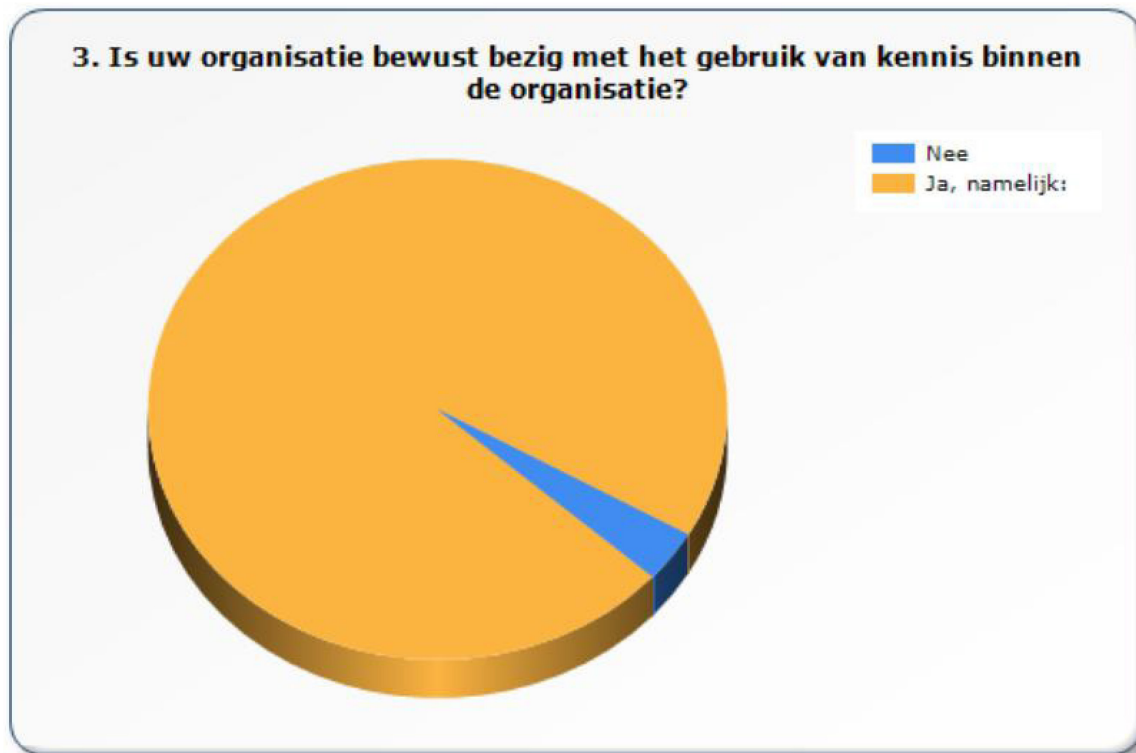
Vraag A2

	Aantal respondenten	Percentage
Het is heel belangrijk	25	83,3
Het wordt heel belangrijk	5	16,7
Het is onbelangrijk	1	3,3
Anders: het is belangrijk	1	3,3

	Aantal respondenten	Percentage
Kost veel tijd	6	20,0
Levert veel op	5	16,7
Anders: het kost veel tijd om de juiste kennis te vergaren	1	3,3

Vraag A3

	Aantal respondenten	Percentage
Nee	1	3,3
Ja, namelijk	29	96,7

Ja, namelijk het volgende gebruik van kennis (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemeen

1. Als adviesbureau is kennis onze kern (1).
2. AM Academy: leren voor en door AM-ers (1).
3. AM is medeontwikkelaar van een master City Development aan de Erasmusuniversiteit (1).
4. Behoort tot de kerntaken (1).
5. Oprichting in de sector van het NHK: Nederlands Hippisch Kenniscentrum (1).
6. Promoten ketensamenwerking (1).
7. Steeds meer capaciteit en bewustwording (1).
8. We zijn een kennisorganisatie (1).

Kennisinfrastructuur

9. Interne kennisinfrastructuur heeft de aandacht (1).
10. Intranet (1).

Ja, namelijk het volgende gebruik van kennis (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisvoorraad

11. Vastleggen kennis van uitstromers (1).

Kennisontwikkeling

12. Werken aan kennisprojecten en /producten (1).

13. De RCE is een kenniscentrum voor het erfgoed en de omgang met het erfgoed. Daartoe ontwikkelen en verspreiden wij kennis, leveren specifieke kennisproducten, geven wij (wettelijk)

14. advies etc. Kennis is onontbeerlijk (1).

Kennisontsluiting

15. Digitale vraagbaak op intranet van basiskennis van de eigen organisatie (1).

16. Digitalisering afstudeerprojecten (1).

17. Kennisplein Mooi Nederland (1).

18. Ontsluiting van kennis naar leden via nieuwsbrieven en intranet/website (2).

19. Opzet van kennispunt (1).

20. Website (2).

21. Tijdschrift De Landeigenaar en provinciale en nationale nieuwsbrieven, Mediamix ledenbladen KNHS (2).

Kennisverspreiding

22. De RCE is een kenniscentrum voor het erfgoed en de omgang met het erfgoed. Daartoe ontwikkelen en verspreiden wij kennis, leveren specifieke kennisproducten, geven wij (wettelijk) advies etc. Kennis is onontbeerlijk (1).

23. Kennisvermeerdering door studie en kennisoverdracht door excursies en activiteiten van KNNV-afdelingen (1).

24. Via cursussen en handreikingen (1).

Kennisuitwisseling

25. Kennis delen in thematisch werkverband en door het houden van symposia (1).

26. Organisatie van landgoeddagen en workshops (1).

27. Via expertmeetings (1).

Kennisbenutting

28. Gebruik maken van hetgeen er is (1).

29. Inpassen in ons beleid, landelijk en regionaal (1).

30. Inzet bureau richting achterban en vice versa (1).

31. Is onze hoofdtaak, naast externe werkdoelen / Als kenniscentrum is dat onze 'core business' (2).

32. Kennismanager vanaf dit jaar op landelijk niveau, met als specifieke taak om het gebruik van kennis in de organisatie te vergroten (1).

33. Nogal wiesdes. Specifieke kennis/collega's koppelen aan projecten vanwege specialistische kennis (1).

Vraag A4

	Aantal respondenten	Percentage
Geen wensen	2	6,7
Onze wensen, namelijk	27	90,0
Geen keuze	1	3,3

Onze wensen tot verbetering van de kennisomgeving (tussen haakjes: aantal respondenten)

Wensen over de kennis in het algemeen

Algemeen

1. Acceptatie binnen de organisatie dat kennis opdoen TIJD kost (1).
2. Beter communiceren met de gebruikers van kennis (1).

Kennisinfrastructuur

3. Kennisinfrastructuur verbeteren voor vrije tijd, recreatie en toerisme (1).

Kennisvoorraad

4. Overzicht / vereenvoudiging van het aanbod (1).
5. Praktijkgerichte kennis beschikbaar hebben, die aansluit bij de belevingswereld van de KNHS-leden (1).
6. Kennis actueel houden: voortdurende update is belangrijk. Kennis staat op 1 (1).
7. Meer (digitale) integratie van kennisystemen en -bestanden (1).

Onze wensen tot verbetering van de kennisomgeving (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisontwikkeling

8. Kennisontwikkeling meer richten op de vraag / Nadere analyse kennisbehoefte (2).
9. Kennisontwikkeling beter op tijd realiseren; aanpassen onderzoeksprogrammering (1).

Kennisontsluiting

10. Intern betere communicatie (1).
11. Intern kennisnetwerk in kaart brengen (1).
12. Kennis beter ontsluiten / Kennisontsluiting via elektronische omgeving / Kennisontsluiting via handleidingen / Kennis makkelijk verkrijgbaar, laagdrempelig en toepasbaar voor de achterban / Laagdrempelige beschikbaarheid van kennis / Overzicht bieden / Kennis bundelen en ontsluiten / Nog betere ontsluiting van vooral lopend onderzoek (7).
13. Kennis intern beschikbaar maken voor externe lobby/beïnvloeding extern beleid (1).

Kennisverspreiding

14. Kennis en informatie overhevelen naar andere actoren i.v.m. beleidswijzigingen (1).
15. Kennisverspreiding meer aandacht geven, o.a. door beter communiceren over kennis / Kennis ook overbrengen bij mensen die het niet willen horen / Korte en duidelijke informatie voor de juiste doelgroep / Hoe niet-leden van KNHS, die ook heel belangrijk zijn voor de sector bereiken / Kennis beter beschikbaar maken voor de hele organisatie, makkelijk terug te vinden en niet steeds het wiel uitvinden (4).

Kennisuitwisseling

16. Kennisuitwisseling / kennisuitwisselingmogelijkheden doen toenemen op efficiënte wijze / Meer kennisuitwisseling via Hyves, Twitter e.d. (4).
17. Kennisuitwisseling via bijeenkomsten (1).

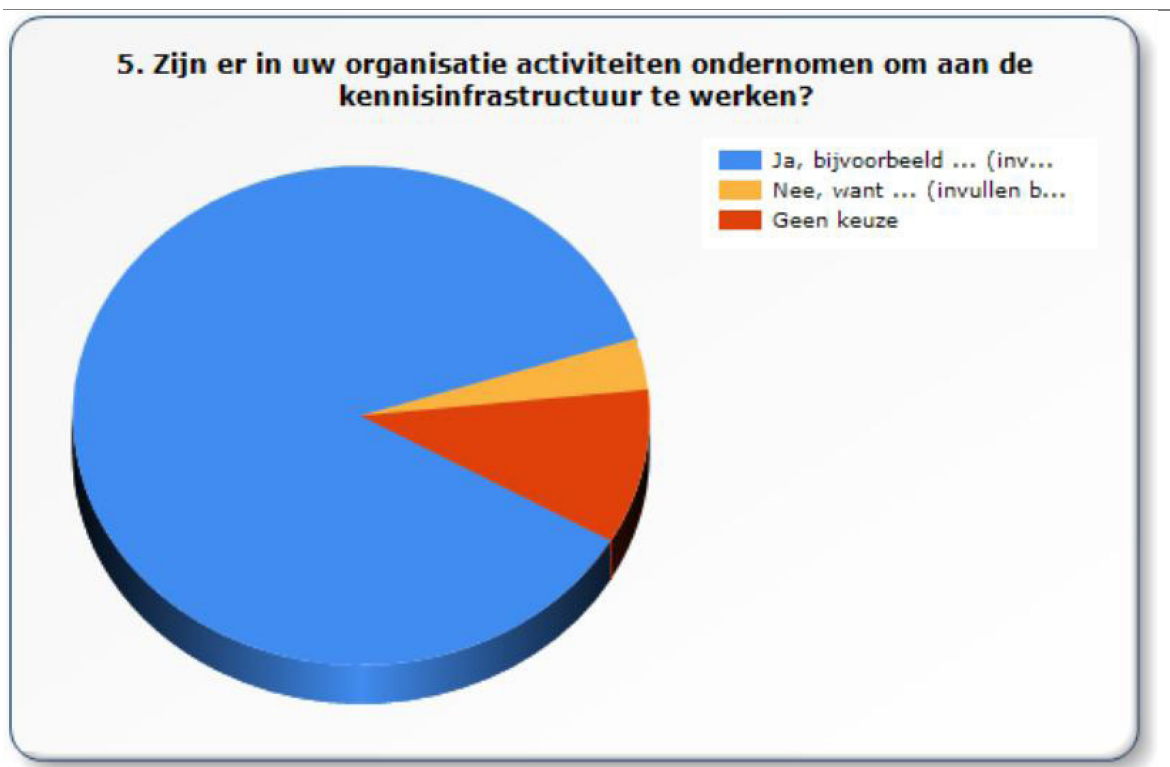
Kennisbenutting

18. Kennisbenutting verbeteren / Kennis bij mensen benutbaar maken / Bestaande kennis en informatie beter laten benutten / Beter kennisbenutting voor succesvollere belangenbehartiging / Externe kennisbronnen benutten (4).
19. Kennisverwaardiging meer aandacht geven (1).

Inhoudelijke kenniswensen

20. Concretisering van waardering landschap (1).
21. Koppeling landschap aan biodiversiteit (1).
22. Meer kennis in de breedte (1).

Vraag A5

	Aantal respondenten	Percentage
Ja, bijvoorbeeld	26	86,7
Nee, want	1	3,3
Geen keuze	3	10,0

Ja, bijvoorbeeld (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemeen

1. Aantrekken van een full time medewerker (1).
2. Indirect door maatschappelijke agendering (1).
3. Kennismanagement traject voor interne beleidsafdeling (1).
4. Participatie in veel initiatieven, zowel landelijk, regionaal als lokaal (1).
5. Toekomstagenda vrije tijd en toerisme (6).

Kennisinfrastructuur

6. Onderzoek kennisinfrastructuur voor beleid nationale landschappen (1).
7. Opzetten kennisnetwerk en digitale kennisuitwisseling: Servicepunt Nieuwe Natuur (1).

Ja, bijvoorbeeld (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisvoorraad

8. Abonnementen geactualiseerd (1).
9. Beeldmateriaal (1).
10. Bibliotheek, actualisering bibliotheek, geodata via BORIS, recreatiemodellen zoals BRAM, zwemwater- en sportmodel (2).
11. IKAW: Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (1).
12. Kennis voor natuur en landschap (1).
13. KICH (2).
14. KIMOMO: Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg (1).
15. LOK (Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit) website LNV (1).
16. Meetnet Landschap (1).
17. Monitor vrije tijden toerisme: bundelt, valideert en ontsluit feiten, cijfers en trends. Toegankelijk via website www.monitorvtt.nl. Wordt komend jaar uitgebouwd (1).

Kennisontwikkeling

18. Kennisonderzoeken (afnemend) (1).
19. Kennisprojecten zoals RECRON Innovatie Campagne / Participatie in Nederlands Hippisch Kenniscentrum en allerlei onderzoeken / Kennisopbouw in projecten, zoals Paard (2).
20. Ondersteuning project van vrijwillige archeologen door samenstellen handleiding (1).
21. Onderzoekstrajecten bij DLO (1).
22. Participatie in kennistrajecten en onderzoek (1).

Kennisontsluiting

23. Digitale vraagbaak op intranet van basiskennis van de eigen organisatie (1).
24. Digitalisering tijdschrift (1).
25. Intranet opgezet met inhoudelijke dossiers die worden bijgehouden en lijsten van deskundigen per thema (1).
26. Intranet is aan vervanging toe (1).
27. Intranet is verbeterd (1).
28. Kennisplein Mooi Nederland (1).
29. Nieuwe website aanpassen op mogelijkheden om kennis en achterban te koppelen (1).
30. Ontwikkelen van specifieke websites (1).
31. Website gemoderniseerd en producten meer toegankelijk gemaakt (1).
32. Website uitbreiden (1).

Kennisverspreiding

33. Kennisafels rondom verschillende thema's om aanwezige kennis bij leden op te slaan en te verspreiden binnen de gehele vereniging. Doel is om meer pro-actieve kennis te genereren, het opzetten van een benchmark voor kennis van boekingsverloop, van jaarcijfers en rendementen en van consumentengedrag (1).
34. Kennisdoorstroming via het GKC-programma Natuur en Landschap (1).
35. Leerstoelen Belvedere (1).
36. Interne kennisdag eens per jaar (1).
37. Netwerk Platteland, waarvan het CLM één van de trekkers is, heeft met Wageningen UR een kennisloket opgezet: www.netwerkplatteland.nl (1).
38. Regionale bijeenkomsten voor leden VHG (1).
39. Symposium eens per jaar voor extern (1).
40. Vergaderingen worden mede gebruikt om bestuursleden op de hoogte te brengen van hetgeen er is (1).
41. Verspreiding van onderzoeken, rapporten e.d. via website en tweemaandelijkse nieuwsbrief (1).
42. Via de mediamix, cursussen, educatie, opleidingen, workshops e.d. van de KNHS (1).

Ja, bijvoorbeeld (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisuitwisseling en onderwijs

43. Communities opgericht (1).

44. Contacten, veel, met overheden, landschappen en organisaties daar om heen (1).

45. Ontwerpersplatform (1).

46. Samenwerking in groen/hippisch onderwijs (1).

Vraag A6

Wat verwacht u van andere organisaties voor het oplossen van problemen op het gebied van kennis? Denk bv. aan samenwerking, afspraken over bijdragen in menskracht of geld.

Er kon meer dan één antwoord worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Van de partners van het Landschapsmanifest	18	60,0
Van adviesbureaus	4	13,3
Van projectontwikkelaars	5	16,7
Van kennisinstituten	11	36,7
Van overheden (rijk, provincies, gemeenten, waterschappen)	15	50,0
Geen keuze	5	16,7

Van de partners van het Landschapsmanifest (tussen haakjes: aantal respondenten)

Houding

1. Bieden van kaders (1).
2. Constructieve en zakelijke houding t.o.v. hippische spelers in het landelijk gebied (1).
3. De wil tot kennis delen. De wil om met behulp van die gedeelde kennis gezamenlijk iets voor het Nederlandse landschap te betekenen / Delen van kennis (2).
4. Inzet / capaciteit: zie Landschapsmanifest (1).
5. Goede samenwerking, meer samenwerking en heldere doelen. Nu zijn deze te vaag en daardoor heel vrijblijvend (2).

Kennisinfrastructuur

6. Elkaar informeren via de sociale netwerken (1).
7. Wellicht gezamenlijk opzetten van een digitaal systeem of een bestaand systeem overnemen (1).
8. Van elkaar leren hoe iedereen aan kennismanagement doet (1).

Kennisontwikkeling

9. Goed formuleren van kennisvragen (1).
10. Heldere vraagarticulatie; leren denken in termen van kennisbehoefte (1).
11. Heldere vragen, knelpunten en problemen formuleren (1).

Kennisontsluiting

12. Ontsluiten van praktijkkennis (tacit knowledge) (1).
13. Ontsluiten (vooral digitaal) van kennis (1).

Kennisuitwisseling

14. Interne en externe kennisuitwisseling (Akkoord van Apeldoorn), efficiëntiewinst (1).

Kennisbenutting

15. Praktische inzet / samenwerking met o.a. KNHS en Nederlands Hippiisch Kenniscentrum om landschap bij de hippische spelers te brengen (1).

Van adviesbureaus

1. Geen voorbeelden aangegeven.

Van projectontwikkelaars (tussen haakjes: aantal respondenten)
<p>Kennisbenutting</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tijdig kennis nemen van bestemmingsplannen (1).
Van kennisinstituten (tussen haakjes: aantal respondenten)
<p>Kennisontwikkeling</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aanpassing aan wat anderen nodig hebben: vraagsturing (1). 2. Beleidsnota's (1). 3. Bewust rekening houden met wensen van andere organisaties door hun onderzoeksvragen mee te nemen; dit lukt nu niet of heel beperkt; omdat onderzoeksinstituten betaald worden door de overheid krijgen wij onze vragen niet eenvoudig beantwoord als deze afwijken (1). 4. Delen van kennis (1). <p>Kennisontsluiting</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Centrale info over lopende onderzoeken (1). 6. Kennisinstituten van de overheid kunnen nieuwe kennis aanleveren (1). 7. Ontsluiten (vooral digitaal) van kennis (1). 8. Publieke GIS-data beschikbaar stellen (1).
Van overheden: rijk, provincies, gemeenten, waterschappen (tussen haakjes: aantal respondenten)
<p>Houding / competenties</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Competentieontwikkeling van intellectuele haarkloverij en afschuiven van verantwoordelijkheden naar ondernemende aanpak (1). 2. Samenwerken en krachten bundelen (1). <p>Kennisinfrastructuur</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Coördinatie kennisinfrastructuur / Randvoorwaarden en infrastructuur (2). 4. Makkelijke, logische financiële ondersteuning om een kleine vrijwilligersorganisatie snel betere tools te geven (1). <p>Kennisvoorraad</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Kennis over wet- en regelgeving; helpdesk ministerie van EL&I werkt niet goed (1). 6. Overdracht van erfenis over landschap (1). <p>Kennisontwikkeling</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Onderzoeksprogrammering verbreden: vanuit een breed denkraam onderzoek inzetten en niet beperken tot vragen voor de actuele beleidsontwikkeling (1). 8. Adoptie en facilitatie van provinciale projecten als vervolg op Paard en Landschap (bijvoorbeeld Drenthe en Groningen) door provincies / Facilitatie Ruimtelijke ordening van welzijns- en landschappelijke oplossingen voor de hippische sector door gemeenten (1). <p>Kennisontsluiting</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. Delen van beschikbare kennis SBB (1). 10. KICH koppelen aan andere bestanden; als het Rijk is hier veel geld in geïnvesteerd (1). <p>Kennisverspreiding</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Incalculeren dat een ambtenaar tijd nodig heeft voor kennis opdoen, verspreiden etc. (1). <p>Kennisuitwisseling</p> <ol style="list-style-type: none"> 12. Faciliteren kennisontwikkeling en kennisbenutting via kennisuitwisseling (1).

<p>Kennisbenutting</p> <p>13. Coördinatie, de veelvoud aan activiteiten omzetten in eenvoud en veel meer gericht op doel en resultaatgerichte kennis (1).</p> <p>14. Praktische inzet / samenwerking met o.a. KNHS en Nederlands Hippisch Kenniscentrum om landschap bij de hippische spelers te brengen (1).</p>
<p>Van alle organisaties over onderwijs, werkveld en onderzoek (tussen haakjes: aantal respondenten)</p>
<p>Houding</p> <p>1. De wil tot samenwerken, samen onderzoek plegen, samen iets verbeteren en samen iets doen voor het landschap. En vooral ook de wil om naar elkaar te luisteren (1).</p> <p>2. Eerlijk en alle informatie overbrengen en niet bij voorbaat aangeven dat landschap een bijzaak is; Yttje Feddes dit laten onderschrijven (1).</p> <p>Kennisontsluiting</p> <p>3. Goede toegankelijkheid van elkaars netwerken en links. Dat lijkt een open deur, maar blijkt steeds lastig en blijft steken in goede bedoelingen (1).</p> <p>Kennisbenutting</p> <p>4. Onderwijs, werkveld en onderzoek kunnen allemaal hun eigen specifieke kennis inzetten om de problematiek rondom natuur en landschap op te lossen, zeker als dat een regionale component heeft; in dat geval regionale actoren inzetten (1).</p> <p>Kennisuitwisseling</p> <p>5. Delen van kennis over best practices voor inpassingsvraagstukken, ambitieuze beleidsontwikkeling etc (1).</p> <p>6. Uitwisseling van kennis, samenwerken door verschillende partijen; door een meer gebiedsgerichte aanpak is samenwerken een must, dan wordt er ook kennis uitgewisseld (1).</p>

Vraag A7

Is uw organisatie bereid om een trekkende rol te vervullen in dit project?

	Aantal respondenten	Percentage
Ja	3	10,0
Nee	21	70,0
Geen keuze	6	20,0

<p>Toelichting (tussen haakjes: aantal respondenten)</p> <p>1. Onze organisatie is al zeer actief in het landschap en bij vele initiatieven betrokken. Vanuit die rol vullen wij onze participatie in het Landschapsmanifest in. Daarom en gezien alle verschillende belangen geven wij er de voorkeur om niet de trekker van het Landschapsmanifest te zijn (1).</p> <p>2. Drie organisaties zijn bereid een trekkende rol te vervullen (3).</p>

B. Vragen over de bestaande kennisinfrastructuur

Vraag B1

Waaruit bestaat de kennisinfrastructuur van uw organisatie?

Denk b.v. aan een bibliotheek, een attenderingssysteem, abonnementen op nieuwsbrieven.

Onderdelen kennisinfrastructuur (tussen haakjes: aantal respondenten)

Advisering

1. Adviesdienst (1).

Bijeenkomsten

2. Bijeenkomst van commissies van vrijwilligers (1).
3. Deelname aan congressen en expertmeetings (30).
4. Excursies / Excursies Mooi Nederland (3).
5. Interne bijeenkomsten met collega's, zoals van alle beheerders, communicatiemedewerkers, beleidsmedewerkers / Bijeenkomsten van werkgroepen en afdelingen (2).
6. Netwerkbijeenkomsten (1).
7. Scholings- en studiedagen (1).
8. Thematische bijeenkomsten (1).
9. Vergaderingen (1).

Kennissystemen

10. BORIS (1).
11. CRM (Customer Relationship Management)-systeem in ontwikkeling, waardoor snelle en zorgvuldige communicatie door groepen en individuen heen kan plaatsvinden (1).
12. Digitale vraagbaak op intranet van basiskennis van de eigen organisatie (1).
13. Fotoarchief digitaal (1).
14. Invoeren van gegevens in NDFF (Nationale databank Flora en Fauna) en databank www.waarneming.nl (1).
15. Kennisonline: www.kennisonline.wur.nl (1).
16. Monitor vrije tijd en toerisme (1).
17. Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl (1).

Media

18. Abonnementen: pas in ontwikkeling / wildgroei / nieuwsbrieven en vaktijdschriften (6).
19. Abonnement op Google Nieuws (1).
20. Archief / uitgebreid archief (2).
21. Attenderingen via mail en andere media (2).
22. Bibliotheek, goed / groot / klein, per vestiging / slecht bijgewerkt / ad hoc (15).
23. Eigen abonnementen van individuele leden van Grondbezit (1).
24. Internet, online diensten van tijdschriften (3).
25. Intranet / Intranet, voor interne digitale informatievoorziening / Intranet voor relatiebeheer externe contacten is in 2011 in ontwikkeling / Interne sites GIS / online communities binnen de organisatie (9).
26. Kennistafels per thema (1).
27. Kennis van landschap, die minder wordt door verminderde beleidsaandacht (1).
28. Lidmaatschappen van besturen Waterschap, Landschap etc. (1).
29. Nederland Hippisch Kenniscentrum in opbouw moet de trekker worden in de kennisinfrastructuur.(1)
30. Nieuwsbrieven voor intern of extern / Nieuwsbrieven voor leden KNHS / Nieuwsbrief voor leden van grondbezit / Nieuwsbrieven (15).
31. Rapporten / uitgaven / Boeken (2).
32. RSS-feeds (1).
33. Sociale media (1).

Onderdelen kennisinfrastructuur (tussen haakjes: aantal respondenten)

34. Tijdschrift De Landeigenaar, tijdschrift Inzicht, tijdschrift Nieuwe Oogst. Bouwend NL, Podium, de Nederlandse Jager / Ledenbladen KNHS / Periodiek Grondbezit / Ledenblad Natura KNNV en ledenbladen van KNNV-afdelingen / Tijdschriften Zoogdiervereniging (10).

35. Vakgroepverslagen (2).

36. Websites / Website Tijdschrift De Landeigenaar (8).

Mensen en netwerken

37. Communities of Practice (1).

38. Contactpersonen voor diverse kennisvelden bij KNHS (1).

39. Onderzoeksafdelingen en sector kennis delen RCE (1).

40. Personeel met kennis (1).

41. Interne thematische werkgroepen over b.v. communicatie, financiering, vrijwilligerswerk (1).

42. Landelijke contacten met collega-organisaties (1).

43. Lerende netwerken binnen het GKC/programma Natuur en Landschap (1).

44. LinkedIn-groepen (1).

45. Menselijke netwerken (1).

46. Persoonlijke contacten intern (1).

47. Samenwerking tussen de twaalfmilieufederaties (1).

Vraag B2

Hoe is de beschikbare kennis ontsloten?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Via een bibliotheek	14	46,7
Via de hoofden en handen van experts van uw organisatie	25	83,3
Via uw computersysteem	14	46,7
Via internet	23	76,7
Anders	6	20,0

Andere manieren kennisontsluiting (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bijeenkomsten

1. Regionale bijeenkomsten (1).
2. Werkgroepen (1).
3. Organiseren van bijeenkomsten en excursies, om praktijk en wetenschappelijke kennis en ervaring bij elkaar te brengen (1).

Kennissysteem

4. Customer Relationship Managementsysteem: CRM-systeem (1).
5. Helpdesk (1).
6. Recreanten-atlas (1).

Media

7. Interne nieuwsbrief (1).
8. Intranet (1).
9. Tijdschrift (1).

Mensen

10. Consulenten bedrijven (1).

Vraag B3

Hoe wilt u bijdragen aan de ontsluiting van kennis in relatie tot de partners van het Landschapsmanifest? Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
We willen kennis beschikbaar stellen	14	46,7
We willen actief bijdragen aan de ontwikkeling van een kennisinfrastructuur	10	33,3
We zijn geïnteresseerd, maar doen niet actief mee	11	36,7
Geen keuze	4	13,3

Vraag B4

Over welke kennissystemen beschikt uw organisatie?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Literatuur	16	53,3
Beeldinformatie	16	53,3
GIS-informatie	12	40,0
Internetsysteem	15	50,0
Intranetsysteem	14	46,7
Digitale bestanden en informatie-systemen	15	50,0
Competente medewerkers met expertise	21	70,0
Andere kennissystemen	4	13,3
Geen keuze	4	13,3

Andere kennissystemen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisvoorraad

1. Howards home nieuwsvoorziening (1).
2. Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl (1).
3. Kennis van de gesegmenteerde consumentenvraag naar vrije tijd en recreatie in Nederland: 110 activiteiten en verblijfsrecreatie (1).
4. Praktisch al het denkbare, van regionaal archief tot ... (1).

Mensen

5. Competente vrijwilligers zoals de KNHS-regioconsulenten (1).

Netwerken

6. Lerende netwerken (1).

Vraag B5

Wordt ook kennis van andere organisaties gebruikt?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
IKC RO: Informatie- en KennisCentrum Ruimtelijke Ordening: www.nirov.nl/Home/Projecten/IKC_RO.aspx .	18	60,0
Compendium voor de leefomgeving: www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/onderwerpen/nl0012-Landschap.html?i=12	12	40,0
Kennisplein Mooi Nederland: www.kennispleinmooinederland.vrom.nl	13	43,3
Andere kennis of kennissystemen	9	30,0

Andere kennis of kennissystemen (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Blikveld: www.Erfgoedenruimte.nl (1).
2. Emailadres Omgevingskennis@minocw.nl (1).
3. Groene Ruimte: www.groeneruimte.nl: nieuws, kennis en vacatures (1).
4. Kennisbronnen over recreatie, vrije tijd en toerisme (1).
5. Landschapsorganisaties en terreinbeheerders (1).
6. Meetnet landschap (1).
7. Nederlands Hippisch Kenniscentrum (1).
8. Planbureau Leefomgeving (1).
9. Websites met specifieke informatie: www.google.com/intl/nl/earth, www.degroenestad.nl, www.nieuwlanderfgoed.nl/archief/wat-was-waar, www.nationalelandschappen.nl (3).
10. Websites van projecten en organisaties: www.erfgoedstem.nl, www.kich.nl, www.hollandsewaterlinie.nl (2).

Vraag B6

Waarvoor gebruikt u de kennis over landschap het meest?
Denk aan voorbeelden van projecten, kenniskringen, websites.
Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Kennis over beleidsontwikkeling of planontwikkeling	24	80,0
Kennis over probleemanalyse en probleemstelling	14	46,7
Kennis over inventarisatie	7	23,3
Kennis over ontwerp	8	26,7
Kennis over uitvoering	6	20,0
Kennis over beheer	12	40,0
Kennis over monitoring en evaluatie	8	26,7
Anders	7	23,0

Andere gebruiksdoelen van kennis over landschap (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Actuele ontwikkelingen in het werkveld (1).
2. Al deze aspecten komen in (onderwijs)projecten aan de orde (1).
3. Distributie: www.projectenbankcultuurhistorie.nl (1).
4. Kennis over inpassingsmogelijkheden bebouwing (1).
5. Projectontwikkeling met de achterban (1).
6. Publicaties, sites etc. (1).
7. Ruimtelijke ordening, in kader structuurvisies (1).

Vraag B7

Welke bestaande kennisprojecten en ontwikkelingen zijn van belang?

Denk b.v. aan Gegevensautoriteit Natuur, IPO-website landschap, Kennis voor Natuur.

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Een voorbeeld van een belangrijk kennisproject	11	36,7
Een voorbeeld van een mislukt kennisproject	3	10,0
Een voorbeeld van een belangrijke ontwikkeling	3	10,0
Een voorbeeld van een totaal onbelangrijke ontwikkeling	0	0,0
Geen voorbeeld	15	50,0

Voorbeelden van belangrijke kennisprojecten (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemeen

1. Balans voor de leefomgeving: www.themasites.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving (1).

Consulenten

2. Inzet KNHS-regioconsulenten (1).

Landschap en cultuurhistorie

3. KICH (2).
4. KIMOMO: Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg (1).
5. MKLE: Meetnet Kleine LandschapsElementen (1).
6. Monitor Agrarisch Cultuurlandschap: eigen systeem (1).
7. Paard en landschap: gezamenlijke kennisontwikkeling en nu uitrol door KNHS, SBNL en Landschapsbeheer Nederland (1).

Natuur

8. GAN: Gegevensautoriteit Natuur / Nationale Databank Flora en Fauna / Validatie van de jaarlijkse wildtellingen door de Wildbeheereenheden in geheel Nederland door de GAN / Samenwerking SOVON/RAVON etc., waarbij gegevens centraal worden opgeslagen en beschikbaar komen. Alleen dit nu nog even goed regelen is voor alle groene belangen een must (7).
9. Kennis voor Natuur (1).
10. Natuurkennis Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN), voorheen EGM: www.natuurkennis.nl (1).
11. Project Servicepunt Nieuwe Natuur (1).
12. Symposium Samen voor Netwerk natuurparels (1).
13. Waarneming.nl: www.waarneming.nl. Op deze website kan elke geregistreerde deelnemer zijn of haar natuurwaarnemingen kwijt. (1).

Voorbeelden van mislukte kennisprojecten (tussen haakjes: aantal respondenten)

Landschap

1. Meetnet Landschap: niet meer online (1).
2. Mooi Nederland als politieke speelbal (1).
3. Website LOK: Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit: niet meer actueel online (2).

Voorbeelden van mislukte kennisprojecten (tussen haakjes: aantal respondenten)

Natuur

4. Gedragscode Flora en Fauna van Bouwend Nederland en Neprom (1).
5. Kennis voor Natuur (1).

Voorbeelden van belangrijke ontwikkelingen (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Verduurzaming van veehouderij. Maatschappelijke ontwikkeling over megastallen / Bij ontwikkelingen in de veehouderij rekening houden met de ontwikkeling van het landschap en het denken hierover in de maatschappij (2).

Voorbeelden van totaal onbelangrijke ontwikkelingen (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Hiervan zijn geen voorbeelden gegeven.

Vraag B8

Welke kansen en oplossingen voor de problemen met kennis ziet uw organisatie?

Denk onder andere aan de inzet van onderwijs, kennisuitwisseling, kenniskringen, web 2.0, thesaurus met gedeelde definities, opleiding.

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
De belangrijkste kansen	17	56,7
De belangrijkste oplossingen	6	20,0
Geen keuze	11	36,7

De belangrijkste kansen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemeen

1. Momentum wissel rijk provincie (1).
2. Koppeling natuur en landschap (1).
3. Doelgroepspecifieke aanpak door cultuurverschillen van bijvoorbeeld ondernemers en hobbymatige paardenhouders (1).
4. Bij bedrijfsleven in kader van convenanten, zoals Uitvoeringsagenda duurzame veehouderij en gekoppeld aan innovatie (1).

Kennisbeleid

5. Bedreiging: mogelijk wegbezuinigen ondersteuning Directie Kennis en Innovatie (1).

Kennisinfrastructuur

6. Combineren van databanken, vraagbaken etc. van verschillende organisaties / Overkoepelende website die makkelijk bereikbaar is (2).
7. Samenwerking met leden Landschapsmanifest (1).
8. Vormgeven ontwikkelingen in Nederland, zowel in bij voorbeeld de bouwsector alsook de agrarische sector, in dialoog met andere bij het landschap betrokkenen, respectievelijk rekening houdende met het maatschappelijk denken over landschap (1).

Kennisontwikkeling

9. Meer invloed op aansturing onderzoek door kennisinstituten, om kennis praktisch toepasbaar te maken (1).
10. Koppeling natuur en landschap (1).

Kennisontsluiting

11. Onbekendheid met veelheid aan lopende studies en initiatieven, ontbreken overzicht (1).

Kennisverspreiding

12. Excursies om in het veld kennis uit te wisselen (1).
13. Kennis delen met beheerders en bewoners (1).
14. Ontwikkelen websites (1).

Onderwijs

15. Aanhaken bij onderwijs (1).
16. Geven van cursussen (1).
17. Meer eerlijke educatie op scholen over de natuur en al wat er leeft en beheerd wordt, waarin jacht, beheer en schadebestrijding ook een rol spelen (1).

De belangrijkste kansen (tussen haakjes: aantal respondenten)

De belangrijkste oplossingen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemene oplossingen voor problemen met kennis

Algemeen

1. Kennisinstituten en organisaties meer met elkaar laten samenwerken. Nu nog teveel op gelegenhedenbasis. We kunnen elkaar versterken en helpen (1).
2. Herstart Landschapsmanifest (1).
3. Landschapsmanifest als actieve uitwisselingsclub (1).
4. Onderzoeksproject Kennisuitwisseling Landschap voor Landschapsmanifest (1).

Kennisvoorraad

5. Bundeling en validering van kennis. We moeten het eens kunnen zijn over de waarde van de beschikbare kennis (1).

Kennisontwikkeling

6. Betere vraagarticulatie (1).
7. Bijeen brengen van praktijkkennis en wetenschap en goed formuleren van kennisvragen (meer vraaggericht werken) is essentieel. CLM organiseert daarvoor Veldwerkplaatsen; deze hebben het nadeel dat het bereik minimaal is (1).

Kennisuitwisseling

8. Actief participeren op diverse platforms, niet meer denken in de productie van media (1).
9. Communities of practice / Kenniskringen / leergemeenschappen / lerende netwerken (3).
10. Kennis uit excursies borgen bij bestuurders en ontwikkelaars (1).
11. Kenniskringen zijn effectief, maar het bereik is minimaal (1).
12. Koppeling natuur en landschap (1).
13. Kortere lijnen met verschillende belanghebbenden (1).
14. Mensen bij elkaar brengen en zo kennis en ervaring delen en verspreiden (1).
15. Sociale media (1).
16. Veldbezoeken, bij elkaar op bezoek, mede i.v.m. certificeringprotocol (1).
17. Web 2.0 (2).
18. Web 2.0 bereikt selectieve groep en blijft oppervlakkig, wel heel nuttig voor netwerkopbouw (1).

Kennisbenutting

19. Werkateliers, aangevuld met experts van buiten de regio (1).

Onderwijs

20. GKC programma natuur en landschap (1).
21. Inzet van onderwijs is belangrijk, zeker nu de politiek het laat afweten (1).
22. Opleidingen herzien (1).

Inhoudelijke oplossingen voor problemen met kennis

23. Globale bestemmingsplannen (1).

Vraag B9

Hoe wil uw organisatie deelnemen aan opzet, beheer en/of financiering van een kennisinfrastructuur voor landschap?

	Aantal respondenten	Percentage
Door kennis beschikbaar te stellen	11	36,7
Door mee te werken aan de opzet van een kennisinfrastructuur	3	10,0
Deel te nemen aan het beheer van de kennisinfrastructuur	2	6,7
Deel te nemen aan de financiering	0	0,0
Anders bijdragen	6	20,0
Geen keuze	8	26,7

Ander bijdragen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bijdrage aan de kennisinfrastructuur

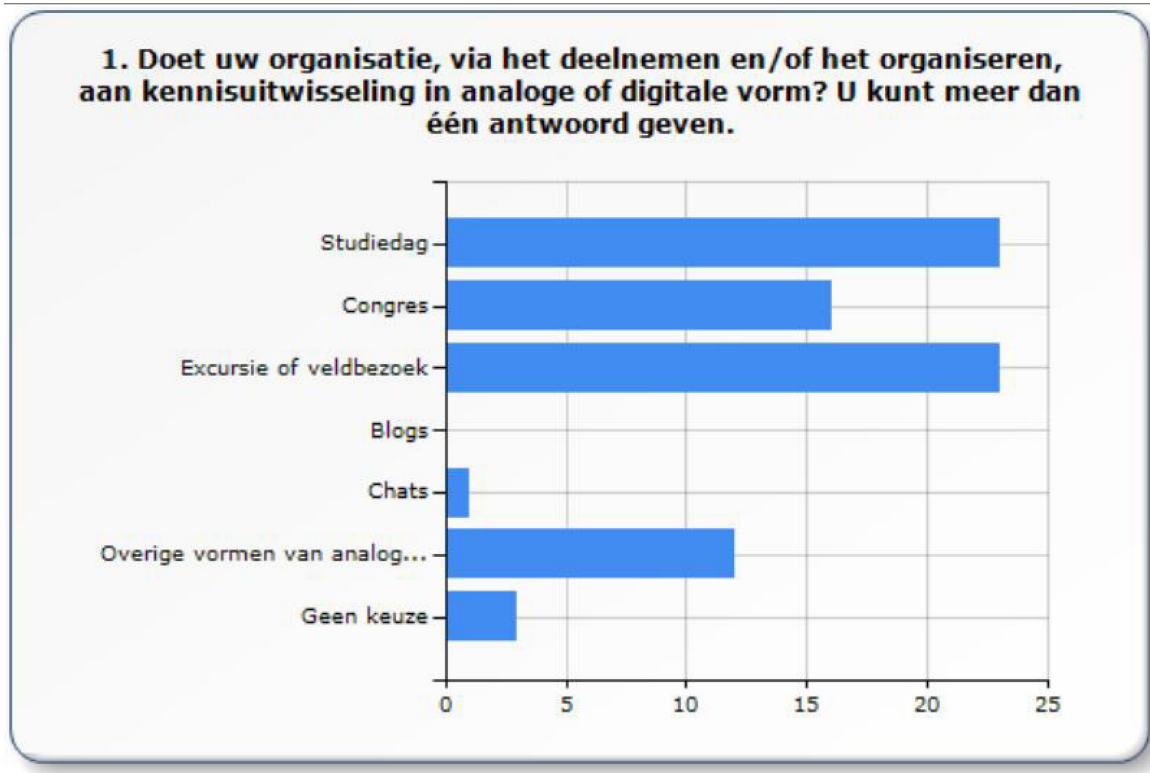
1. Agendering noodzaak bij overheden (1).
2. Bekijken wat de rol van het Nederlands Hippisch Kenniscentrum daarin kan zijn (1).
3. Meedenken als gebruiker en ontwikkelaar (1).
4. Nog nader te bepalen / Nog eventueel af te stemmen (2).
5. Passieve deelname (1).
6. Uitnodiging voor iedereen om aan te sluiten bij lerende netwerken (1).

Inhoudelijke bijdragen

7. Actief omgaan met natuurcompensatie (1).
8. Lidbedrijven van Bouwend Nederland meer bewust maken van het behoud van het landschap (1).

C. Vragen over het gebruik van kennisuitwisseling op het werkkterrein landschap

Vraag C1

Overige vormen van analoge of digitale kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bijeenkomsten

1. Klantbijeenkomsten over een inhoudelijk onderwerp (1).
2. Workshops (1).

Media

3. Inzet mediamix (1).
4. LinkedIn, LinkedIn-discussies (2).
5. Mail (1).
6. Nieuwsbrieven analoge of (intern) digitaal (3).
7. Publicaties waarover later lezingen etc. worden gehouden (1).
8. Rapportages (1).
9. Twitter (2).
10. Via onze bladen: Bouwend NL en Podium (1).
11. Website (1).

Netwerken en mensen

12. We experimenteren met digitale kenniskringen (1).
13. Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl (1).
14. Leergemeenschappen (1).
15. Rijksadviseur Landschap (1).

Onderwijs

16. Cursussen (1).

Vraag C2

Met wie wisselt u informatie en kennis uit?

	Aantal respondenten	Percentage
Met directe collega's	21	70,0
Met andere organisaties van het Landschapsmanifest	18	60,0
Met andere organisaties buiten het Landschapsmanifest	19	63,3
In een breder kader	13	43,3
Geen keuze	2	6,7

Kennisuitwisseling in een breder kader (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Bouw- en infrabedrijven (1).
2. Degenen met wie we eventueel in gesprek zijn (1).
3. Diverse samenwerkingspartners (1).
4. Eigen achterban (1).
5. Europese Landschapsconventie (1).
6. Internationaal (1).
7. Kennisdag financiering landschap (1).
8. Klantbijeenkomsten over een inhoudelijk onderwerp (1).
9. Leden vereniging VHG, brancheorganisaties (1).
10. Ministerie van EL&I etc. (1).
11. Nederlands Hippisch Kenniscentrum, KNHS-leden en verenigingen, brancheorganisaties ondernemers, Sectorraad paarden (1).
12. Ongericht via het web (1).
13. Universiteiten, de pers, musea (1).
14. Vrijwilligers van de vereniging Bond Heemschut(1).
15. Workshops en symposia Nationale Landschappen (1).

Vraag C3

Aan welke kennisuitwisseling is er behoefte binnen uw organisatie?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Discussies over projecten	13	43,3
Digitale forumdiscussies	4	13,3
Verhalen en weetjes	6	20,0
Ideeënbus	3	10,0
Concrete vragen uit het publiek	8	26,7
Helpdeskfunctie voor professionals	14	46,7
Overige kennisuitwisseling	7	23,3
Geen keuze	6	20,0

Overige kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisontsluiting

1. Contact met kennisvragers: wie wil wat weten? Niet aanbodgericht (1).
2. Portaal voor lopend onderzoek (1).
3. Praktisch ondersteuning en ontsluiten bestaande kennis (1).
4. Resultaten onderzoek en innovaties (1).

Kennisuitwisseling

5. Kennisuitwisseling tussen professionals, analoog en digitaal (1).
6. Nogmaals, het gaat om tijd, niet om nog meer zaken op te tuigen (1).

Kennisbenutting

7. Afstemming van zienswijzen en het tot stand brengen van beleid (1).
8. Concrete voorbeelden voor lobby voor beter nationaal / provinciaal landschapsbeleid (1).

Vraag C4

Bijdragen aan kennisuitwisseling door (tussen haakjes: aantal respondenten)

Diversen

1. Beschikbaar stellen van lerende netwerken (1).
2. Combineren met Netwerk natuurparels (1).
3. Uitwisseling in kader regulier werk (1).
4. Deelnemen aan wildtelling (1).

Kennisontwikkeling

5. Helpdesk voor professionals (1).
6. Onderzoeksproject Kennisuitwisseling Landschap voor Landschapsmanifest en vervolg (1).

Kennisuitwisseling

7. Opzetten en onderhouden van digitale kenniskringen (1).
8. Organiseren excursies / veldexcursie / werkbezoeken (4).
9. Organiseren studiereis naar 'Hadrian Wall' over hoe toeristische ondernemers verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke omgeving op zich kunnen nemen (1).
10. Organiseren themabijeenkomsten / organiseren gezamenlijke bijeenkomsten voor gemeenten en paardenhouders door KNHS met SBNL en landschapsbeheer Nederland (2).
11. Platform kwaliteitsborging: praktijkervaringen delen (1).
12. Rabobank kan prima wat organiseren, een bezoek of een seminar bijvoorbeeld (1).
13. Ik kan dat niet toezeggen, maar we doen op dat gebied razend veel, vaak ook op verzoek (1).

Vraag C5

Kunt u een voorbeeld geven van een succesvolle kennisuitwisseling?

	Aantal respondenten	Percentage
Ja	19	63,3
Geen keuze	11	36,7

Voorbeelden van succesvolle kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bijeenkomsten

1. Grote groep landschapsarchitectuur binnen SBB (1).
2. Platform kwaliteitsborging binnen Landschapsmanifest (1).
3. Themabijeenkomsten / Bijeenkomst met Landschappen / Bijeenkomsten met Streekrekeninginitiatieven (2).
4. Workshop Ruimtelijke Kwaliteit Landschapsmanifest (1).

Excursies en studiereizen

5. Excursies Groen en de Stad, waarbij groenmensen en mensen uit andere werkvelden elkaar ontmoeten / Excursie werkgroep Asselbergs / Studiereis naar 'Hadrian Wall' (3).
6. Veldwerkplaatsen (project Duurzaam natuurbeheer) (1).

Gebiedsontwikkeling

7. Inbreng van eigen kennis van partijen om tot een geïntegreerde oplossing te komen in projectverband (1).
8. KRW (Kaderrichtlijn Water) informatie toelichten aan achterban en natuurbeschermingsorganisaties in het Maasstroomgebied (1).
9. Toekomstgericht ondernemen met natuur (1),
10. Samenwerking van SBB met verschillende culturele instellingen, zodat natuur en cultuur (=landschap in Nederland) elkaar versterken (1).

Kennisontwikkeling

11. Project Paard en Landschap (1).

Kennissystemen

12. KICH en www.projectenbankcultuurhistorie.nl (1).

Media

13. Nieuwsbrieven / Nieuwsbrief Groen en de Stad - GIOS / Nieuwsbrief Natura 2000 (3).
14. Tijdschrift de Landeigenaar (1).
15. Voordracht over predatie vos in weidevogelgebied (1).

Netwerken

16. Habiforum (1).
17. Interne kennismarkt (1).
18. Leergemeenschappen (1).
19. LNV Buiten aan het Werk (1).

Onderwijs

20. Cursus Vleermuizen en planologie (1).

Vraag C6

Waar ziet u kansen of problemen voor kennisuitwisseling?

Denk bij voorbeeld aan gebrek aan belangstelling, concurrentie en bescherming van eigen kennis of aan de inzet van studenten via de Groene Kenniscoöperatie.

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Problemen bij kennisuitwisseling	13	43,3
Kansen voor kennisuitwisseling	13	43,3
Geen keuze	12	40,0

Problemen bij kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Beperkte betrokkenheid

1. Bouw- en infrabedrijven hebben maar incidenteel met landschap te maken (1).
2. Grote vrijblijvendheid Landschapsmanifest, weinig krachtenbundeling (1).

Concurrentie

3. Beschermen eigen kennis b.v. vanwege belangen (1).
4. Concurrentie (1).
5. Kennis is geld (1).
6. Onduidelijkheid over rechten en gebruik van gegevens (1).

Kennisontwikkeling

7. Eigen agenda versus vraagsturing (1).

Kennisontsluiting

8. Beschikbare GIS-data: de geomorfologische kaart is niet publiek beschikbaar en zeer lastig te kopen (1).
9. Het ontbreekt aan een overzicht van lopend onderzoek (1).

Kennisuitwisseling

10. Kennisuitwisseling omzetten in actie (1).
11. Te oppervlakkige kennisuitwisseling zonder follow-up (1).
12. Teveel kennisuitwisseling: door de bomen het bos niet meer zien / Teveel overheidsbeleid (2).
13. Het gaat er niet om dat er te weinig kennis is, het gaat erom dat er geen rekening mee wordt gehouden dat omgang met kennis tijd kost. Dat niet onder ogen zien is een structureel probleem (1).
14. Gebrek aan geld / middelen / mensen / personele wisselingen. Daarom slimme systemen verzinnen (3).
15. Gebrek aan (politiek-bestuurlijke) ambitie (1).
16. Tijdgebrek / waan van de dag (3).
17. Tijd en moeite qua proces en logistiek beperkt houden, want het is vaak een sluitpost (1).

Kansen voor kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Samenwerking

1. Bundeling partners Landschapsmanifest, heldere doelen benoemen en gezamenlijk nastreven; dan wordt kennisuitwisseling productief en komt het ten goede aan landschap (1).
2. Kostenbesparing door efficiëntie en samenwerking (1).
3. Samenwerking Landschapsmanifest / Samenwerking en dialoog (2).

Kansen voor kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Houding

4. Cultuurverandering bij groene organisaties: laten zien wat wel en niet kan, niet alleen wat er fout gaat, neem de nieuwe plattelanners serieus en benader ze constructief. Verbind landschap met de gebruikers: een houtwal behouden is prima, maar krijgt meerwaarde als er een paadje langs loopt. Financieringsconstructie verbinden met gebruikers en maatschappelijke doelen van ondernemers (1).

Kennisontwikkeling

5. Bijeen brengen van praktijkkennis en wetenschap en goed formuleren van kennisvragen (meer vraaggericht werken) is essentieel. CLM organiseert daar Veldwerkplaatsen voor. Deze zijn effectief, maar hebben een klein bereik (1).
6. Vraagsturing (1).

Kennisverspreiding

7. Artikelen in tijdschrift (1).
8. Kennis over de praktijk van natuurbescherming, aanpak voor (vrijwilligersorganisaties) (1).
9. Ontwikkelen kennisbrochures (1).

Kennisuitwisseling

10. Kenniskringen zijn effectief, maar het bereik is minimaal (1).
11. Leren van wat anderen doen aan kennisuitwisseling (1).
12. LinkedIn rond actuele kwesties, mits voldoende gemodereerd en gevoed met praktijkcases (1).
13. Web 2.0 bereikt selectieve groep en blijft oppervlakkig, wel heel nuttig voor netwerkopbouw (1).

Onderwijs

14. Onderwijs inschakelen / inzet van studenten (2).
15. Aanbieden van cursussen (1).

D. Vragen over competenties op het gebied van kennis, kennisinfrastructuur en kennisuitwisseling

Vraag D1

Waar liggen de belangrijkste competenties van de medewerkers binnen uw organisatie?
Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
In het beheer van informatie	2	6,7
In inhoudelijke expertise	21	70,0
In het omgaan met kennisvragen van gebruikers	11	36,7
In het structureren van informatiestromen in een kennisinfrastructuur	3	10,0
Overig	4	13,3
Geen keuze	2	6,7

Overige competenties (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Beleid op gebied van kennis en innovatie voor leefomgeving (1).
2. Doorsluizen van informatie naar leden en netwerken van VHG (1).
3. Kennisinbreng in de discussie (1).
4. Kennis zit bij de vrijwilligers van de vrijwilligersorganisatie KNNV (1).
5. Vertalen van kennis in een plan (1).
6. Vrijwilligers hebben te weinig scholing en informatie voor beschikbare kennis (1).

Vraag D2

Zijn de medewerkers in uw organisatie in de gelegenheid om te werken met verschillende vormen van analoge (schrijven en praten) en digitale kennisuitwisseling?

	Aantal respondenten	Percentage
Ja altijd, want	10	33,3
Meestal wel	7	23,3
Kan beter, want	9	30,0
Geen keuze	4	13,3

Ja altijd, want (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Als adviseurs is dat de kern van ons werk (1).
2. Basistaak van een kenniscentrum / kerntaak organisatie (3).
3. Dat is men gewend (1).
4. Vooral praten (1).
5. We zijn een kennisorganisatie: verzamelen, beheren en toepassen (1).

Kan beter, want (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Geen dagelijkse bezigheid (1).
2. Hoe hoog leg je de lat? Iemand die van VWO / Universiteit komt kan nog maar zelden een fatsoenlijke tekst schrijven, maar wel vaak de juiste info vinden (1).
3. Ontsluiting GIS-data (1).
4. Tijdgebrek / Klein team / Capaciteit ontbreekt (5).
5. Weinig aandacht voor het onderwerp (1).

Vraag D3

Hebben de medewerkers in uw organisatie voldoende vaardigheden voor kennisuitwisseling
Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Ja, zowel voor analoge als digitale kennisuitwisseling	15	50,0
Ja, in het bijzonder voor analoge kennisuitwisseling	1	3,3
Ja, in het bijzonder voor digitale kennisuitwisseling	0	0,0
Nog te verbeteren	12	40,0
Geen keuze	3	10,0

Vraag D4

Met welke vormen van kennisuitwisseling werken de medewerkers van uw organisatie?

	Aantal respondenten	Percentage
Conferenties	23	76,7
Gebruik van virtuele media, zoals web 2.0 en LinkedIn	16	53,3
Kenniskringen	15	50,0
Kennisuitwisseling voor terreinbeheerders	12	40,0
Andere vormen van kennisuitwisseling	7	23,3
Geen keuze	4	13,3

Andere vormen van kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Advisering leden KNHS / Advies over concrete cases (2).
2. Alle vormen van kennisuitwisseling zijn we wel gewend (1).
3. Begeleiden en opleiden vrijwilligers KNHS (1).
4. GIS etc. (1).
5. Layar, Q blocks (1).
6. Onderzoeksrapporten (1).
7. Wandelgangen (1).
8. Websites (1).

Vraag D5

Geven uw medewerkers advies over of werken ze aan landschap waarbij kennis een rol speelt? Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Advies over landschap ontwikkelen met kwaliteit	18	60,0
Advies over omgaan met landschap in terreinbeheer	14	46,7
Advies over landschap in de ruimtelijke ordening	18	60,0
Advies over in Natura2000-gebieden	13	43,3
Werken aan landschap ontwikkelen met kwaliteit	11	36,7
Werken aan omgaan met landschap in terreinbeheer	9	30,0
Werken aan landschap in de ruimtelijke ordening	12	40,0
Werken aan landschap in Natura 2000-gebieden	8	26,7
Overig advies of werk	3	10,0
Geen keuze	3	10,0

Overig advies of werk (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Advies landschap in het kader van MER-studies (1).
2. In de doorontwikkeling van de agrarische sector is het landschap een factor van belang (1).
3. Relatie landschap en vrije tijd en toerisme (1).

E. Slotvraag

Vraag E1

Wilt u voor het onderzoek nog een oplossingsrichting of een suggestie voor nadere uitwerking aangeven?

	Aantal respondenten	Percentage
Ja	9	30,0
Nee	15	50,0
Geen keuze	6	20,0

Oplossingsrichtingen of suggesties (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Belang van landschap vroeg en op eerlijke basis inbrengen als belang in ruimtelijk plan en niet onder het motto landschap verbouwen (1).
2. Informatie die noodzakelijk is voor het werken in en rondom beschermd landschap (1).
3. Kom met een aantal concrete acties. Het Landschapsmanifest praat al voldoende, maar acties zijn nodig. Het grote publiek kent het Landschapsmanifest nog steeds niet; hoe gaan we dat doen (1).
4. Koppel eventueel loketten aan andere initiatieven zoals Netwerk Platteland, Kennisnetwerken rond multifunctionele landbouw, Platteland (Werkplaatsen), LinkedIn, discussiegroep platteland (1).
5. De kunst is om iets te ontwikkelen dat in het geweld van LinkedIn etc. toch een manifeste plek weet te verwerven. Eventueel kan ik de site van de Groene Alliantie beschikbaar stellen. U zegt het maar (1).
6. Ontsluiting resultaten via Alterra en/of RCE (1).
7. Meer inzetten op gebruik van sociale media (1).
8. Scholing web 2.0 en gebruik in concrete projecten (1).
9. Waar we als organisatie kunnen bijdragen aan dit onderzoek zullen we dat graag doen (1).

Benaderde organisaties

- Alterra Wageningen UR
- AM
- Arcadis
- Biologica
- BMF : Brabantse Milieufederatie
- Bond Heemschut
- Bouwend Nederland
- CLM: Centrum voor Landbouw en Milieu
- Copijn
- Erfgoed Nederland
- Federatie Particulier Grondbezit
- Federatie Welstand
- Gemeente Apeldoorn
- Grondbezit
- Hogeschool Van Hall Larenstein
- IPO: Interprovinciaal Overleg
- IVN: Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie
- Kenniscentrum Recreatie
- KNHM: Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij
- KNHS: Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie
- KNJV: Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging
- KNNV: Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, vereniging voor veldbiologie
- De 12 Landschappen
- Landschapsbeheer Nederland
- LTO-Noord
- Milieudefensie
- Ministerie van EL&I
- Ministerie van I&M
- Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur
- NEPROM: Vereniging van Nederlandse Projectontwikkeling Maatschappijen
- NISB: Nederlands Instituut voor Sport en Beweging
- NMF: Natuur en Milieu Flevoland
- NPN en SBNL
Vanaf 1 mei 2010 hebben Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied (SBNL) en Natuurlijk Platteland Nederland (NPN) hun bestuurlijke krachten gebundeld.
- NVR: Nederlandse Vereniging van Rentmeesters
- ONRI: Brancheorganisatie van Nederlandse advies- en ingenieurbureaus
- Provincie Gelderland
- Provincie Groningen
- Rabobank
- RCE: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- RECRON: Vereniging van recreatieondernemers Nederland
- Rentmeester NVR
- Staatsbosbeheer
- Stichting Natuur & Milieu
- Stichting Nederlands Cultuurlandschap
- Stichting PHB: Particuliere Historische Buitenplaatsen
- Stichting Staringadvies
- Stichting Groengroep Stevenum
- Streekwijzer
- Vereniging Boeren natuur: samenwerkingsverband van agrarische natuurverenigingen in Groningen, Friesland, Drenthe en Flevoland.
- Vereniging Natuurmonumenten
- VHG Branchevereniging voor ondernemers in het groen
- Vlinderstichting
- VNG: Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Vogelbescherming
- Waddenvereniging
- Zoogdierverseniging

Bijlage 2 Informatiescan naar bestaande kennis en kennisuitwisseling

Eind maart 2011 is een eerste overzicht afgerond van beschikbare kennis en vormen van kennisuitwisseling over landschap. Dit overzicht is in de eerste plaats verkregen door te zoeken op Internet. Daarnaast zijn enkele in de enquête genoemde onderdelen hierin verwerkt. Het overzicht is tijdens het onderzoek nog aangevuld en is opgenomen in bijlage 2.

Dit overzicht bevat veel informatie, maar is niet compleet en wordt dit ook niet. Aanvullingen zullen komen van de leden van het Landschapmanifest en andere maatschappelijke organisaties, nieuwe ontwikkelingen etc.

Voor gebruiksdoelen is het mogelijk om dit overzicht te koppelen aan trefwoorden. Afhankelijk van de wensen van de gebruikers kan het overzicht dan worden gesorteerd.

Vooralsnog is het overzicht alfabetisch gerangschikt binnen de groepen:

kennis en kennisontsluiting: kennis bij deskundigen / expertkennis en kennissystemen;

kennisuitwisseling: blogs, communities of practice, conferenties, studiedagen, excursies & veldbezoeken en kennisnetwerken en organisaties.

1. Kennis en kennisontsluiting

1. Kennis bij deskundigen / expertkennis

Bij organisaties van het Landschapsmanifest, en daarbuiten.

Denkbaar is een inventarisatie van de beschikbare expertises.

2. Kennissystemen

- BORIS: Beleidsondersteunend Ruimtelijk Informatie Systeem van Kenniscentrum Recreatie. Uitgebreide bibliotheek met digitale geobestanden voor de groene ruimte en recreatie.
- BRAM: BeleidsOndersteunend Recreatie Analyse Model van het Kenniscentrum Recreatie.
- Voor het berekenen van de vraag, het aanbod en het eventuele tekort aan ruimte voor recreatie. En voor het bepalen van de gevolgen en maatschappelijke baten van het aanleggen of verdwijnen van groen, woningbouw, het slechten of opwerpen van een barrière, demografische ontwikkelingen en veranderingen in recreatiegedrag
- Compendium voor de leefomgeving: www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/onderwerpen/nl0012-Landschap.html?i=12.
Het Compendium voor de Leefomgeving is een website met feiten en cijfers over milieu, natuur en ruimte in Nederland. Het is een uitgave het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Wageningen UR).
- Daar moet ik zijn: www.daarmoetikzijn.nl.
Wat is voor u het ideale landschap voor de recreatie activiteiten die u wilt ondernemen?
In 3 stappen je favoriete landschap vaststellen.
- Eco-engineering van GKC Programma Natuur en Landschap
Netwerk voor doorstroming van actuele kennis.
- De Erfgoedstem: www.erfgoedstem.nl.
De Erfgoedstem is een onafhankelijk geproduceerde e-mail nieuwsbrief die wekelijks aan de hand van het in de media verschenen nieuws een breed overzicht geeft van wat er gaande is in de Erfgoedwereld, op het gebied van erfgoed, monumenten, archeologie, cultuurlandschap en cultuurhistorie. De ErfgoedStem

is in 2007 ontstaan als een initiatief van een aantal erfgoedinstellingen die in 's-Hertogenbosch bijeen waren om te praten over meer gezamenlijkheid in de sector. Tot de organisaties die actief hebben bijgedragen aan het op gang helpen van de Erfgoedstem behoren het [projectbureau Belvedere](#), [Het Nationaal Restauratiefonds](#), [BOEi](#), De [stichting ErfgoedLab](#), [Bureau Buiten](#), De [Erfgoedvereniging Heemschut](#), projectbureau de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de [gemeente 's-Hertogenbosch](#). Inmiddels zijn ook het [Nationaal Groenfonds](#) en de [Federatie Het Behouden Huis](#) en diverse Stadsherstellen, het [Erfgoedhuis Zuid-Holland](#) en de [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#) toegetreden tot de ondersteuners van ons initiatief. We streven gestage uitbreiding van het aantal vrienden, sponsors en dragers van de Erfgoedstem

- GBNL: Gemeenschappelijk Basissysteem Natuur en Landschap van SBB, Natuurmonumenten en een deel van de landschappen.
- Google earth: www.google.com/intl/nl/earth
Uitgebreide bibliotheek met tours, video's en beelden, die door Google Earth en ondersteunende dataproviders zijn gemaakt. Van het ontdekken van scheepswrakken in de oceaan tot het inzoomen op 3D-steden van over de hele wereld.
- Groene Ruimte: nieuws, kennis en vacatures: www.groeneruimte.nl.
- De Groene Stad: www.degroenestad.nl
Onderzoeksresultaten en actuele informatie.
Doelstelling is het wekken en stimuleren van de belangstelling bij overheden, organisaties en bedrijven die professioneel bezig zijn met de planning en ontwikkeling van het stedelijke gebied en ook de burger, voor het feit dat het op de juiste wijze toegepast Groen kan worden ingezet: als deeloplossing voor de lucht- en waterproblematiek, voor het tegengaan van sociale en maatschappelijke verloedering en voor het attractiever maken van het stedelijke gebied.
- Groen Kennisnet: www.groenkennisnet.nl.
Actuele groene kennis voor onderwijs, onderzoek, bedrijfsleven, beleidsmakers en iedereen die er gebruik van wil maken. Praktische artikelen, rapporten, websites en leermiddelen. En informatie over de groene kennisinstellingen en hun innovatieprojecten.
- Groen Kennisnet, onderdeel tuin en landschap: www.groenkennisnet.nl/tuinenlandschap.
In het Kenniscentrum Tuin en Landschap heeft de redactie informatiebronnen, dossiers en interessante links naar websites voor u verzameld.
- GroenPortaal: www.groenportaal.nl.
GroenPortaal biedt links naar enkele honderden 'groene' websites. Groenweb: www.groenweb.nl.
Onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven, kennisbank, nieuws, agenda
Onderwerpen: boomkwekerij, boomverzorging, bloembollen en eco-engineering.
- Habiforum: www.habiforum.nl.
Habiforum is als kennisnetwerk van en voor professionals in de ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling actief geweest van 1999-2009 en heeft gewerkt aan innovatieve en duurzame oplossingen voor complexe ruimtelijke vraagstukken. Op deze eindwebsite stellen we alle eindresultaten beschikbaar. Habiforum heeft kennis, methoden en inzichten ontwikkeld, die veelal in de praktijk zijn getoetst en geschikt gemaakt voor brede toepassing.
- Het Wiel – natuur- en milieueducatie (NME)-onderzoek: www.groenkennisnet.nl/nmeonderzoek.
Deze database richt zich op Nederlandse vakliteratuur over [NME in brede zin](#). Hieronder vallen bijvoorbeeld onderzoeksverslagen, wetenschappelijke beleidsadviezen, evaluatierapporten en boeken of bundels op het gebied van NME en leren voor duurzaamheid. HetWiel wordt beheerd vanuit de Universiteit van Utrecht en vanuit Wageningen UR.
- IKAW: Indicatieve Kaart Archeologische Waarden.
De IKAW bevat een vlakdekkende en landsdekkende classificatie van de trefkans op archeologische waarden (schaal 1:50.000).
- Infomil: www.infomil.nl.

InfoMil is een onderdeel van Agentschap NL en informeert overheden over milieubeleid. We zijn een schakel tussen de beleidsmakers van het ministerie van Infrastructuur en Milieu en gemeenten, provincies en waterschappen die dit beleid uitvoeren. In beide richtingen verzamelen en verschaffen we kennis. Actueel, onafhankelijk, integraal en op een kwalitatief hoog niveau. InfoMil combineert zijn expertise van de uitvoeringspraktijk met die van wetgevingsprocessen. Via de verschillende overheden profiteert ook het bedrijfsleven van dit werk. InfoMil werd in 1995 opgericht.

- IKC RO: Informatie- en KennisCentrum Ruimtelijke Ordening: www.nirov.nl/Home/Projecten/IKC_RO.aspx.
- IPO-Portaal Natuur en Landschap: www.portaalnatuurenlandschap.nl
Dit portaal zal de verzamelplaats worden van alle informatie over natuur en landschap in Nederland. Achtergrond- en aanvraaginformatie over het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL). Het portaal wordt in de komende periode uitgebreid.
- Kennis-online: www.kennisonline.wur.nl
Lopend en afgesloten onderzoek: kennisbasisonderzoek, beleidsondersteunend onderzoek en wettelijke onderzoekstaken (WOT). Tevens agenda, nieuws, magazine (analoog of digitaal) en digitale nieuwsbrief E-news. Onderwerpen: het brede terrein van Wageningen UR: Plant-, dier-, voeding-, omgevings- en sociale wetenschappen.
- Kennisplein Mooi Nederland: www.kennispleinmooinederland.vrom.nl
Laat u inspireren door de Mooi Nederland voorbeeldprojecten over hoe de vraag naar ruimte gecombineerd kan worden met versterking van de ruimtelijke kwaliteit? Informatie over samenwerking, financiering en ruimtelijke kwaliteit
- KICH (KennisInfrastructuur CultuurHistorie): www.kich.nl.
KICH maakt archeologische, landschappelijke en bouwhistorische informatie toegankelijk. U kunt hier informatie vinden over monumenten, archeologische vindplaatsen, landschappen en landschapselementen en daarmee gerelateerde informatie.
- KIMOMO (Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg).
De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is in 2010 begonnen met het project Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg. Dat project is bedoeld voor het bijeenbrengen van de verschillende gegevensbronnen voor een 'Oude Kaart van Nederland' waarop informatie over historie en landschap is te vinden. De Rijksdienst werkt nauw samen met vele maatschappelijke organisaties en met verschillende diensten binnen de rijksoverheid, de provinciale en gemeentelijke overheid. Het project heeft een open opzet. Ook burgers kunnen straks informatie raadplegen en toevoegen via wikisystematiek.
- LOK (Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit): www.minlnv.nl/thema/
Deze website biedt: concrete handreikingen en tips voor het maken van ruimtelijke plannen, vergunningsverlening, [de planvorming en de uitvoering grootschalige en kleinschalige projecten, voorbeelden](#) uit de praktijk, met het accent op een slimme benadering, veel informatie over landschap, zoals kaarten, beschrijvingen van [landschapkwaliteiten](#), informatie over [regelingen en subsidies](#).
- Marktplaatsoverheid.nl: www.marktplaatsoverheid.nl/vrom_mobiliteit.
Thematisch overzicht van VROM, grondzaken en mobiliteit met links, nieuwsbrief.
- Meetnet Kleine LandschapsElementen (MKLE): www.mkle.nl.
De Monitor Kleine Landschapselementen inventariseert elementen in het buitengebied en volgt hun ontwikkeling in de tijd. De Monitor geeft een volledig en betrouwbaar inzicht in de exacte ligging en toestand van elementen die het gezicht van het landschap bepalen. De Monitor is daarmee een instrument om het karakteristieke landschap beter te beheren. Lokaal geworven vrijwilligers vullen bestaande digitale informatie van het landschap aan.
- Meetnet landschap: niet meer op het net,
- Monitor vrije tijd en toerisme: www.monitorvtt.nl.
De monitor vrije tijd en toerisme maakt actuele en betrouwbare data over recreatie, toerisme en vrije tijd in Nederland snel en makkelijk toegankelijk. De monitor vrije tijd en toerisme is op 16 december 2010 gelanceerd en wordt voortdurend geactualiseerd. Nieuwe onderwerpen en data worden toegevoegd en er komen steeds meer verbanden tussen de data. Daarnaast wordt in 2011 gestart met de harmonisatie

van definities en dataverzameling. De monitor vrije tijd en toerisme is ontwikkeld door het Kenniscentrum Recreatie met subsidie van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). Bij de uitbouw werkt het Kenniscentrum Recreatie samen met andere partijen.

- Nationaal Groenfonds: www.nationaalgroenfond.nl
Het Nationaal Groenfonds is in 1994 opgericht door de provincies en het ministerie van EL&I (voorheen LNV). Sindsdien verleent en ontwikkelt Nationaal Groenfonds financiële faciliteiten voor natuur, bos en landschap. Voor publieke partijen zoals overheden, maar ook voor private partijen én particulieren. Daarbij reageert en anticipeert Nationaal Groenfonds op actuele ontwikkelingen.
- Nationale landschappen
 - o Dossier Nationale landschappen van het Compendium voor de leefomgeving: www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/dossiers/nl0185-Nationale-Landschappen.
 - o Nationale landschappen: www.nationalelandschappen.nl.
Informatie en nieuws voor verschillende doelgroepen.
- Natuurkennis Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN): www.natuurkennis.nl.
Deze site is nog in opbouw. Nog niet alle onderdelen zijn in gevuld; de aanwezige teksten hebben de goedkeuring van de OBN-deskundigenteams.
Onderzoeksresultaten deskundigengroepen en expertiseteam. Ook de pdf-bestanden van de OBN-nieuwsbrief zijn via deze website te bereiken.
Onderwerpen: natuurherstel en de ontwikkeling van nieuwe natuur. Ook kennis over landschapstypen.
- Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF): www.gegevensautoriteitnatuur.nl.
De NDFF wordt beheerd door de Gegevensautoriteit Natuur (GAN).
- Nationale Parken: www.nationaalpark.nl. Website van het Samenwerkingsverband Nationale Parken.
- Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl. Blogs van GuuS, infotheek, infoloket en themadossies.
- NHW (Nieuwe Hollandse Waterlinie): www.hollandsewaterlinie.nl.
Website met de volgende onderdelen Beleef de waterlinie, Kennis en achtergronden en Educatie.
- Projectenbank cultuurhistorie: www.projectenbankcultuurhistorie.nl.
De website die u inspireert in de omgang met het erfgoed. Projecten kunt u zoeken op onderwerp, via de kaart of gewoon door het intikken van een zoekterm. U kunt ook zelf projecten toevoegen, dat waarderen we zeer.
- Reisiwijzer landschapsfondsen: www.reisiwijzer.landschapsfondsen.nl.
Met deze reisiwijzer ondersteunt het Nationaal Groenfonds het opzetten van een regionaal of lokaal landschapsfonds.
- RuimtexMilieu: www.ruimtexmilieu.nl.
Deze site biedt inspiratie aan mensen die vanuit ruimte of milieu betrokken zijn bij gebiedsontwikkeling. Het accent in de site ligt op de eerste fasen van het proces van gebiedsontwikkeling. Deze site heeft qua inhoud een accent op bodem en ondergrond. "De handreiking plannen met de ondergrond" is ingebouwd in deze site. De ambitie is om de website verder uit te werken tot een routeplanner en ontmoetingsplaats voor duurzame gebiedsontwikkeling.
- Servicenet Nationale Landschappen: www.servicenetnationalelandschappen.nl. Het Servicenet Nationale Landschappen levert producten en diensten op gebied van financiering, marketing en public relations en hulp bij lobbytrajecten en communicatie-activiteiten. Daarnaast wordt een kennisnetwerk opgebouwd met vertegenwoordigers van kennisinstellingen, marktpartijen en fondsen die voor de deelnemers aan het Servicenet aanspreekbaar zijn op specifieke dossiers.
- Stadspoort: www.stichtingstadsport.nl.
Stichting StadSPOORT beheert en onderhoudt een uniek kennissysteem op het gebied van de Openbare Ruimte. Belangrijkste doel is het stimuleren van het delen van elkaars kennis en ervaring door deze met elkaar te verbinden. Deze kennis wordt uitgewisseld door onze deelnemende gemeenten.
Voor wie geen abonnement heeft, bevat deze site toch veel informatie.
- Vereniging Boerennatuur: www.boerennatuur.nl

De vereniging BoerenNatuur is het samenwerkingsverband van agrarische natuurverenigingen in Groningen, Friesland, Drenthe en Flevoland.

- Waarneming.nl: www.waarneming.nl: databank die wordt gevoed door door vrijwilligers met waarnemingen over vogels, zoogdieren, reptielen en amfibieën en dagvlinders. Het aardige is natuurlijk dat elke waarneming gebonden is aan een locatie. Oftewel, zo'n site leent zich prima voor toepassing van kaarten. Waarneming.nl doet dat met behulp van google maps. Door de vele deelnemers heeft waarneming.nl een schat aan informatie, waar allerlei analyses op kunnen worden toegepast.
- Wat was waar: www.historischecartografie.nl/Logboek/Websites/Wat-Was-Waar-de-geschiedenis-van-Nederland. www.watwaswaar.nl geeft alleen een lege pagina als resultaat. Op WatWasWaar vind je historische informatie over elke plek in Nederland. Je kunt hier bijvoorbeeld speuren naar historische kaarten of foto's van je eigen leefomgeving. WatWasWaar geeft snel en overzichtelijk toegang tot een groot aantal, soms unieke collecties, van Nederlandse erfgoedinstellingen. Het materiaal is zeer divers, overal anders en wordt continu aangevuld. WatWasWaar.nl is een samenwerkingsverband tussen de gelijknamige projectorganisatie en een groeiend aantal erfgoedinstellingen, waaronder Nieuw Land.

2. Kennisuitwisseling

1. Blogs

- Netwerk Platteland huisvest de blogs van GUUS: www.netwerkplatteland.nl/blog.
- Ruimtevolk: www.ruimtevolk.nl/natuur-landschap.

2. Communities of practice (CoP)

- Biomassa valorisatie
Valorisatie (verwaarden) van biomassa uit natuur- en landschapsbeheer.
Doel is het verbinden van regionale netwerken in een lerende en levende CoP, met een sterke relatie met de ervaringen in de praktijk vande deelnemers. Deze CoP is opgezette door Edgar van Groningen, coördinator lectoraat Duurzame energie en groene grondstoffen van CAH Dronten.
- Farming for health: www.farmingforhealth.org.
De CoP is een internationaal netwerk van mensen in de landbouw en zorg sector. De groep bestaat momenteel uit zo'n 250 leden. De meesten komen uit Europa, waarvan een groot deel (ruim 50) uit Nederland. Leden zijn onderzoekers, onderwijzers, adviseurs en boeren/ondernemers. Op de website staan de bijeenkomsten, kennis, verhalen over praktijk, onderwijs & bestuur.

3. Conferenties, studiedagen, excursies, veldbezoeken

De essentie is het uitwisselen van ervaringen in bijeenkomsten, waarbij directe interactie mogelijk is.

4. Kennisnetwerken en organisaties

- CRM-systeem: Customer Relationship Managementsysteem: www.crm-wijzer.nl.
Bij CRM draait het allemaal om inzicht in de voorkeuren van uw potentiële en bestaande klanten.
- Erfgoed en ruimte: www.erfgoedenruimte.nl.
Blikveld helpt organisaties met het beleefbaar maken van ons erfgoed.
- De Groene Kenniscoöperatie (GKC): www.gkc.nl
De GKC is een innovatieplatform waar groene onderwijs- en onderzoeksinstellingen samen met bedrijfsleven en maatschappij werken aan kenniscirculatie en benutting van groene kennis. Alle groene onderwijs- en onderzoeksinstellingen van vmbo, mbo tot universiteit werken samen binnen de GKC. In nauw contact met bedrijfsleven, overig onderwijs, maatschappij en overheden werkt de GKC aan vernieuwing van het onderwijs voor leven lang leren: van jeugd tot volwassenen. Ook levert de GKC een bijdrage aan de ontwikkeling van de groene sector, arbeidsmarkt en samenleving door aan de slag te

gaan met concrete vragen van bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. Deze worden vertaald in regionale en (inter)nationale activiteiten voor het onderwijs en in GKC-programma's rondom thema's zoals natuur en landschap, voeding en gezondheid, welzijn van dieren en ondernemerschap. De groene kennis wordt beschikbaar gesteld via www.groenkennisnet.nl (zie bij 2. kennissystemen).

- GUUS: www.guus.net.
GUUS verzamelt informatie over plattelandontwikkeling en wil kennis delen.
Via Twitter kunnen berichten en links worden geplaatst. Blogs worden gepubliceerd op het Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl/blog. Via een zoekfunctie kan alle ingebrachte informatie worden geraadpleegd.
- Habiforumnetwerk: www.habiforum.nl.
Het Habiforumnetwerk wordt voortgezet op LinkedIn. Hiermee wordt het Habiformprogramma 'levend' houden door te werken aan een mooie en duurzame leefomgeving!
- Krachtgroen: www.krachtgroen.nl.
Krachtgroen is een multidisciplinair ontwerperscollectief dat de kracht van groene ruimte in en om de stad ontwikkelt. De dynamische organisatie bestaat uit een team van architecten, stedenbouwers en landschapsarchitecten.
- 12 Landschappen: www.de12landschappen.nl.
Eén doel: het beschermen van natuur, landschap en cultureel erfgoed bij u in de buurt.
- Landschapsbeheer Nederland: <http://www.landschapsbeheer.nl/home>
Missie: Landschapsbeheer Nederland maakt zich sterk voor de zorg voor een visueel, ecologisch, cultuurhistorisch en aardkundig aantrekkelijk landschap.
- Landschapsmanifest: www.landschapsmanifest.nl.
Het Nederlandse landschap kan nog veel mooier worden! Niet alleen de parels zijn belangrijk. Alle landschappen zijn waardevol. Daarom werken 47 organisaties de komende jaren samen om landschap hoog op de agenda te krijgen en te verbeteren.
- NIROV Werkgroep Landschap: www.nirov.nl/Home/Werkverbanden/Werkgroep_Landschap.aspx.
- Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN): www.boschap.nl.
Doel van het OBN (voorheen EGM) is het bevorderen van de ontwikkeling, verspreiding en benutting van kennis over natuurherstel en de ontwikkeling van nieuwe natuur, (kwaliteitsverbetering van natuur). Het OBN-netwerk bestaat uit zeven deskundigenteams en een expertisegroep waarin zowel onderzoekers als terreinbeheerders zitten. Deze teams formuleren onderzoeken op het gebied van natuurherstel binnen het domein van hun expertise. De onderzoeken resulteren in concrete herstelmaatregelen zodat terreinbeheerders de natuur kunnen herstellen en verder ontwikkelen.
De onderzoeksresultaten kunt u vinden op de website www.natuurkennis.nl (zie bij kennissystemen).
- Platform ontwerpers van VHG: www.vhg.org.
Dit platform organiseer bijeenkomsten voor ontwerpers van groen in de leefomgeving.
- Publiekscampagne mooier landschap maak het mee: www.mooierlandschap.nl.
Wij brengen het Nederlandse landschap en wat u daar allemaal in kunt doen actief onder de aandacht. Zo zorgen we ervoor dat iedereen weet hoe hij of zij een steentje kan bijdragen aan het landschap. Centraal daarin staat deze website.
- Ruimteforum: www.ruimteforum.vrom.nl.
Het Ruimteforum is in het leven geroepen naar aanleiding van de Nota Ruimte. Het Ruimteforum biedt een platform aan overheden om kennis en vaardigheden te delen en uit te wisselen op het gebied van Ruimtelijke Ordening. Aan de hand van actuele thema's worden knelpunten uit de praktijk aan de orde gesteld. Hier krijgt u een overzicht van relevante praktijkvoorbeelden, van nieuwe elementen van beleid en van betrouwbare bronnen voor meer informatie. Via het Ruimteforum kunt u kennis nemen van relevante informatie en ervaring van anderen. Via het Ruimteforum kunt u uw eigen ervaringen met anderen delen. Het Ruimteforum is expliciet bedoeld voor de medewerkers van de decentrale overheden (provincies, gemeenten en waterschappen).
- Ruimtevolk: www.ruimtevolk.nl/natuur-landschap.

RUIMTEVOLK is een onafhankelijk platform en netwerk voor het debat over de ruimtelijke ordening en kwaliteit van de leefomgeving. RUIMTEVOLK is in 2007 in het leven geroepen voor en door een nieuwe generatie gedreven professionals met een uiteenlopende achtergrond, maar met een gemeenschappelijke passie voor ruimtelijke kwaliteit in het (on)geordende Nederland. Doel van RUIMTEVOLK is om de vakwereld, aanverwante disciplines en belanghebbenden uit te dagen en aan te moedigen in de zoektocht naar duurzame antwoorden op de ruimtelijke opgaven van nu en die van de toekomst. Daarvoor organiseert RUIMTEVOLK bijeenkomsten, bouwt ze aan een inspirerend netwerk en heeft ze eind 2007 het webmagazine en digitaal platform RUIMTEVOLK.nl in het leven geroepen.

- SBR Kennisinstituut Bouw: www.branchewijzers.nl/bedrijf/sbr-bouwkennis-rotterdam.
SBR brengt partijen in de bouw en vastgoedwereld bij elkaar voor het creëren, overdragen én implementeren van bouwkennis. Zo zorgen wij er voor dat ondernemingen in de bouw en vastgoed hun doelen bereiken: achter veel doelen schuilen immers kennisvragen.
- Stichting Staringadvies: www.staringadvies.nl.
Regionaal non-profit kenniscentrum voor natuur en landschap.
- Zoogdiervereniging: www.zoogdiervereniging.nl.
De Zoogdiervereniging is in 1952 opgericht als een platform voor iedereen met belangstelling voor zoogdierkunde en zoogdierbescherming. Geleidelijk heeft de Zoogdiervereniging zich ontwikkeld tot een professionele organisatie die mensen bijeenbrengt die actief kennis verzamelen, ontwikkelen en uitdragen, met als doel de actieve bescherming van zoogdieren en hun leefgebieden, zowel nationaal als internationaal. Sinds 2011 is er ook een nieuwsbrief.

Bijlage 3 Onderzoek naar wensen en gebruiksmogelijkheden (werkbijeenkomst)

Verslag Werkbijeenkomst Stroomlijnen Kennis Landschap 9 mei 2011

1. Algemene impressie

- We kijken terug op een intensieve werkdag met een zeer positief resultaat. Het doel van de dag was om na te gaan welke thema's en kennisinfrastructuur wenselijk en noodzakelijk zijn en op welke manier kennisuitwisseling kan worden vormgegeven. De resultaten van de enquête zijn daarbij een belangrijke basis.
- Belangrijk thema was de vrijblijvendheid van de deelname aan het Landschapsmanifest (LM). Hieraan is veel aandacht besteed, o.a. door te vragen naar ieders landschapsdroom en deze te vertalen naar concrete acties om kennis te delen en kennis uit te wisselen.
- Aandachtspunt hierbij is de afwezigheid van veel LM-organisaties, die dit proces niet meegemaakt hebben.
- Statement: vrijblijvendheid organiseer je weg door zelf actief iets te gaan doen: b.v. de ambassadeursrol (zie verder in dit verslag).
- Na de dromen te hebben uitgewisseld kwam de energie los. In drie groepjes zijn talrijke zinvolle acties benoemd (zie acties voor verbetering aan het eind van dit verslag)..
- Notie: aangegeven werd dat het erg moeilijk is om tijd vrij te maken voor kennisuitwisseling via sociale media. Aanrader was: proberen om zo je dagelijks werk te doen.

2. Opening door dagvoorzitter Chris Kalden

- Het Landschapsmanifest (LM) is begonnen in 2005. In 2008 is besloten tot een tweede periode. Van drie jaar. Toen zijn ook overheden lid geworden. De discussie over het als dan niet voortzetten van het LM speelt de komende maanden.
- Verwachtingen voor de toekomst LM: doorgaan als netwerkorganisatie, met het accent op agenderen. Eén van de rode draden is kennis, kennisuitwisseling en kennisbenutting van al beschikbare kennis..
- De terugloop in de financiering van landschap door het Rijk versterkt de vraag naar samenwerking binnen het LM op het gebied van kennis. Dit wordt niet automatisch voor het LM geregeld.
- Samenwerken hierbij is belangrijk.

3. Presentatie enquête door Paul Kersten en Noor Dessing

- Paul en Noor geven een toelichting op de conclusies met voorbeelden ter illustratie.
- Vragen en discussie:
 - Er is geen gezamenlijke benadering en geen gedeelde techniek, omdat een gezamenlijke probleemperspectief ontbreekt.
 - Er is geen scherp beeld van de kennisbehoefte. Toepassingen en voorbeelden van praktische situaties leven wel.
 - Uit de enquête is niet veel informatie gekomen over de kennissystemen binnen de organisaties (kennis achter de deur). Deels komt dit doordat de enquête is gehouden via Internet.
 - De verbinding tussen de kennisvoorraad en kennisuitwisseling ontbreekt vrijwel geheel. Hiertussen zou juist een wisselwerking moeten zijn.

- De belangrijkste kennisverzamelaars zijn gemeenten, provincies, waterschappen en kennisinstituten. De provincies nemen de rol van de landelijke partijen nog niet over. Mogelijk biedt het nieuwe GLB financiering voor landschap.
- Het zoeken naar samenwerking is duidelijk aan de orde. Mogelijk is het streven naar de grootste gemene deler een goede benadering. Denkbaar is ook te zoeken naar wat echt verbindt: het minimale en niet het ultieme. Moet je niet tevreden zijn met partiële oplossingen, b.v. één of twee onderwerpen?
- Kennis delen is belangrijk, maar hierin is vaak een passieve houding. Delen = vermenigvuldigen ofte wel $1+1=3$. Als alle partijen kennis beschikbaar willen stellen is dat al een statement.
- Conclusie: het gaat dus niet om het bouwen van een kennissysteem voor het hele LM, maar onder andere om het werken vanuit samenwerkingsintenties. Hierbij kunnen drie niveaus worden onderscheiden:
 1. Oplossingen voor alle organisaties van het LM voor dingen waar je echt met elkaar voor gaat.
 2. Coalities van organisaties met een gedeeld belang.
 3. Verbeteringen binnen de afzonderlijke organisaties.

4. Dromen

Ter voorbereiding van het formuleren van concrete acties is een rondje dromen gedaan.

De droomvraag bestond uit drie delen:

- Wat heeft een ieder in zijn hoofd zitten, en wordt gebruikt voor toetsing van ideeën en gebruik van kennis?
- Wat neem je als vanzelfsprekend mee in de discussie?
- Wat vind je dat er aan de orde moet komen uit een scala van ideeën over kennis delen tussen verschillende organisaties?

Hieronder zijn ieders dromen in steekwoorden aangegeven.

<ul style="list-style-type: none"> - Iedereen, waaronder beheerders SBB is zich bewust van zijn landschapsvormende kracht. - Landschap verbeteren met de vele leden van de 47 LM-organisaties. - Meer gebruiken van bestaande kennissystemen. - Meer kennis delen door LM-organisaties, zowel intern als extern. - Kennisbenutting over landschap vergroten. - Kennis delen via blog, zoals Krijn Poppe, vanuit LM.
<ul style="list-style-type: none"> - Netwerk blijvend inzetten. - Eigenheid en kwaliteit van iedere plek in Nederland vastleggen. - Tijd keren.
<ul style="list-style-type: none"> - Gebruiken van beschikbare informatie. - Filmpje maken van impact landschap op leefomgeving. - Psychologische benadering: welke niet-inhoudelijke factoren bepalen dat mensen aangeboden kennis gaan gebruiken en kan daar met het aanbod van kennis op ingespeeld worden?
<ul style="list-style-type: none"> - LM moet de maatschappij doordringen van het belang van landschap.
<ul style="list-style-type: none"> - Urgente kwestie oppakken, b.v. wat nieuwe GLB kan betekenen voor landschap; nodig is een goede kennisinfrastructuur. - Activiteiten landschap voor de bevolking.
<ul style="list-style-type: none"> - Iedere burger is verantwoordelijk voor zijn eigen landschap. - Landschapsbiografieën maken met bewoners in gebieden; RCE gaat hieraan werken. - Integrale kennis van landschap. - Ook bestaande landschapssystemen bundelen, via KIMOMO.
<ul style="list-style-type: none"> - Elk volk krijgt het landschap dat ze verdient

<ul style="list-style-type: none"> - Alles van waarde is weerloos versus alles is weer waardeloos. - Meer mensen met liefde voor het landschap en actieve betrokkenheid. - Zien - inzien - ontzien. - Sociologische en psychologische kennis.
<ul style="list-style-type: none"> - Droom over groen: Nederland als één groot bos, wel in pluriformiteit. - Kennissystemen ook pluriform. - Kleine projecten die werken. - Kennis en ervaring beheerders ontsluiten. - Beheerderswiki maken; dit gebeurt al door SBB, Van Hall Larenstein en nog twee organisaties.
<ul style="list-style-type: none"> - Federatie Particulier Grondbezit heeft 200.000 ha van 1.500 leden (amateurs). - Binnen LM is de verscheidenheid groot. - Kennis: netwerkorganisatie LM. - LM ook voor politiek agenderen/ belangenbehartiging.
<ul style="list-style-type: none"> - Stadsmensen meenemen met jagers.
<ul style="list-style-type: none"> - Substantieel deel GLB voor landschap. - LM voldoende middelen en gewicht. - OBN-achtige structuren.
<ul style="list-style-type: none"> - Regionale vraagarticulatie en goede vragen voor nieuwe kennis selecteren.
<ul style="list-style-type: none"> - Overal Landschap ontwikkelen met kwaliteit. - Veel concrete acties voor verbetering kennis delen.

5. Acties voor kennis delen en kennis uitwisselen - speerpunten die verbinden

Na de droomronde zijn in drie groepjes tal van ideeën geformuleerd. Als principe werd daarbij meegegeven: focus op inhoud en niet op euro's. Liefde voor landschap is de rode draad.

De acties komen voort uit de werkbijeenkomst en de enquête doorstroming kennis landschap onder de leden van het Landschapsmanifest (LM).

Een belangrijke aanbeveling op deze dag was om met enkele kleine verbeteringen te beginnen.

De acties zijn gerangschikt naar: Ontmoeten, Systeem voor kennis delen en uitwisselen, Agenderen landschap en Informeren over kennis die beschikbaar is. Per actie is een schatting gemaakt van de omvang van de klus.

Aan het eind van dit verslag zijn alle acties opgenomen. In totaal zijn 24 acties geformuleerd.

6. Afsluiting dag door Chris Kalden

- Geld is niet de triggerende factor op dit moment.
- Het schip met geld via GLB zal niet de oplossing zijn.
- Er is ongeloof en verzet, maar ook acceptatie van verminderde middelen.
- Hoe kunnen we het LM verder brengen en de vrijblijvendheid eraf halen. Deelname aan het LM schept verplichtingen. Modus LM-partners moet zijn om informatie beschikbaar te stellen.
- Dank voor de actieve inbreng van de aanwezigen en aan Paul en Noor de opdracht om er chocola van te maken.

<i>Acties</i>	<i>Omvang</i>
<i>Ontmoeten</i>	
1. Het organiseren van ontmoetingen is het allerbelangrijkste, fysiek en virtueel. Kennis is draaipunt. Dus faciliteer menselijk contact. Ontmoeten op basis van thematische kennisuitwisseling. Virtuele en fysieke ('face-to-face') ontmoetingen moeten elkaar versterken, in balans. Maak een pakket dat de pluriformiteit van de ontmoeting ondersteunt door goede portals e.d. Deze actie geldt in principe voor alle LM-organisaties.	Middel
2. Cursus web 2.0 voor NGO's voor LM-organisaties.	Middel
3. Delen van bestaande 'best practices'.	Klein
4. Kennismarkt twee keer per jaar voor de articulatie van vraag en aanbod van kennis. Wat is de stand nu?	Middel
5. LM-excursie twee keer per jaar.	Middel
6. Teambuilding leden LM. We kennen elkaar nog niet. Triënale als mogelijkheid.	Middel
7. Excursies van b.v. de NVTL open stellen voor deelnemers uit andere LM-organisaties. Iedereen kan een fantastische excursie geven. Appél doen op LM-organisaties.	Klein
8. 'Huis van het landschap' / 'Buitenhuis' om ontmoeting te faciliteren: landelijk en regionaal, misschien virtueel. Het is een groot, glazen en groen huis.	Groot
9. De kennissen in beeld brengen en de kennis daarachter dus ook. Maak een lijst van wie specialistische kennis heeft over welke onderdelen van het systeem landschap. De database kennissen wordt een zelf groeiend systeem op internet en kan worden gebruikt om het gebruik van kennis te stimuleren. Gebruik triggert het netwerken en niet andersom. Urgentie is nodig.	Middel
<i>Systeem voor kennis delen en uitwisselen</i>	
1. Strategie web 2.0 ontwikkelen.	Middel
2. Basisstructuur voor weblogs, thema's, links. B.v. GUUS. Landschapshoekje op GUUS, Netwerk Plateland? Moderatoren nodig, ambassadeurs of stewards sociale media.	Groot
3. Werk de virtuele kant uit in een groepje wat actief kan zijn. Opzet zodanig maken dat het werkt. Met spelverdelers "stewards". Wat moet je doen om het netwerk goed te laten functioneren. Deze actie kan worden uitgevoerd door een groepje vanuit de LM-partners, dat al werkt met de sociale media.	Middel
4. Gedeelde website met natuur- en landschapsexcursies voor burgers. Datingsite voor landschapsliefhebbers. Door partners van het LM.	Middel

<p>5. Aanhaken bij/ aan het netwerk koppelen van bestaande initiatieven / infrastructuur, zoals programma Natuur en Landschap van de Groene KennisCoöperatie (GKC): www.GKC.nl. 'Kopieer' OBN.</p> <p>Bestaande natuurinitiatieven verbreden met landschap: b.v. OBN, veldwerkplaatsen, www.waarneming.nl. Mogelijk aansluiten bij GAN: Gegevensautoriteit Natuur én Landschap. Er wordt ook al gewerkt aan een gemeenschappelijk basissysteem natuur- en landschapsbeheer (GBNL) door NM, SBB, deel landschappen.</p> <p>N.B. Letten op standaardisatie. Er is veel kennis beschikbaar, maar er zijn toch veel verschillen in b.v. indeling.</p>	Middel									
<p>6. Aanvullen Kennis voor natuur en Wiki op natuurlijke manier. Laagdrempelig, zelf aanpasbaar. Publieksgerichte landschapswiki.</p> <p>Doelgroep Pabo + basisonderwijs excursies aanbieden.</p> <p>Doelgroep ook: burgers boven de 30 jaar.</p> <p>Van Hall Larenstein werkt hier al aan.</p>	Middel									
<p>7. Kenniswolk voor databases rond landschap.</p> <p>LinkedIn-groep oprichten rond kennis links.</p>	Klein									
<p>8. RSS-feeds gebruiken. Om via de mail automatisch op interessante berichten te worden geattendeerd. RSS staat voor Real Symple Syndication.</p>	Klein									
<i>Agenderen landschap</i>										
<p>1. Benoem ambassadeurs van het landschap, één in elke organisatie van het LM. O.a. voor doeltreffend gebruik van de sociale media ('stewards'). Kennisvragen kunnen via ambassadeurs lopen. Ambassadeurs kunnen landschap een gezicht geven en ook zichtbaar zijn op de sociale media. Los van de belangen, boven de partijen. Mensen ontlabeled, voortborduren op boekingskantoor. Dit gaat minder over kennis dan over herkenbaarheid. Vergelijk ook ambassadeurs water.</p> <p>N.B. Duidelijk formuleren wat het ambassadeur zijn inhoudt.</p>	Middel									
<p>2. Landschap ontwikkelen met kwaliteit en cascobenadering gebruiken om ontwikkelingen vorm te geven, zowel in de bouwsector als in de agrarische sector, in dialoog met andere bij het landschap betrokkenen, respectievelijk rekening houdende met het maatschappelijk denken over landschap.</p> <p>Te gebruiken benaderingen aanbieden via netwerk.</p>	Middel									
<p>3. Zoeken naar allianties met buurlanden en terugkoppeling naar LM.</p>	Klein									
<i>Informerer over informatie die beschikbaar is</i>										
<p>1. Indeling doelgroepen voor informeren, bijvoorbeeld naar leeftijd e.d.</p> <table border="1" data-bbox="215 1742 1249 1856"> <thead> <tr> <th data-bbox="215 1742 432 1778">Leeftijd</th> <th data-bbox="432 1742 756 1778">Digiwijs</th> <th data-bbox="756 1742 1249 1778">Bij landschap betrokken burgers</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="215 1778 432 1814">< 30 jaar</td> <td data-bbox="432 1778 756 1814">+</td> <td data-bbox="756 1778 1249 1814">-</td> </tr> <tr> <td data-bbox="215 1814 432 1856">≥ 30 jaar</td> <td data-bbox="432 1814 756 1856">-</td> <td data-bbox="756 1814 1249 1856">+</td> </tr> </tbody> </table>	Leeftijd	Digiwijs	Bij landschap betrokken burgers	< 30 jaar	+	-	≥ 30 jaar	-	+	Klein
Leeftijd	Digiwijs	Bij landschap betrokken burgers								
< 30 jaar	+	-								
≥ 30 jaar	-	+								
<p>2. Kennis beschikbaar stellen door LM-partners. Modus om te willen aanbieden.</p>	Klein									

<p>3. Kennis uit partners ontsluiten. Maak een lijst van welke organisaties bepaalde specialistische kennis hebben over onderdelen van het systeem landschap. En de beschikbaarheid, al dan niet tegen betaling. Inclusief geo-informatie. We weten niet wat voor kennis nu al aanwezig is en beschikbaar in kaart brengen en delen wat nu toegankelijk is. Beginnen met een datadisplay voor elke LM-partner. Ook de oproep om nuttige informatie van ‘achter de deur naar “voor de deur te zetten. Oftewel: zet je databestanden of kennis op internet. Geldt voor alle LM partners en kennisinstituten.</p>	Middel
<p>4. Kennis uit onderzoek ontsluiten per doelgroep (17 miljoen Nederlanders / 47 LM-organisaties / meer richting politiek’).</p>	Middel

Bijlage 4 Contextanalyse via interviews

De volgende vragen zijn in een reeks interviews aan de orde gekomen:

1. Wat zijn mogelijkheden om aan te sluiten bij al ontwikkelde kennisinfrastructuren, zoals het Netwerk Platteland en GroenKennisnet?
2. Wat zijn mogelijkheden om aan te sluiten op ontwikkelde kennissystemen, zoals KIMOMO van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed?
3. Wat is de bereidheid om interne kennis beschikbaar te stellen, b.v. geo-informatie?
4. Of en zo ja hoe wordt gebruik gemaakt van de sociale media voor kennisuitwisseling?
5. Wat zijn mogelijkheden voor kennismanagement binnen een organisatie, zoals b.v. het combineren van het opleidingsbudget met specifieke kennistaken.

In tabel 1 zijn de geïnterviewde personen genoemd, de reden om ze te interviewen en de antwoorden op de vragen.

Tabel 1

Uitkomsten interviews.

Geïnterviewde personen	1. Aansluiten op kennisinfra-structuur	2. Aansluiten op kennissystemen	3. Bereidheid kennis beschikbaar stellen	4. Gebruik van sociale media	5. Kennis management in de organisatie
Gilbert Leistra (van Hall-Larenstein) via Workshop 'Kennis delen een kwestie van doen'		- Wikinatuurbeheer.nl ⁷ - - SynBioSys ⁸	Kennis is vrij beschikbaar	In ontwikkeling	
Ellen Reuver, programma-leider Kennis voor Natuur (EL&I)	GroenKennis-net ⁹	- Natuurkennis.nl ¹⁰ - Veldwerkplaatsen voor beheerders ¹¹	- Kennis is vrij beschikbaar	In ontwikkeling	

⁷ Online platform voor en door beheerders: www.wikinatuurbeheer.nl/. Eigenaar: Van Hall - Larenstein. Praktische informatie over natuur- en terreinbeheer, eenvoudige opties om advies te vragen of informatie op de site te plaatsen en een online Wie-is-Wie netwerk.

⁸ SynBioSys is een informatiesysteem dat allerlei informatie bevat op meerdere schaalniveaus en daarnaast de mogelijkheid biedt om eigen vegetatieopnamen te identificeren (classificeren) en te analyseren: www.alterra.wur.nl/NL/Producten/Informatiesystemen/SynBioSys/. Eigenaar: Alterra en Van Hall - Larenstein.

⁹ Groen Kennisnet is een portaal waar alle kennis op het gebied van voedsel en groen beschikbaar is: www.groenkennisnet.nl/Pages/default.aspx. Eigenaar: de Groene Kennis Coöperatie (GKC), ondersteund door het ministerie van EL&I. Gericht op onderwijs, onderzoek, bedrijfsleven, beleidsmakers en iedereen die er gebruik van wil maken.

¹⁰ NatuurKennis OBN: www.Natuurkennis.nl. Eigenaar: Bosschap, ondersteund door het ministerie van EL&I. Deze site, die in opbouw is, bevat de door de deskundigenteams van het O+BN netwerk getoetste informatie met betrekking tot het natuurbeheer. Het is informatie van vrij technisch en wetenschappelijk van aard.

¹¹ Veldwerkplaatsen zijn een praktisch middel om in het veld kennis, opgedaan door onderzoek, uit te wisselen en te ontwikkelen. Onderzoekers, terreinbeheerders, waterschapsecologen en beleidsmedewerkers discussiëren in het veld over diverse natuurthema's: www.wikinatuurbeheer.nl/Veldwerkplaatsen.ashx. Veldwerkplaatsen worden in opdracht van het Bosschap georganiseerd door een team van Aequator Groen & Ruimte, CLM en Communicatiebureau de Lynx.

Geïnterviewde personen	1. Aansluiten op kennisinfrastructuur	2. Aansluiten op kennissystemen	3. Bereidheid kennis beschikbaar stellen	4. Gebruik van sociale media	5. Kennis management in de organisatie
Rob Janmaat (de Lynx)	Netwerk Platteland ¹²			Uitgebreid	
Ben Holtslag, programma-manager DLG-academie			<ul style="list-style-type: none"> - Kennis is vrij beschikbaar voor partners die werken aan DLG-projecten - Kennis is voor iedereen beschikbaar tegen materiële kosten 	In ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Combineren opleidingsbudget met kennisbudget
Kees Hendriks, Henk Baas en Anne Hoytsma (RCE)		- KIMOMO ¹³	<ul style="list-style-type: none"> - Kennis is vrij beschikbaar 	- Netwerk Historisch Cultuurlandschap ¹⁴	
Titia Zonneveld en Michiel Purmer		- GBNL ¹⁵	<ul style="list-style-type: none"> - Kennis over gebieden is op verzoek in te zien 	In ontwikkeling	

¹² Netwerk Platteland: http://netwerkplatteland.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=53.

Oprichters zijn het ministerie van EL&I, de twaalf provincies en de Europese Commissie. Het Netwerk Platteland is van en voor u. Wij brengen partijen in het landelijk gebied bij elkaar. Daarnaast inventariseren wij vernieuwende projecten ontsluiten wij kennis via bijeenkomsten, praktijkkringen, blogs en andere sociale media.

¹³ KIMOMO is de Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg : www.cultureelerfgoed.nl/monumenten/modernisering-monumentenzorg/kennisinfrastructuur. Met dit informatiesysteem kan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) belanghebbenden en belangstellenden in het erfgoedveld adequaat voorzien van digitale informatie over ons culturele erfgoed. De informatie kan gemakkelijker worden ontsloten dankzij een uitgebreide digitaliseringslag. Dat maakt het mogelijk om deze te gebruiken in websites en wiki's. Bovendien kunnen instanties als het Nationaal Restauratiefonds, gemeenten en provincies, en marktpartijen zoals opgravingsbedrijven, landschapsorganisaties, makelaars, architecten, notarissen en banken de informatie op hun eigen website plaatsen.

¹⁴ Netwerk Historisch Cultuurlandschap (NHC): <http://nhc.mixxt.com/>. NHC is een netwerk van personen die zich beroepshalve of vanuit hun persoonlijke belangstelling interesseren voor het Nederlandse historische cultuurlandschap. Dit netwerk biedt een kennisinfrastructuur op het gebied van cultuurhistorie. Rubrieken zijn o.a. nieuws, naslag, publicaties, beeld, bestanden, agenda, projecten en groepen.

¹⁵ GBNL: Gemeenschappelijk Basissysteem Natuur en Landschap van SBB, Natuurmonumenten en een deel van de landschappen.

Alterra is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen UR (University & Research centre). De missie is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen negen gespecialiseerde en meer toegepaste onderzoeksinstituten, Wageningen University en hogeschool Van Hall Larenstein hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 40 vestigingen (in Nederland, Brazilië en China), 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de vooraanstaande kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen natuurwetenschappelijke, technologische en maatschappijwetenschappelijke disciplines vormen het hart van de Wageningen Aanpak.

Alterra Wageningen UR is het kennisinstituut voor de groene leefomgeving en bundelt een grote hoeveelheid expertise op het gebied van de groene ruimte en het duurzaam maatschappelijk gebruik ervan: kennis van water, natuur, bos, milieu, bodem, landschap, klimaat, landgebruik, recreatie etc.

Meer informatie: www.alterra.wur.nl